

Täysistunto

Keskiviikko 24.6.2020 klo 11.59—16.28

Täysistunto alkoi klo 11.59. Täysistunto päättyi klo 16.28.

Puhetta johtivat puhemies Anu Vehviläinen (11.59—13.57) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (13.57—16.28).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenen sidonnaisuuksista (Harakka)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 2/2020 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

3. Valtakunnansyyttäjän syyttämislupaa koskeva pyyntö asettaa kansanedustaja syytteeseen

Muu asia M 5/2019 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 21/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Anu Vehviläinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 21/2020 vp. Nyt päätetään siitä, antaako eduskunta suostumuksensa edustaja Mäenpään syytteeseen asettamiseen siitä rikoksesta, jota syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitetaan.

Totean, että perustuslain 32 §:n mukaisesti edustaja on esteellinen osallistumaan päätöksentekoon häntä henkilökohtaisesti koskevassa asiassa. Hän saa kuitenkin osallistua asiasta täysistunnossa käytävään keskusteluun. — Esittelypuheenvuoro, perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Ojala-Niemelä.

Keskustelu

12.01 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtakunnansyyttäjä on 16.1.2020 lähettänyt eduskunnalle perustuslain 30 §:n 2 momentissa

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

tarkoitettua syyttämislupaa koskevan pyynnön, jossa pyydetään mainitussa momentissa tarkoitettua suostumusta asettaa kansanedustaja Juha Mäenpää syytteeseen hänen valtiopäivillä 12.6.2019 lausumansa johdosta.

Valtakunnansyyttäjä katsoo Mäenpään syyllistyneen todennäköisin syin kiihottamisrikkokseen.

Perustuslain 30 §:n 2 momentin mukaan kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole suostunut siihen päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut.

Perustuslaki tai eduskunnan työjärjestys ei sisällä erityisiä säännöksiä tällaisen syyttämispynnön käsittelystä eduskunnassa. Itsenäisyyden aikana eduskunta on käsitellyt tätä ennen kolmessa tapauksessa pyyntöä asettaa kansanedustaja syytteeseen hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden johdosta. Kaikissa tapauksissa perustuslakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön, jonka pohjalta asia on käsitelty täysistunnossa.

Vuoden 1932 valtiopäivillä perustuslakivaliokunta ehdotti, että eduskunta päättäisi antaa suostumuksensa edustajan syytteeseen panemiseen. Valiokunnan mietinnössä omaksuttu kanta ei kuitenkaan saanut vaadittavaa määränemmistöä taakseen. Kahdessa jälkimmäisessä tapauksessa perustuslakivaliokunta puolestaan ehdotti, että eduskunta päättäisi olla suostumatta syyttämispyyntöihin. Eduskunta ei siten ole itsenäisyyden aikana kertaakaan hyväksynyt pyyntöä asettaa edustaja syytteeseen hänen valtiopäivillä esittämiensä mielipiteiden johdosta.

Vuoden 1932 valtiopäivillä perustuslakivaliokunta omaksui kannan, jonka mukaan eduskunnan ei ole asiaa käsitellessä tutkittava syyllisyyskysymystä eli kysymystä siitä, oliko kirjelmässä väitetty teko luettava edustajan syyksi rikoksena, sillä sen tutkiminen on tuomioistuimen asia.

Valiokunnan arvion kohteena on, voidaanko kansanedustajan perustuslaissa säädetty immunitetti tämänkaltaisessa rikosasiassa murtaa. Valiokunta ei arvioi syyllisyyskysymystä, mutta arvioinnissa ei voida sivuuttaa rikos- ja rikosprosessioikeudellisia kysymyksiä syytekynnyksestä. Lisäksi asian käsittelyssä tulee arvioitavaksi kansanedustajan sananvapauden suhde rikosoikeudelliseen vastuuseen erityisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön valossa.

Valiokunnalla oli ratkaistavana kaksi keskeistä kysymystä.

Suojaako perustuslaki 30 §:n 2 momentti kansanedustajan harkinnanvaraista syyttämättä jättämistä vastaan?

Valtakunnansyyttäjän kirjelmässä lähdetään tulkinnasta, jonka mukaan perustuslain 30 §:n 2 momentti suojaa kansanedustajaa paitsi syytteeseen asettamiselta ja siitä mahdollisesti seuraavalta tuomiolta ja rangaistukselta, myös sellaiselta syyttäjän ratkaisulta, jossa syyttäjä toteaa kansanedustajan todennäköisin syin syyllistyneen rikokseen hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden johdosta mutta luopuu syytetoimenpiteistä. Eduskunnan suostumus tarvittaisiin tämän tulkinnan mukaan paitsi syytteeseen asettamiseen myös harkinnanvaraiseen syyttämättä jättämiseen.

Perustuslakivaliokunta katsoo, että eduskunnan täysistunnon päätös koskee vain sitä, annetaanko lupa syytteen nostamiseksi kansanedustajaa vastaan vai ei. Perustuslaista ei löydy tukea tulkinnalle, että myös syyttämättä jättämistä koskeva päätös edellyttäisi eduskunnan määränemmistön suostumusta. Perustuslain tulkinta vastoin sen nimenomaista sanamuotoa olisi poikkeuksellista, minkä vuoksi on perusteltua, että lupa tarvitaan vain

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

syytteen nostamiseen. Jos syyttämisluvan myöntämiseen ei eduskunnan äänestyksessä löydy vähintään viiden kuudesosan enemmistöä, on valtakunnansyyttäjän päätettävä jättää syyte nostamatta syyteoikeuden puuttumisen perusteella.

Toinen ratkaistava kysymys koski sitä, ehdottaako valiokunta luvan antamista syyttämiseen.

Valtakunnansyyttäjä lähtee syyttämispyyntönsä toteuttamassaan rikosoikeudellisessa arvioinnissa siitä, että edustaja Mäenpään puheenvuorossa olisi mahdollisesti kysymys sellaisesta kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, jota olisi arvioitava Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklassa tarkoitettujen sananvapauden rajoitusperusteiden kautta. Kysymys ei toisin sanoen valtakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan olisi vakavimmasta vihapuheen muodosta, jollaista tulisi arvioida Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklassa tarkoitettuna oikeuksien väärinkäyttönä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, Venetsian komitean suosituksia ja Euroopan parlamentin asiaa koskevaa käytäntöä koskeva tarkastelu osoittaa, että kansanedustajan puhevapauden on oltava huomattavan vahva ja että parlamentaarinen sananvapaus on lähtökohtaisesti sananvapauden ydinalueella. Tästä huolimatta myös parlamentaariseen sananvapauteen voidaan katsoa kohdistettavan rajoituksia ja tietyissä tilanteissa parlamentaarinen immunitetti voidaan peräyttää. Merkitystä saattaa olla siltäkin seikalla, että riippumattomassa tuomioistuimessa toteutetun rikosprosessin kautta asiaan on mahdollista saada selvyys.

Perustuslakivaliokunta korostaa poliittisen sananvapauden laajuutta ja toteaa, että siihen puuttumiselle tulee asettaa painavat perusteet ja puuttumisen tulee toteutua vain harvinaisissa tilanteissa, joissa puuttumiselle on hyväksyttävät perusteet. Toisaalta myös parlamentissa toteutettuun puheeseen tai ilmaisuun voidaan puuttua, jos kysymys on puheesta, joka täyttää Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä määritellyt sananvapauden rajoittamiseen oikeuttavat perusteet. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kansanedustajan syyttämisen mahdollistava perustuslain 30 §:n 2 momentin sääntely merkitsee myös sitä, ettei edustajan puhevapauden ole tarkoitettu olevan rajoittamaton.

Perustuslain 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua syyttämislupaa ei ole kysymys kansanedustajan syyllisyyden vahvistavasta lausumasta. Eduskunnan ei syyttämislupaa koskevaa asiaa käsitellessä tule tutkia syyllisyyskysymystä eli sitä, onko syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitettu teko luettava edustajan syyksi rikoksena. Näin myös mahdolliset syyksiluettavuuteen eli tahallisuuteen liittyvät kysymykset jäävät syyttämislupaa koskevan arvioinnin ulkopuolelle. Perustuslakivaliokunnan mielestä syyteluvasta päätettäessä voidaan kuitenkin ottaa huomioon myös lausuman esittämisolosuhteet ja muut tekoon liittyvät seikat, jos valiokunta päätyisi niiden perusteella olevan ilmeistä, ettei kyseessä voisi olla rikos. Tässä tapauksessa valiokunta ei katso näin.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa syyttämislupaa koskevassa käytännössä kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, näyttääkö edustajan lausunto olevan tehty ilkivalta tai tarkoitettu loukkaukseksi vai vakavaksi, asialliseksi arvosteluksi ja ovatko esitetyt väitteet ilmeisesti perättömiä ja miten törkeästä rikoksesta saattaa olla kysymys. Mainitut näkökohdat ovat edelleen soveltuvin osin merkityksellisiä perustuslain 30 §:n 2 momentissa tarkoitettua syyttämispyyntöä arvioitaessa. Erityistä painoarvoa voidaan antaa sille, miten vakavasta rikoksesta syyttämispyyntönsä on kysymys. Tässä tiettyä merkitystä on myös sillä arviolla, miten edustajan toiminta näyttäytyy suhteessa edustajan laajaan puheoikeuteen ja edustajan tapaan ilmaista poliittinen sanomansa.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Kiihottamista kansanryhmää vastaan voidaan pitää vakavana tekona, jolla loukataan perustuslain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua ihmisarvoa ja 6 §:ssä tarkoitettua yhdenvertaisuutta.

Vaikka poliittinen sananvapaus on erityisen vahvaa ja kansanedustajan puhevapauden tulee olla huomattavan laajaa, myös siihen voidaan kohdistaa rajoituksia niin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kuin perustuslakivaliokunnan aiemman tulkintakäytännön perusteella, jossa on korostettu, että parlamentaarista immunitettia ei ole tarkoitettu ulotettavaksi rikollisen toiminnan suojaksi.

Perustuslakivaliokunnan mielestä perustuslaissa turvattua kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta ei ole tarkoitettu eduskunnan valtiopäivätoiminnan käyttämiseen perustuslain 1 §:ssä turvattun ihmisarvon ja 6 §:ssä turvattun yhdenvertaisuuden loukkauksiin.

Perustuslakivaliokunta esittää, että eduskunta päättää antaa suostumuksensa edustaja Mäenpään syytteeseen asettamiseen siitä rikoksesta, jota syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitetaan.

Tämä ratkaisu ei ollut yksimielinen, vaan äänestystulos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Tämän keskustelun aluksi haluan muistuttaa kaikkia edustajia vakaasta ja arvokkaasta esiintymisestä.

12.11 Paavo Arhinmäki vas: Arvoisa rouva puhemies! Sananvapaus on keskeisiä demokraattisia perusarvoja, ja sananvapautta pitää puolustaa tiukasti. Sananvapaus sisältää aina myös vastuun. Puheella voi myös rajoittaa muiden sananvapautta. Vihapuheella, kiihottamisella kansanryhmiä vastaan ja maalittamisella pelotellaan ihmisiä ja yritetään hiljentää heidät ja rajoittaa toisten sananvapautta. Luonteeltaan rasistiset ja muukalaisvihamieliset rikokset loukkaavat ihmisoikeuksia ja uhkaavat oikeusvaltion periaatteita ja demokratian vakautta. Perustuslakivaliokunta on aiemmin painottanut, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan ei nauti perustuslain sananvapauden suojaa.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslain linjaus kansanedustajan koskemattomuudesta on äärimmäisen tärkeä. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kansanedustajat olisivat lain yläpuolella. Kansanedustajan on kannettava puheistaan vastuu, myös eduskuntasalissa pitämistään puheista. Poliittinen puhe nauttii ehkäpä suurinta mahdollista sananvapauden suojaa, erityisesti istuntosalissa pidettävä puhe. Kansanedustajankaan sananvapaus ei kuitenkaan ole absoluuttinen. Tätä tukevat muun muassa EIT:n käytäntö ja Venetsian komitean tulkinnat. Myös se, että perustuslaki mahdollistaa kansanedustajan syytteeseen asettamisen, merkitsee sitä, että edustajan puhevapaus ei ole tarkoitettu olemaan rajoittamaton. Parlamentaarisen koskemattomuuden tarkoitus ei ole, eikä sen tule olla, suojata vihapuhetta.

Arvoisa rouva puhemies! Vallan kolmijako-oppi on perustava osa länsimaisten demokratioiden hallintomuotoa. Emme ota kantaa itse syyllisyyskysymykseen. Se on riippumattoman ja itsenäisen tuomioistuimen tehtävä. Valtakunnansyyttäjä katsoo edustaja Mäenpään syyllistyneen todennäköisin syin kiihottamisrikokseen. Eikö silloin olisi oikein antaa tuomioistuimelle oikeus ja mahdollisuus tutkia mahdollista rikosta? Yksikään perustuslakiasiantuntija ei suosittanut valiokunnalle edustaja Mäenpään syytesuojan säilyttämistä.

Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on arvioinut syytesuojan purkamista oikeudellisesta näkökulmasta. Kuullut asiantuntijat ovat olleet samalla kannalla kuin valiokunnan enemmistö. Se, ettei oikeuslaitokselle annettaisi mahdollisuutta selvittää mah-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

dollista rikosta, on puhtaasti poliittinen ratkaisu ja ratkaisu, jolla halutaan suojella edustajaa mahdolliselta rikosoikeudelliselta vastuulta. Perussuomalaiset ja kristilliset ovat ilmoittaneet vastustavansa luvan antamista syytteen nostamiselle. Tämän kannalla oli myös kaksi kolmasosaa kokoomuksen edustajista perustuslakivaliokunnassa. Tämä joukko siis haluaa poliittisista syistä suojella vihapuhetta ja rasismia mahdolliselta syytteeltä ja tuomiolta. [Leena Meri: Kova väite! — Välihuutoja]

12.14 Wille Rydman kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Paavo Arhinmäki antoi tässä malliesimerkin poliittisesta puheesta, jossa oikeudellisilla seikoilla ei ollut merkitystä, ja tällaiseenkin puheeseen toki tietysti edustajalla tässä salissa on oikeus, sitä vallan perustuslaki turvaa. Puheen sopivuutta ja asiallisuutta voi sitten kukin arvioida sen mukaan, miten hyväksi katsoo.

Kuten todettua, perustuslaki turvaa sananvapautta ja aivan erityisesti se turvaa poliittisen puheen vapautta. Kuten täällä valiokunnan puheenjohtaja aiemmin totesikin, tässä salissa käytetyt puheenvuorot kuuluvat sananvapauden ydinalueelle. Meillä on perustuslain säätäjä aivan perustellusti katsonut, että ainoastaan poikkeuksellisissa tapauksissa ja hyvin korkean enemmistön eduskunnassa sen hyväksyessä syytelupa tulisi antaa siitä, mitä kansanedustaja on valtiopäivillä lausunut. Sille on asetettu viiden kuudesosan määränemmistön vaatimus, ja nimenomaisesti siksi, jotta politiikkaa ei tehtäisi oikeusistuinten kautta vaan pyrittäisiin siihen, että ainoastaan sellaisissa tapauksissa, joissa tällainen oikeusteitse käytävä asia on erityisen tarpeellista tai välttämätöntä, syytesuoja avattaisiin. Mutta on aivan totta, että sananvapaus ei ole rajoittamaton, ei myöskään tässä salissa. Tästäkin on peräti perustuslain taseisia säännöksiä. Meiltä edellytetään vakaata ja arvokasta käyttäytymistä, ja tämän korotetun syytesuojan vastapainoksi on asetettu myöskin lukuisia eduskunnan sisäisiä kurinpitomenettelyitä varmistamaan se, että mikäli edustaja ei tätä vakaan ja arvokkaan käyttäytymisen vaadetta pysty noudattamaan tai ole noudattanut, häntä voidaan siitä myöskin eduskunnan sisäisesti sitten ojentaa.

Tämän tapauksen arvioinnissa kyse onkin pitkälti siitä, onko kyseinen käytetty puheenvuoro senlaatuinen, että se yleisen tai yksityisen intressin vuoksi olisi perusteltua viedä tuomioistuimiin asti, ja ovatko ne eduskunnan sisäiset kurinpitomenettelyt, joita perustuslaki mahdollistaa ja jopa edellyttää, toimineet tässä tapauksessa. Edustaja Mäenpää ei varmasti kenenkään perustuslakivaliokunnan jäsenen mielestä ole noudattanut tätä vakaan ja arvokkaan käyttäytymisen edellytystä, mutta puhemiestä kokonaisuudessaan on hänelle myöskin tästä asiasta puhuttelun järjestänyt ja silloinen puhemies myöskin hänen toimintaansa tässä moittinut. Vaikka perustuslakivaliokunta tai eduskunta ei arvioikaan syyllisyyskysymystä, se ei voi arvioissaan sivuuttaa rikos- ja rikosprosessioikeudellisia kysymyksiä syytekynnyksestä, kuten valiokunnan puheenjohtaja totesi. Vastalauseessa, jonka viisi perustuslakivaliokunnan jäsentä on jättänyt, todetaan, että tässä tapauksessa kyse olisi sellaisesta teosta, että epäilty rikos olosuhteet huomioon ottaen olisi senlaatuinen, että syyteluvan todennäköinen seuraus olisi vain seuraamusluontoinen syyttämättäjäätämispäätös tai oikeudessa tuomittava vähäinen sakkorangaistus, ja tämä tulisi ottaa tässä huomioon.

Tämän ja muiden vastalauseessa esitettyjen perustelujen johdosta esitän, että eduskunta ei anna suostumustaan edustaja Mäenpään syytteeseen asettamiseen siitä rikoksesta, jota syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitetaan.

12.18 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta on tehnyt asiaa pohtiessaan hyvää työtä, ja enemmistön kanta on mielestäni juridisesti hyvin perusteltu. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että meitä kaikkia, myös kansanedustajia, tulee koskea samat lait. Meidän kansanedustajien on vastattava oikeudellisesti sellaisesta puheesta, jota valtakunnansyyttäjä epäilee perustuslaissa turvattua ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta loukkaavaksi. Kun perustuslakia tulkitseva perustuslakivaliokunta puoltaa syyttämisluvan myöntämistä, samoin kuin valiokunnassa kaikki asiantuntijat, keitä kuultiin, on lupa minusta tarkoituksenmukaista ja perusteltua myös myöntää. Kansanedustajina me emme voi käyttää puhevapauttamme miten vain, emme ainakaan toisen henkilön perustuslaissa turvattujen oikeuksien loukkaamiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Kiihottamista kansanryhmää vastaan on pidettävä vakavana tekona. Se on yhteiskunnalliselta merkitykseltään laajakantoinen rikos, ja sillä loukataan perustuslaissa turvattuja ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö, joka koskee vihapuhetta, korostaa nimenomaan teon vakavuutta ja torjuvaa suhtautumista siihen. Eduskunnan tulisiikin syyttämislupa myöntämällä osoittaa, että kansanedustaja ei voi sanoa mitä vain.

Arvoisa rouva puhemies! Asia tulisi mielestäni saattaa riippumattoman tuomioistuimen ratkaistavaksi, ja näen sen olevan erittäin tärkeää kaikkien kannalta. Olen pettynyt, että tästä asiasta täällä eduskunnassa tuli poliittinen näytelmä, kun itse näen, että tuomioistuimen ratkaisulla olisi merkitystä oikeudellisten rajojen hakemisessa yhteiskunnallisesti tärkeään kysymykseen edustajan puhe- ja sananvapaudesta. Se, missä sananvapauden rajat kulkevat, ei voi eikä saa olla poliittinen kysymys. Se on mitä suurimmassa määrin juridinen kysymys.

Kokoomuksen enemmistö tukee perustuslakivaliokunnan kantaa, enemmistön kantaa, koska katsomme, ettei kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta ole tarkoitettu ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden loukkauksiin eikä rikollisen toiminnan suojaksi. — Kiitos. [Vasemmalta: Erinomainen puhe!]

12.20 Anna Kontula vas: Puhemies! Me emme ole täällä arvioimassa edustaja Mäenpään syyllisyyttä vaan sitä, tulisiko hänen mahdollista syyllisyyttään tarkastella siten, kuten muidenkin ihmisten syyllisyyttä Suomessa tarkastellaan. Kun yksikään perustuslakivaliokunnan kuulema asiantuntija ei suosita syytesuojan säilyttämistä, tulisi olla erittäin painavat perusteet, jos eduskunta näin päättäisi tehdä.

Syytesuojainstituutio on tarkoitettu suojaamaan korostetusti edustajantoimen häiriötönä hoitamista. Se nousee siitä historiasta, jossa parlamenttien toimintaa, erityisesti niiden opposition toimintaa on häiritty muun muassa oikeudellisia välineitä käyttäen. Tässä tapauksessa ei ole käsittelyn aikana noussut mitään merkkejä siitä, että tällaisesta olisi kysymys.

Toisaalta syytesuoja voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa jonkun kansanedustajan jokin poliittinen mielipide olisi sisällöllisesti sellainen, että sitä on mahdotonta esittää ilman, että samalla tulee rikkoneeksi lakia. No, tässä ei ole kysymys myöskään tästä, päinvastoin. Edustaja Mäenpää itse on korostanut, että kysymys on pikemminkin spontaanista lausumasta kuin huolellisesti harkitusta ja yksiselitteisestä kannanotosta.

Minä kannatan sitä, että pidetään aika korkea kynnys sananvapauden rajoja paaluttavien säännösten käyttämiseen. Sananvapaus on vakava asia, ja pyrkimyksenä pitäisi olla pitää se niin laajana kuin mahdollista. Toisaalta minä kannatan myös sitä, että me pidämme

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

mahdollisimman korkean kynnyksen kansanedustajien oikeudellisten privilegioiden käyttämiseen. Erityissäännökset on laadittu niitä erityistilanteita varten, joihin ne on luotu, eikä niitä tulisi käyttää erillisoikeuksina poliittiselle eliitille.

12.23 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa puhemies! Tässä tapauksessa on syytä pohtia sekä edustaja Mäenpään puheen meriittejä että perustuslakia ja kansanedustajan syytesuojan olemusta. Suomen eduskunta ei ole koskaan antanut lupaa asettaa kansanedustaja syytteen eduskunnassa pidetyn puheen vuoksi. Olemme siis todella historiallisen päätöksen äärellä, ja tämän toivoisin herättelevän kaikkia. Ennennäkemättömän syyteluvan antaminen tarkoittaisi, että edustaja Mäenpään puhe oli ennennäkemättömän kauhea, pahinta, mitä tässä talossa on kuultu yli sataan vuoteen. Jokainen voi itse pohtia, onko näin.

Perussuomalaisia ja ryhdikkäästi toimineita kokoomusedustajia on moitittu siitä, että nämä eivät kunnioita lakia, oikeuslaitosta, asiantuntijoita tai edes perustuslakivaliokuntaa. Nämä ovat hyvin erikoisia moitteita. Perustuslaki nimenomaan antaa asiassa yksinomaisen päätösvallan eduskunnan täysistunnolle ja kansanedustajille — ei valtakunnansyyttäjälle, ei medialle, ei asiantuntijoille, ei edes perustuslakivaliokunnalle, vaan täysistunnolle. Edustajat eivät voi paeta kenenkään selän taakse. Jokainen teistä vastaa ja päättää omasta äänestään yksin.

Monet sanovat, että kansanedustaja ei ole lain yläpuolella ja ettei perustuslain 30 §:ää ole tarkoitettu suojaamaan rikollista toimintaa. Nämäkin ovat mielenkiintoisia väittämiä. Syytesuojan ainoa tarkoitushan on estää syytteen nostaminen silloin, kun syyttäjä katsoo rikoksen tapahtuneen. Tässä mielessä perustuslain 30 § nimenomaan on tarkoitettu niin sanotusti suojaamaan rikollista toimintaa. [Iiris Suomela: Ei viharikoksia!] Perustuslain säätäjät ovat nimenomaan halunneet, että kansanedustaja edustajantoimessa esitettyjen puheidensa osalta on tavallisen lainsäädännön ulottumattomissa. [Iiris Suomela: Ei ole!] Jos tämä asiointi halutaan muuttaa, on pyrittävä muuttamaan perustuslakia eikä sivuuttamaan sen sisältöä. [Iiris Suomela: Ei pidä paikkaansa!]

Syytesuojaan eli parlamentaariseen immunitettiin on painavat perusteet. Kautta maailman ja kautta historian huonoilla vallanpitäjillä on ollut halu vaihentaa kritiikit instituutionaalaisella väkivallalla, esimerkiksi sulkemalla nämä vankilaan, mielisairaalaan tai uudelleen koulutusleireille tai tekemällä heistä sosiaalisia hylkiöitä. Tämä on helpompaa kuin kritiikkiin vastaaminen ja sen vääräksi osoittaminen.

Kritiikin vaihentaminen väkivalloin on kalteva pinta. Tämä olisi ensimmäinen kerta, kun eduskunta antaa luvan syyttää edustajaa puheesta, mutta tämä ei suinkaan olisi viimeinen kerta. Tästä tulisi toimintatapa, ja syyttämispyyntöjen perusteet kävisivät kerta kerralta absurdimmiksi. — Kiitos.

12.26 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Perustuslaissa säädetty immunitetti turvaa demokratiassa välttämätöntä laajaa sananvapautta ja kriittistä yhteiskunnallista keskustelua. Kansanedustajat eivät kuitenkaan ole lain yläpuolella, ja hyvä niin. Olisi hyvin elitististä lähettää eduskunnasta viesti, että estäisimme rikosoikeuden toteutumisen, että kansanedustajina rikosoikeudellinen vastuu ei koskisi meitä. Me olemme tänään tämän käsiteltävän asian johdosta oikeusvaltion ytimessä. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on ihmisoikeusrikos ja sananvapaus perusoikeutena ihmisoikeuksien ydintä. Sananvapaus ei kuitenkaan koske ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta loukkaavaa puhetta.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Arvoisa puhemies! Meistä ihan jokaisen on kannettava vastuu sanoistamme. Kansanedustajilla on tässä ihan erityinen vastuu. Me asetamme usein askelmerkit sille, mikä yhteiskunnassa laajemmin on hyväksyttyä ja kuinka pitkälle normaaliuden rajoja voidaan veyntää. Suurimmalle osalle kansanedustajista vastuu omista sanoista ei näytä tuottavan ongelmia.

Arvoisa puhemies! Sanat ovat tekoja, varsinkin poliittisessa retoriikassa, ja sanoilla on seurauksia ihmisten arkielämään. Esimerkiksi rasistisilla sanoilla, kielikuvilla ja itsetarkoituksellisesti kontekstistaan irrotetuilla lauseilla oikeutetaan arjessa ihmisten eriarvoistavaa, syrjivää ja rasistista kohtelua. Usein tämä tapahtuu niin, että tietyiltä ihmisryhmiltä riisutaan ensiksi ihmisarvo, sitten heidät dehumanisoidaan, ja sen jälkeen heihin kohdistuva väkivalta nähdään oikeutettuna. Meillä on tästä historiasta karmivia esimerkkejä, mutta ei tarvitse edes mennä historiaan, kun sama toistuu myös tänään Euroopassa ja globaalisti. Myös siksi tämä päivä on niin merkityksellinen.

Arvoisa puhemies! Toisin kuin monet täälläkin usein väittävät, ei sananvapaustilanne Suomessa ole ongelma, vaan maa on mittausten kärjessä sananvapauden toteutumisessa. Sen sijaan sananvapautta uhkaa tällä hetkellä etupäässä verkossa leviävä rikollinen vihapuhe, ahdistelu ja häirintä, jolla pyritään pelottelemalla vaijentamaan ihmisoikeuksia puolustavia.

Arvoisa puhemies! Vihapuheen kriminalisoinnit eivät rajoita ärhäkästä poliittista ja yhteiskunnallista kannanottamista. Kriittinen yhteiskunnallinen keskustelu on edelleenkin erittäin tervetullutta. Valtaosalle kansasta on täysin mahdollista käydä aroista yhteiskunnallisista aiheista keskustelua ihmisarvoa kunnioittaen ilman vihapuheen lietsontaa, kun taas tietyille ryhmittymille se näyttää olevan lähes mahdotonta.

12.29 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Vallanpitäjä ei saa polkea ihmisoikeuksia ilman mitään seurauksia, eikä kansanedustajan pitäisi saada rikkoa Suomen lakeja vapaasti. Meidän tehtävämme on säätää lakeja, ei asettua niiden yläpuolelle. Kansanedustajien puhevapaus on hyvin laaja, mutta viharikoksia se ei kata. Vallanpitäjien velvollisuus on edistää ihmisoikeuksia, yhdenvertaisuutta ja syrjinnän ja sorron poistoa, ei lietsoa syrjintää tai polkea yhdenkään ihmisen ihmisarvoa. Tältä osin niin Euroopan ihmisoikeussopimus kuin Suomen perustuslaki ovat harvinaisen selkeitä. Siksi eduskunnan ei tule asettua epäiltyjen viharikosten asianmukaisen tutkinnan tielle, se on ainoa mitä meiltä tässä vaaditaan. Kuten valiokunnan puheenjohtaja hyvin totesi, me emme päättä tai edes arvioi syyllisyyttä, sen tekee puolueeton syyttäjälaitos. Ja silloin ollaan kyllä huolestuttavalla tiellä, jos näitä syyttäjälaitoksen ratkaisuja lähdetään jotenkin kyseenalaistamaan poliittisin perustein, etenkin kun nyt on kyse vallanpitäjään kohdistuvista syytteistä.

Perussuomalaisten ja kahden kokoomuslaisen vastalauseelle ei löydy yhdenkään perustuslakiasiantuntijan tukea. Heistä yksikään ei valiokunnan kuulemisissa puoltanut Mäenpään syytesuojan jättämistä voimaan. Vastalauseita ei tue myöskään yksikään aiempi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai Suomen perustuslakivaliokunnan ratkaisu. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on päättänyt toistuvasti, että poliitikkojen normaalia laajempi puhevapaus ei kata kansanryhmää vastaan kiihottamista tai muuta ihmisoikeuksien polkemista. Tämä on harvinaisen selvää. Edustaja Rydmanille totean, että tätä vakavaa rikosta ei kevennä se, että Suomessa tästä voidaan rangaista sakolla. Tämä jätetty vastalause on siis leimallisen poliittinen ja selkeästi ristiriidassa niin Euroopan ihmisoikeussopimuksen kuin Suomen perustuslakivaliokunnan vakiintuneen linjan kanssa, sillä viharikokset eivät

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

kuulu parlamentaarisen immuniteetin piiriin. Tämä on selkeää. Se on toki hyvä, että aiemmin kansanedustajaa ei ole epäilty kansanryhmää vastaan kiihottamisesta. Olemme siis uniikin tilanteen äärellä, hyvin vakavan tilanteen äärellä, jonka ääreen on jokaisen syytä pysähtyä.

Ilmeisesti tällaisten rasististen puheiden suojaaminen on joillekin niin tärkeää, että sitä suojatakseen ollaan valmiita kääntymään asiantuntijoita, pitkäaikaisia parlamentaarisia perinteitä ja Suomea juridisesti sitovia kansainvälisiä sopimuksia vastaan todella rajulla tavalla. [Ben Zyskowicz: Olikohan tuo oikea tulkinta?] Tämä osoittaa, kuinka kipeästi Suomi tarvitsee edelleen antirasistista toimintaa ja ihmisoikeuksien puolustamista. Haluan korostaa, ettei antirasismilla ole puoluepoliittista väriä, vaan ihmisoikeuksien puolustaminen kuuluu meistä jokaiselle niin salin oikealla kuin vasemmalla laidalla. Yhteiselle pohjalle [Puhemies koputtaa] on ihmisoikeudet sovittu ja yhteisellä pohjalla me niitä toivottavasti puolustamme. Kiitän kokoomuksen enemmistöä tässä.

12.32 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on vakava rikos, ja valtakunnansyyttäjä on pyytänyt eduskunnalta lupaa nostaa syytteen kansanedustajaa vastaan. Perustuslakivaliokunnan mietinnöstä käy ilmi, että syytteen nostamiselle on olemassa painavat perusteet, ja suurin osa perustuslakiasiantuntijoista on syytesuojan purkamisen kannalla.

Me olemme tässä salissa turvataksemme Suomen edun ja isänmaan tulevaisuuden seuraaville sukupolville, kaikissa tilanteissa ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Me olemme tässä salissa säättämässä lakeja, emme ole jakamassa tuomioita. Se on oikeuslaitoksen tehtävä.

Arvoisa rouva puhemies! Ennen muinoin ihmiset selvisivät pienissä ryhmissä ja omissa klaaneissaan. Sitten ihmiset ovat luoneet kansallisia yhteisöjä, koska vastassa on ollut haasteita, joista yksittäiset heimot eivät yksinään olisi voineet selvitä. Nyt haasteemme ovat yhteiset koko planeetalla, koko ihmiskunnalla. Nationalismi ja rasismi uhkaavat yhteistä tulevaisuuttamme. Selviämme globaaleista haasteista vain yhdessä, toisiamme kunnioittaen ja yhteistyötä tehden. Tässä maailmassa ei ole sijaa rasismille eikä väkivallalle.

Arvoisa rouva puhemies! Nationalismi ja rasismi yrittävät paluuta juuri nyt, ihmiskunnan historian suurimpien haasteiden edessä. Nyt jos koskaan on aika avata silmät ja katsoa, mitä ympärillämme tapahtuu. On tunnistettava synkät sävyt historian lehdiltä ja varmistettava, ettei niille löydy jalansijaa keskuudessamme.

Suomi on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. YK perustettiin toisen maailmansodan jälkeen, ja YK:n yleiskokous hyväksyi ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen joulukuussa 1948. Sen 1 artiklassa lukee: ”Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä.”

Yhteistyö ja empatiakyky pelastavat ihmiskunnan ja tämän planeetan. Sananvapaus on tärkeä ihmisoikeus. Sitä tulee varjella kaikissa olosuhteissa. Vihapuhe ja rasismi eivät sisälly perustuslailliseen sananvapauteen tai kansanedustajan puheoikeuteen.

12.34 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Eduskuntakeskustelussa monesti tapahtuu epäasiallisuuksia, mutta kynnys niiden viemiseen kärjäsaleihin pitäisi pitää todella korkeana. Edustaja Mäenpään puheenvuoro näyttää saaneen syvempää tulkintaa kuin istunnossa sen kuulijat osasivat ymmärtää. Puhemies ei tuoreeltaan reagoinut puheenvuo-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

roon, eikä se herättänyt debattia ja paheksuntaa salissa olleiden kansanedustajien keskuudessa [Kimmo Kiljusen välihuuto] lukuun ottamatta edustaja Kiljusen kommenttia, jossa hän totesi, että ei haluaisi kommentoida edustaja Mäenpään puhetta mainitun sitaatin vuoksi.

Mikäli eduskunta ei päädy antamaan syytelupaa edustaja Mäenpään tapauksessa, se ei tarkoita sitä, että jatkossa kansanedustaja saisi vapaasti rikkoa lakia puhujanpöntössä.

On huomattava, että edes valtakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan tässä ei ole kysymys niin sanotusta vakavimmasta vihapuheen muodosta.

Eduskunnan ei syyttämislupaa koskevaa asiaa käsitellessään tule tutkia syyllisyyskysymystä eli sitä, onko syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitettu teko luettava edustajan syyksi rikoksena. Emme siis ole täällä toverituomioistuimessa, vaikka täällä kyllä valitettavasti esimerkiksi edustaja Arhinmäki ja eräät muut edustajat ovat jo leimanneet tapahtuneen vihapuheeksi [Välihuutoja oikealta] ja syyttäneet jopa tämän syytesuojan puolustajia vihapuheen suojelijoiksi. [Oikealta: Törkeää! — Paavo Arhinmäki pyytää vastauspuheenvuoroa]

Epäselväksi jää, onko valtakunnansyyttäjä tosiasiallisesti jo suorittanut syyteharkinnan loppuun vai ei. Perustuslakivaliokuntahan tiedusteli valtakunnansyyttäjältä, nostaisiko hän syytteen, jos eduskunta antaisi siihen luvan. No, valtakunnansyyttäjä ilmoitti nostavansa syytteen, jos saa luvan, mutta samalla hän ilmoitti, että hänellä on kuitenkin toimivalta myös syyttämättä jättämiseen. Eli vastaus jätti edelleen avoimeksi kysymyksen syyteharkinnan loppuunsaattamisesta, ja ajattelen, että perustuslakivaliokunnan olisi tullut olla johdonmukainen tässä loppuun asti eikä edetä, koska varsinaista haastehakemuksen muotoon kirjoitettua asiakirjaa ei valtakunnansyyttäjältä tullut.

Arvoisa puhemies! Ajattelen, että lähtökohtaisesti kärjäsali ei ole oikea paikka ratkoa poliittisia, akateemisia tai vaikkapa Raamatun tulkintaan liittyviä kiistoja. Nämä ovat keinoja, joita käytetään diktatuurissa, ei demokratiassa, ja jos tässä nyt avattaisiin pää eduskuntapuheiden ruotimiseen kärjäsaleissa, sananvapautta kavennettaisiin helposti myös itesesensuurin kautta, mitä pidän vaarallisena. [Oikealta: Juuri näin!] Kansanedustajat edustavat Suomen kansaa, [Puhemies koputtaa] ja jos kansalaisten vaaleissa ilmaisema ääni ei kuulu eduskunnassa, se voi johtaa vieraantumiseen demokratiasta entisestään.

Kannatan edustaja Rydmanin vastalauseetta. [Paavo Arhinmäki: Esitettiin perätön väite!]

12.38 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevassa asiassa on kyse siitä, tulisiko perustuslaissa säädetty kansanedustajan syytesuoja murtaa edustaja Mäenpään valtiopäivillä pitämän puheenvuoron johdosta. Kysymys on oikeudellinen, ei poliittinen. On hyvin valitettavaa, että tässäkin keskustelussa on yritetty politisoida oikeutta.

Asiassa ei ole siis kyse siitä, pitääkö henkilökohtaisesti sanottua puheenvuoroa tuomitavana. Henkilökohtainen mielipiteeni on, että puheenvuoro oli asiaton ja moitittava. Tässä asiassa on kyse perustuslain tulkinnasta. Juristina ja perustuslakivaliokunnan jäsenenä suhtaudun käsiteltävään kysymykseen myös siten. Kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Ojala-Niemelä on tuonut ilmi, kyseessä oli punnintaa asian molemmilta puolilta. Perustuslain 30 §:n säännös on sanamuodoltaan sinänsä selvä, ja kansanedustajan immuniteetti on siinä hyvin vahva. Kuten asiantuntijalausunnossa valiokunnalle on todettu, syytesuojasäännöksen tarkoitus on turvata kansanedustajan laaja lausunto- ja toimintavapaus, jolla on merkitystä paitsi yksittäisen kansanedustajan aseman kannalta myös koko parlamentaarisen järjestelmän näkökulmasta. Säännöksen perusidea on, että kansanedus-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

taja vain poikkeuksellisesti ja eduskunnan erittäin korkean määräenemmistön siihen suostuessa on perusteltua asettaa syytteeseen valtiopäivillä esittämiensä mielipiteiden johdosta.

Suomen valtiomuodon muuttamisen yhden vaalikauden aikana on perustuslain säätäjä säätänyt saman, hyvin korkean viiden kuudesosan määräenemmistövaatimuksen taakse. Korkea määräenemmistövaatimus on ollut perustuslain säätäjän nimenomainen valinta. Valiokunta onkin aiemmassa käytännössään katsonut, että syyttämisluvan antamiselle vaadittava määräenemmistö osoittaa osaltaan, että eduskunnassa tapahtuvaa edustajan toimintaa on rikosoikeudelliselta kannalta arvosteltava väljemmin kuin vastaavaa toimintaa eduskunnan ulkopuolella ja että kyseessä olevan menettelyn täytyy olla oikeudellisesti arvioiden ”erittäin raskauttavaa”, jotta lupa syytteen nostamiseen voidaan antaa. Kansainvälisten velvoitteiden kannalta perustuslakivaliokunnan enemmistökin on huomauttanut, että kysymys ei valtakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan olisi vakavimmasta vihapuheen muodosta, jollaista tulisi arvioida Euroopan ihmisoikeussopimuksen 17 artiklassa tarkoitettuna oikeuksien väärinkäyttönä.

Mäenpään puheenvuoro on ollut moitittava myös valtiosääntöoikeudellisesti. Myös vastalauseessa on luettavissa, ettei edustaja Mäenpään esiintyminen täyttänyt perustuslaissa säädettyä vakaan ja arvokkaan esiintymisen vaatimusta. Valiokunnan vastalauseen allekirjoittaneet edustajat ovat antaneet painoarvoa asiantuntijan esiin tuomalle asialle, että arvioitaessa sitä, onko edustajan syytteeseen panemiseen hänen valtiopäivillä esittämiensä mielipiteiden vuoksi perusteltua suostua, merkitystä annetaan sille, miten ensisijainen eduskunnan sisäisen valvonnan kontrolli on toiminut. Eduskunta on puuttunut edustaja Mäenpään [Puhemies koputtaa] toimintaan, ja puhemieshistö on puhutellut edustajaa.

Asiantuntijat ovat antaneet vastalauseelle myöskin tunnustusta, [Puhemies koputtaa] ja haluan korjata edustaja Suomelan esiin tuomaa: professori Kimmo Nuotio on huomauttanut, että vastalauseessakin sitoudutaan Suomen valtiosääntöön [Puhemies koputtaa] sekä perus- ja ihmisoikeuksiin [Puhemies: Aika!] samalla tavalla kuin enemmistön kannassa.

12.41 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva asia on historiallisesti poikkeuksellinen, ja se voidaan nähdä juridisesti monitulkintaisena. Perussuomalaisten ryhmä päätyi valiokunnassa sille juridiselle kannalle, että syyttämislupaa ei tule myöntää.

Jo kansanedustajan syytteeseen asettamiseksi perustuslain mukaan vaadittava äänten korkea määräenemmistö eli viisi kuudesosaa osoittaa, että kansanedustajan menettelyn täytyy olla oikeudellisesti arvioiden erittäin raskauttavaa, jotta syytelupa voitaisiin antaa. Asian arvioinnin kannalta merkitystä on sillä, miten törkeästä rikoksesta saattaa olla kysymys ja mikä olisi siitä odotettavissa oleva rangaistus. Mitä lievempi rangaistus asiassa olisi odotettavissa, sitä vähemmän aiheellista on, että asiaa ryhdytään oikeudessa käsittelemään.

Edustaja Mäenpään tapauksen kohdalla arviot rangaistuksesta ovat muutamia päiväsakkoja, jos hänen siis katsottaisiin oikeudessa ylipäänsä syyllistyneen rikokseen.

Arvoisa puhemies! Edustuksellisessa demokratiassa on tärkeää, että kansalaisten näkemykset välittyvät päätöksentekoon heidän edustajiensa kautta mahdollisimman väärentämättöminä. Kansanedustajien tehtävä on edustaa valitsijoitaan ja puhua heidän puolestaan. Se on kansanedustajien juridinen oikeus mutta samalla myös moraalinen velvollisuus. Puuttuminen edustajien puheoikeuteen on aina vakava riski kansanvallalle. Siksi on tärkeää, että eduskunnalla on perustuslain mukaan valta halutessaan myös estää edustajia joutumasta syytetyksi valtiopäivätoimistaan.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Kansanedustajan puhevapautta on perinteisesti pidetty varsin laajana, ja voidaan sanoa, että perustuslaissa säädetty kansanedustajan puhevapaus eduskunnassa nauttii tavallista vahvempaa oikeudellista suojaa. Sen osoittaa kansanedustajan syytteeseen asettamiseksi vaadittava äänen korkea määränemmistö. Poliitikon sananvapaus on korostettu, kun kysymys on poliittisesta puheesta, koska suojaamalla poliitikon sananvapautta suojataan samalla moniarvoisen demokratian toteutumista. Poliittista puhetta ei tule rajoittaa ilman erityisen raskaita ja pakottavia syitä.

Arvoisa puhemies! Edellä esittämäni perusteella kannatan tähän mietintöön sisältyvää vastalauseita.

12.44 Johan Kvarnström sd: Ärade talman! För det första vill jag tacka talmannen för att ha påpekat att ledamot Mäenpää i det aktuella fallet inte följt instruktionerna i grundlagen, enligt vilka en riksdagsledamot måste uppträda sakligt och värdigt. Anförandet som jämförde asylsökande med invasiva arter som ska utrotas är inte värdigt denna sal. Det är inte lämpligt någonstans. Det är förkastligt och också farligt då det skapar en bild där en del människor berövas sina mänskliga rättigheter.

Arvoisa puhemies! On selvää, että edustaja Mäenpään puheenvuoro oli moraalisesti tuomittava. Meidän tehtävämme ei ole arvioida sitä, oliko se myös rikos nykyisen lainsäädäntömme mukaan. Eduskunnalla on lainsäädäntövalta, ei tuomiovalta, ja koska meidän on tarkasti pidettävä kiinni vallan kolmijaosta ja oikeusvaltioperiaatteista, meidän on parasta nyt toimia valtakunnansyyttäjän pyynnön mukaisesti ja noudattaa perustuslakivaliokunnan suositusta. Tässä tilanteessa kunnioitamme perustuslakia parhaiten perustuslakivaliokunnan suositusta noudattamalla. Siten osoitamme tukemme maamme järjestelmälle ja perustuslaille. Vaihtoehtona on sellaisen laintulkinnan edistäminen, jonka mukaan me täällä saisimme syyttää suustamme mitä tahansa ilman, että se johtaisi oikeudelliseen tutkintaan, vaikka olisi olemassa vahvoja rikosepäilyjä esimerkiksi kansanryhmää vastaan kiihottamisesta.

Arvoisa puhemies! Meidän on kannettava vastuamme ja noudatettava perustuslakivaliokunnan suositusta tilanteessa, jota ei koskaan olisi pitänyt syntyä. Vieraslajeja ja maahanmuuttoa koskevan puheenvuoron kuuleminen viime vuoden kesäkuussa oli ahdistavaa. Oikeuslaitoksen syyttämislupaa koskevan pyynnön epääminen vuotta myöhemmin tarkoittaa järjestelmämme moraalisen kantokyvyn heikentämistä. Toivottavasti pystymme parempaan Suomenmaassa vuonna 2020. — Kiitos.

12.47 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietinnössä todetaan, että poliittinen puhe nauttii kenties suurinta mahdollista sananvapauden suojaa. Tämä oikeus on turvattu perustuslaissamme myös kansanedustajan puhevapautta koskevassa pykälässä. Vapauden vastinparina on kuitenkin aina vastuu. Tätä vaaditaan myös puhevapautta säätelevässä perustuslain pykälässä, jossa esitetään vaatimus vakaasta ja arvokkaasta käytöksestä sekä toisia henkilöitä loukkaamattomasta puheesta. Sanojan on kannettava sanoistaan niihin kuuluva vastuu.

Yhteiskuntamme on muutenkin keskustelukulttuurin osalta menossa pelottavaan suuntaan. Poliittista pelitilaa hallitsevat kärjistäjät ja sanojen yksinkertaistukset. Puheessa maailma jaetaan meihin ja muihin, oikeamielisiin ja väärässä oleviin. Näköalattomuutta ja kärjistämistä ei saa ruokkia. Kahden blokin maailma ja kärjistyksen ovat kasvualusta ääri-ilmi-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

keille. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kyllä!] Meidän tehtävämme on myös parlamentaarisella puheella suojella kansalaisia.

Arvoisa puhemies! Kansanedustajien pitää edustaa kunnioittavaa keskustelukulttuuria. Se ei vaadi samanmielisyyttä: toista voi kunnioittaa ja ymmärtää, vaikka asiasta olisi täysin eri mieltä. Ihmisten tai ihmisryhmien rinnastaminen vieraslajeihin ei sovi millään tavalla kunnioittavaan keskustelukulttuuriin. Linja sallitun puheen rajaksi on vedettävä selkeästi. Linjan asettaminen eduskunnassa on viesti siitä, että keskustelukulttuurin tilasta ollaan huolissaan yhteiskunnan ylintä päättävää elintä myöden.

Kannatan perustuslakivaliokunnan päätösehdotusta antaa suostumus edustaja Mäenpään syytteeseen asettamiselle. Me olemme täällä kantamassa vastuuta, ja meidän on todella kannettava se vastuu myös omista sanoistamme.

Arvoisa rouva puhemies! Rajoittaako tämä syyttämislupa jatkossa joidenkin mahdollisuutta puhua täällä? Toivottavasti ei. Entä rajoittaako tai vähentääkö mahdollinen syyttämislupa tämän salin epäkunnioittavaa puhetta? Toivon niin.

12.49 Ano Turtiainen at: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslain pykälä kansanedustajan puheoikeuden turvaamiseksi on hyvin tärkeä juuri tällaisten tilanteiden varalle, eli ettei mikään vallanpitäjä pystyisi nousemaan niin tyrannimaiseen asemaan, että se saisi suljettua poliittisen vastustajan suun. Kun tällä tavoin pyritään horjuttamaan kansanedustajan sananvapautta, se on suureksi häpeäksi Suomen eduskunnalle. Se on häpeäpilkkuna Suomen oikeuslaitokselle, ja se on myös äärimmäisen suuri henkilökohtainen häpeä joka ikiselle, joka sen edistämiseksi on äänensä antanut.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän vallan erikoisena sitä, että eduskunnan perustuslakivaliokunta ei näe ongelmaa siinä, että hallituspuolueen ministeri jää kiinni eduskunnan selän takana suhmuroinnista, mutta kun opposition rivikansanedustaja käyttää perustuslaillista oikeuttaan puhua vapaasti ja kenenkään estämättä ja sanoo sanan ”vieraslaji”, se on valiokunnan mielestä niin hirvittävä asia, että sen varjolla voidaan tuleviltakin kansanedustajilta viedä perustuslaillinen turva arvostella valtaansa väärinkäyttäviä ministereitä ja oikeuslaitosta poliittisena lyömäaseena käyttäviä virkamiehiä. Arvoisa rouva puhemies, tällainen toiminta on hirvittävää ja äärimmäisen häpeällistä.

Arvoisa rouva puhemies! Viime aikoina on puhuttu paljon ihmisoikeuksista. Puhutaan ihmisoikeuksista myös tämän asian yhteydessä. Sananvapaus on tärkeä ihmisoikeus, ilman sananvapautta ei ole vapautta.

Arvoisa rouva puhemies! Kannatan edustaja Rydmanin vastalauseita.

12.51 Mika Niikko ps: Arvoisa rouva puhemies! Meidän on syytä eduskunnassa lähteä liikkeelle kyllä perustuslaillisista oikeuksista, ja totta kai meidän täytyy samanaikaisesti huomata se, miten arvokkaasti kansanedustajat käyttäytyvät niin täällä salissa kuin salin ulkopuolella. Tässä yhteydessä on pakko kuitenkin nostaa esille tämä perustuslain 3. luvun 30 §, jossa on erityisestä syystä kansanedustajalle luotu koskemattomuus. Täällä lukee näin, että ”kansanedustajaa ei saa estää hoitamasta edustajan tointaan. Kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen eikä hänen vapauttaan riistää hänen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden tai asian käsittelyssä noudattamansa menettelyn johdosta, ellei eduskunta ole siihen suostunut päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä on kannattanut.”

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Kyllä kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti, mutta yksi epäasiallinen, tarkoitettu lausahdus ei ole riittävä syy poistaa kansanedustajalta syytesuojaa. Nyt täytyy muistaa, että tämä on ainoa paikka Suomen demokratiassa, jossa on enää puhevapaus. Puhevapautta ja ilmaisuvapautta on rajoitettu hyvin paljon erilaisten mielensäpahoittajien esittämien kommenttien johdosta. On eri asia toki, jos syyllistytään rikokseen ja törkeästi lähdetään esimerkiksi kansanryhmää vastaan nousemaan ja esittämään sellaisia puheita, jotka ovat suoranaisesti uhkaus jotain kansanryhmää kohtaan.

Mutta tässä kohtaahan nimenomaan on todettu, että tässä ei ole tästä kysymys. Ei ole tällaisiin johtopäätöksiin päädytty, ja tämän on myös valtakunnansyyttäjä nähnyt. Hän lähti tähän mukaan mutta ei ole nähnyt tätä niin laajana, että olisi voitu tällainen johtopäätös suoranaisesti vetää. Ja nyt sen takia tätä asiaa halutaan viedä ulos tästä salista.

Olisin toivonut, että kansanedustajat keskustelisivat tästä asiasta nytten enemmän — niin kuin toki tälläkin hetkellä — olemmeko me valmiita poistamaan tällaisen suojan, joka erityisesti demokratiassa on oppositiolle suotu. Tämähän tulevaisuudessa voi antaa sellaisen kehityksen, että opposition ääntä yritetään tukahduttaa muissakin kysymyksissä kuin tällaisissa lausahduksissa.

En itsekään tällaisia lausahduksia, mitä edustaja Mäenpää on lausunut, kannata enkä tue millään tavalla, mutta kuitenkin en voi hyväksyä sitä, että me rupeamme pysyvästi muuttamaan tämän eduskunnan toimintatapoja siten, että meidän syytesuojamme voidaan poistaa täällä epäonnistuneiden lausahdusten johdosta. Tämä on kuitenkin ainoa paikka, missä siihen on mahdollisuus, ja sen kehityksen kuva voisi olla päinvastainen sille, mitä [Puhemies koputtaa] hyvää tulosta me voimme tällä pyrkiä nytten aikaansaamaan. Sen tähden kannatan tätä vastalauseita, mikä täällä on esitetty.

12.54 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Onko tämä tämän arvoista? Ei oikeasti voi olla. Edustaja Mäenpää heittää kieli poskessa uutena kansanedustajana ehkä asiattoman heiton, mutta se, että me rupeamme jauhamaan sitä heittoa täällä, vuoden päivät melkein, tänäänkin ainoana asiana, mitä täällä salissa käytännössä katsoen touhutaan, yhdestä sanasta ”vieraslaji” — onko meillä oikeasti meidän maine ja meidän arvostus tämän salin ulkopuolella sillä tasolla, että meillä olisi minun mielestäni tällaiseen pelleilyyn varaa? Valiokuntakin perusteli, että ”jos rikos on huomattava”. Onko tämä? [Iiris Suome-la: On!] Ei todellakaan ole. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Edustaja Mäenpään heitto ei kiihottanut oikeasti ketään, ei ketään. [Paavo Arhinmäki: Tuntuu kiihottavan perussuomalaisia kovastikin! — Eduskunnasta: Totuus kiihottaa!] Ihan oikeasti, lähdemmekö me tälle tielle? [Iiris Suomelan välihuuto] — Emme me ole lähteneet millekään tielle, edustaja Suomalalle voin kertoa. Me vain puolustamme sitä, että ihmisillä on sananvapaus, ja sitä, mitä eduskunnassa ja perustuslaissa on päätetty. [Eva Biaudet: Paitsi jotkut!] Se on se, mistä me olemme huolissamme.

Ei tämä oikeasti ole tämän arvoista. Miettikää, kuinka paljon veronmaksajien rahoja on tähän pelleilyyn käytetty.

12.56 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Minusta edustaja Laakso kysyi hyvän kysymyksen: onko tämä tämänarvoista? Meillä on tässä koronakevät taustalla, ja me tosiaan käytämme tässä nyt yhden päivän tähän, ja perustuslakivaliokunnassa olemme käyttäneet hyvin paljon aikaa — itsekin olen joissakin kokouksissa varajäsenenä ollut — ja varmasti olisi kansalaisille todella paljon tärkeämpiä asioita kuin punnita tätä ehkä epäonnistunutta

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

puheenvuoroa. En ollut itse paikalla, mutta jos mietin tätä, mitä tämän ajankäyttö on, niin aika huolestunut olen.

On käytetty sellaisia puheenvuoroja, että aivan kuin siksi, että syyttäjä on nyt päättänyt, että hän todennäköisesti nostaa syytteen, meidän tulisi nyt lupa myöntää, mutta kysyn näiltä ihmisiltä, miksi sinne sitten olisi säädetty perustuslain tasoinen kynnys, viisi kuudensosaa. Se on samanlainen kynnys kuin on esimerkiksi prosessioikeudessa, jossa on aina erilaisia prosessin edellytyksiä: rikos ei saa olla vanhentunut, asianomistajan pitää antaa syytepyyntö. Jos asianomistaja ei anna syytepyyntöä joissakin rikoksissa, syyttäjä ei voi syyttää. Silloin todetaan, että prosessin edellytykset puuttuvat, ja se on eräs oikeusvaltion ja prosessioikeuden peruskysymyksiä, että jos prosessin edellytys puuttuu, niin se puuttuu, ja tässä on kysymys juuri siitä.

Mietin sitä, kun edustaja Laakso sanoi, että onko tämä tämänarvoista ja mihin olemme päätyvässä. Tämä on ennakkotapaus. Muistan viime kaudelta, kun — katsoin, että 9.11.2016 — SDP:n puheenjohtaja Rinne puhui salissa kolmesta iloisesta rosvosta ja viittasi ministeriaatioon. No, jokainen voi miettiä, oliko se hyvä vai huono läppä, mutta samalla assosiaatiolla, jota tässä nyt pohdiskellaan, voisi miettiä, että ei kai hän vain syyttänyt heitä anastusrikoksesta, pitäisikö poliisin alkaa tutkia. Ei varmaan kukaan ajatellut silloin muuta kuin että olipa vähän mauttomasti sanottu. Mutta olisiko tässä nyt sitten se tulevaisuus, että jatkossa, jos esimerkiksi edustaja Rinne tai edustaja Lindtman sieltä heittäisi kolmesta iloisesta rosvosta, olisimme välittömästi tuolla perustuslakivaliokunnassa pohtimassa, mitä te nyt tarkoittatte tällä, ja ei muuta kuin sitten tuomioistuimeen miettimään? Älkäämme politisoiko tätä salia.

Sitten vielä tämä, että täällä aika moni puhuu niin, että aivan kuin täällä olisi tapahtunut rikos. He puhuvat, että täällä ei punnita sitä, ja sitten toisaalta, kuten perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja sanoi, joudutaan arvioimaan syytekynnystä. Mutta nyt on hyvä huomata, että tässä on syyttömyysoloitama päällä koko ajan ja se on prosessin loppuun asti. Toisin kuin esimerkiksi professori Scheinin on jo tammikuussa ilmoittanut, että tähän jäisi joku kolmas kategoria — syytä epäillä — niin se on täysin oikeusvaltioperiaatteiden vastaista. Tästä kävin hänen kanssaan vilkkaan keskustelun Twitterissä, ja sain onneksi itseleni tukea myös prosessioikeuden professorilta Mikko Vuorenpäältä. Tästä näkee sen, kun täällä vedotaan asiantuntijoihin, kuinka myös asiantuntijat ovat politisoituneet tietyissä asioissa [Puhemies koputtaa] — varsinkin kun hän korostaa olevansa ihmisoikeusjuristi.

En missään tapauksessa kannata tätä syytelupaa ja ole valmis avaamaan tällaista, että meillä rupeaa syyttäjä istumaan [Puhemies koputtaa] lehterillä kirjoittamassa joka asian ylös. Keskitytään mieluummin vaikka vakaviin henkeen ja terveyteen [Puhemies: Aika!] kohdistuviin rikoksiin.

13.00 Riikka Purra ps: Arvoisa rouva puhemies! Tässä tosiaan ei pitäisi olla kyse siitä, vastustaako perussuomalaisia, perussuomalaisten politiikkaa, tavoitteita tai edustaja Mäenpäättä, vaan kyse on siitä, miten suhtautuu kansanedustajan oikeuteen puhua, kertoa näkemyksensä, haastella, sanoa suoraan, sanoa typerästi, vastustaa hallituksen politiikkaa. Kyse on siitä, miten me suhtaudumme tässä salissa olevien ihmisten oikeuteen puhua, miten suhtaudumme politiikan alaan, sanoihin, politiikan retoriikkaan, argumentaation logiikkaan, poliittiseen elämään, omaan rooliimme parlamentaarikkoina, ylimmän kansanvallan elimen jäsenenä. Kuten kokoomuslaisten ja perussuomalaisten vastalause sanoo, ”poliittinen puhe nauttii kenties suurinta mahdollista sananvapauden suojaa, ja erityistilan-

teena, jossa sananvapauden rajoituksiin tulisi suhtautua lähtökohtaisesti erityisen pidättyväisesti, voidaan pitää parlamentin istunnossa toteutettua puhetta”.

Tässä yhteydessä on syytä puhua yhteiskuntamme yleisestä keskusteluilmapiiiristä ja erityisesti sen nykytilasta. Elämme hyvin absurdeja aikoja. Niin kutsutut liberaalit ovat taantumuksellisia vapauden ja sananvapauden vastustajia, pelkääjiä, loukkaantujia, suuttujia. Jos he eivät pöyristy, he loukkaantuvat. Jos he eivät vaadi irtisanoutumista tai anteeksipyyntöä, he vaativat potkuja, rangaistusta, varoituksia, häpeää. Heillä on hallussaan muka oikeat ajatukset ja oikeat tavoitteet ja meillä väärät. Siitä huolimatta he pelkäävät niin paljon, että haluavat vaientaa erimieliset ja määrittää oikeat ja hyväksyttävät sanat ja ajatukset. Jos te olette niin oikeassa, mihin te tarvitsette tätä teatteria? Tällä tavallako he rakentavat hyvää ja kaunista maailmaa? Vasemmalta laidalta on viitattu historiaan, mutta minä olen lukenut sieltä hyvinkin erilaisia näkemyksiä siitä, mitä tällainen toiminta tuo tullessaan. Ei, uhka ei ole lynkkausjoukkojen määrittämät väärät sanat ja väärät sanojen yhteydet, joihin edustaja Mäenpää syyllistyi. Uhka vapaudelle, demokratialle, mielipiteille, argumentoinnille, yhteiskunnalliselle kehitykselle on niissä joukoissa, jotka väärinpuhujia metsästävät, vaanivat Twitterissä ja sosiaalisessa mediassa, hyökkäävät, kunnes toinen pakenee tai pyytää anteeksi tai polvistuu. Sanapoliisit ja käyttäjät, moralistit ylimielisine ja teatraalisine puheineen, sensuurin ajajat, he ovat henkäys totalitarismia. [Paavo Arhinmäki: Eletään rinnakkaistodellisuudessa! — Välihuutoja]

13.02 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Olen surullinen edustaja Arhinmäen ja edustaja Suomelan väitteestä, että ne, jotka tukevat vastalauseen perusteluita, suojelevat vihapuhetta tai rasismia, kun suojelemme nimenomaan kansanedustajan syytesuojaa hänen parlamentaarisen puheensa osalta.

Tulkoon nyt ihan joka ikiselle tässä salissa selväksi, että en pidä edustaja Mäenpään puhetta asiallisena enkä kansanedustajan vakaan ja arvokkaan käytöksen mukaisena. Olen tyytyväinen, että eduskunnan sisäinen kurinpitomenettely puuttui tähän asiaan ja edustaja oli puhemieshistön puhuttelussa. Kuten tiedämme, eduskunta olisi voinut puhemieshistön päätöksellä myöskin pidättää hänet kahdeksi viikoksi eduskuntatyöstä, ja arvelen, että kun kyseessä vuosi sitten oli tuore, ensimmäisen kauden kansanedustaja, niin puhemieshistö päätyi tähän puhutteluun. [Paavo Arhinmäki pyytää vastauspuheenvuoroa] Kansanedustaja ei siis parlamentissa puhevapauttaan käyttäessään voi puhua mitä tahansa, ja siitä säädetään meillä perustuslaissa.

Kiinnittäisin huomiota myöskin siihen, että perustuslakivaliokunta teroittaa sitä, että tämän talon ei tule tutkia syyllisyyttä vaan sitä, annetaanko lupa syytteeseen asettamiseen. Siinäkin mielessä pidän erikoisena, että kun ne, jotka kannattavat vastalauseen perusteluita ja näkemystä, että parlamentaarista koskemattomuutta täällä pidetystä puheesta ei tule purkaa, niin kuitenkin täällä edustajakollegat käyttävät puheenvuoroja, joissa väitetään, että tuemme täällä vihapuhetta tai tuemme täällä rasismia. [Ben Zyskowitz: He ovatkin väärässä tässä!] Syyttömyysolettaman tulisi aina olla voimassa. Kuitenkin monissa puheenvuoroissa tuntuu, että tuomiot on kuitenkin jo jaettu.

Perustuslakivaliokunta oli oikeassa siinä, että pyysi valtakunnansyyttäjältä ensin näkemystä siitä, aikooko hän nostaa tämän syytteen, mutta mielestäni, kuten edustaja Räsänenkin täällä toi esille, logiikka jäi kesken siinä vaiheessa kun olisi tullut odottaa, tuleeko siitä haastehakemusta vaiko eikö. Silloin oltaisiin loppuun saakka pysytty loogisina sille päätelylle, mitä tuossa valiokunnan mietinnössä oli nostettu esille.

13.05 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Kansanedustajilla on laaja riippumattomuus ja suoja, jonka vuoksi syytteeseen tarvitaan eduskunnan harkinta. Tätä harkintaa olemme nyt tekemässä perustuslakivaliokunnan mietintö ja asiantuntijalausunnot taustatyönämme.

Edustajan syytesuojalla on tarkoitus suojata poliittisen puheen sananvapautta. Sanansäilää, hyvin värikästäkin, saamme käyttää, mutta lakia emme saa rikkoa. Syyteharkinta on tehty ja valtakunnansyyttäjä on pyytänyt lupaa asettaa edustaja Mäenpää syytteeseen kiihotuksesta kansanryhmää vastaan. Kiihotus kansanryhmää vastaan on vakava rikos ihmis-oikeuksia vastaan ja yhteiskunnallisesti merkittävä.

Syyllisyyskysymyksen ratkaisee tuomioistuin. Eduskunnan harkinta koskee sitä, ettei aiheettomasti pyritä kansanedustajan toiminnanvapautta rajoittamaan, ja sitä, että tuomioistuin saa rikokset asiallisesti käsitellä. Sama laki koskee meitä jokaista.

Riippumattomuuden vastapainona meillä edustajilla on suuri vastuu kaikista sanomisistamme. Meillä on suuri vastuu myös siitä, ettei järjestelmää, riippumattomuutta ja syytesuojaa käytetä väärin. Jokainen edustaja siis kantaa tätä vastuuta tämän päätöksen yhteydessä. Jos nyt tämä harkinta politisoidaan, jättää se koko järjestelmän ylle varjon. Vaatiiko tämä pohdintaa muutoksista syytesuojan poistoon vaadittavan enemmistön muuttamisesta, jotta oikeusprosessi voi jatkossa koskea myös kansanedustajia? Vastaavaa syytesuojaa koskevaa harkintaa ei ole tarvinnut eduskunnalta pyytää sitten 70-luvun, eikä useita kertoja aiemminkaan. Kysymys on vakava.

Vakava on myös rasismien tila Suomessa. Vuonna 2018 julkaistiin Euroopan unionin perusoikeusviraston selvitys, jossa mitattiin EU-alueelle muuttaneiden ihmisten kokemaa rasistista ahdistelua — hyökkäyviä eleitä, kommentointeja ja uhkailua — 12:ssa eri jäsenmaassa. Tutkimuksen verrokkimaista rasistista ahdistelua kokevat eniten Suomessa asuvat afrikkalaistaustaiset.

Kysymys edustaja Mäenpää syytesuojasta ja sananvapauden rajoista ei tulisi olla poliittinen vaan lakiin perustuva.

13.08 **Sakari Puisto ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpään syytelupaa koskeva asia on periaatteeltaan merkittävä. Itse allekirjoitin perustuslakivaliokunnassa vastalauseen, josta löytyy perusteet asiaan. Vastalause on oikeudellisesti koherentti, eheä, looginen kokonaisuus. Se on myös kansanvaltaisuuden kannalta kestävä.

Suomen itsenäisyyden aikana kansanedustajan immunitettia ei ole murrettu täysistunnoissa pidetyistä puheista yhtään kertaa. Tämä siitä huolimatta, että kullakin ajanjaksolla on omat päivänpoliittiset herkkyytensä ja halu pyrkiä vaikuttamaan eduskuntatyöhön, tähän suureen saliin sen ulkopuolelta oikeusteitse, oikeudellisella aktivismilla. Syytelupaa ei tule myöntää.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan varsinaisessa mietinnössä on yksi erityisen huomionarvoinen kohta koskien asian prosessioikeudellista arviointia. Kun asia laitettiin vireille, syyttämislupaa koskevassa kirjelmässä valtakunnansyyttäjä totesi, että vaikka eduskunta antaisi suostumuksen, tämä ei vielä tarkoita sitä, että hän asettaisi edustaja Mäenpään syytteeseen. Valtakunnansyyttäjän näkemys oli siis ilmeisesti se, että hän voisi ikään kuin juoksuttaa eduskuntaa ja pyytää eduskunnan lupaa edustajan syytteeseen asettamiseen, ennen kuin varsinainen syyteharkinta on edes suoritettu loppuun. Tämä oli valtakunnansyyttäjältä kummallinen laintulkinta, koska perustuslain 30 §:n 2 momentin sanamuoto nimenomaan kieltää asettamasta kansanedustajaa syytteeseen, jollei eduskunta ole siihen määräenemmistöllä suostunut. Logiikka siis ontui, mutta olen tyytyväinen ainakin

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

sikäli, että perustuslakivaliokunta otti mietinnössä tähän asiakohtaan selvästi kantaa ja käytännössä oikaisi tältä osin valtakunnansyyttäjän heikkoa harkintaa.

13.10 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Demokraattisen sivistysvaltion tärkein kulmakivi on sananvapaus. Ilman sananvapautta ei ole todellista demokratiaa. Sananvapaus perusoikeutena koskee jokaista. Kansanedustajille työnsä hoitamiseksi laaja sananvapaus on välttämätön. Täytyy voida puhua, täytyy voida kritisoida, täytyy voida käyttää myös sitaatteja ja kuvakieltä. Kansanedustajan tulee kuitenkin esiintyä vakaasti ja arvokkaasti, eli mitä ja miten tahansa ei kansanedustajakaan voi puhua. Lapsuksia, huonoja sanavalintoja, epäasiallisuuksia voi sattua. Liekö tässä salissa yhtään niin priimaa, niin täydellistä kansanedustajaa, etteikö näin voisi joskus jossain tilanteessa käydä?

Edustaja Mäenpää kritisoi hallitusohjelman linjauksia turvapaikkapolitiikkaan liittyen. Debattipuheenvuoronsa lopuksi hän otti toisaalta hallitusohjelmasta lainauksen, jossa puhuttiin vieraslajien torjunnasta lainsäädännöllä ja rahoitusta lisäämällä. Se ei varmastikaan ollut onnistunein sitaatti. Sitä voidaan pitää asiattomana, tai kuka arvioi sitä mitenkään. Joka tapauksessa puhemies ei siihen puuttunut, eivät myöskään kaksi paikalla ollutta ministeriä eivätkä kansanedustajat omissa puheenvuoroissaan. [Kimmo Kiljunen: Puututtiinhan!] Sen sijaan valtakunnansyyttäjä, joka nykyisin tuntuu näkevän kiihotuksia kansanryhmiä vastaan tuon tuostakin, tarttui tähänkin puheeseen ja haluaa nostaa syytteen kiihotuksesta kansanryhmää vastaan. Keskiössä on sana ”vieraslaji”, vaikka toisaalta on sanottu, että tulee katsoa kokonaisuutta.

Onko tämä nyt todella tilanne, jolloin ensimmäisen kerran Suomen itsenäisyyden aikana kansanedustajan syytesuoja murrettaisiin, suostuttaisiin valtakunnansyyttäjän pyyntöön? Ei todellakaan. Mikä kiihotus? Mikä on se kansanryhmä, jota vastaan olisi kiihotettu? Arvioipa itse kukin asiaa kuinka tahansa, niin on syytä katsoa keinoja, joita sitaatissa nostetaan esiin. Siinä puhutaan vieraslajien torjunnasta lainsäädännöllä ja rahoitusta lisäämällä. Jos tällä jotain kiihotetaan, niin eikö tässä kiihoteta lähinnä kansanedustajia, hallitusta lainsäädäntötoimiin ja rahoituksen lisäämiseen?

Jos ja kun kansanedustajan puheisiin liittyen on toimenpiteiden tarpeita, niin eduskunnan sisällä on riittävästi keinoja puuttua asiaan. Kansanedustajan syytesuojan murtamiseen ei todellakaan pidä lähteä. Se, mikä tämän päivän Suomessa on todella huolestuttavaa, hälyttävää, ei ole yksittäisen kansanedustajan epäonnistunut sanavalinta, vaan yleensä sanan- ja mielipiteenvapauden kaventuminen Suomessa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Juuri näin!] Siitä on oltava huolissaan ja siitä puhuttava. Tähän liittyen myös valtakunnansyyttäjän toimet hämmentävät ja huolestuttavat.

Perustuslakivaliokunnan varajäsenenä kannatan edustaja Rydmanin vastalauseita. Kansanedustajan [Puhemies koputtaa] syytesuojaa ei tule murtaa. Eduskunnan ei tule antaa suostumusta syytteeseen asettamiseen.

13.13 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustajan puhevapaus turvaa demokraattista yhteiskuntaa, siksi poliittinen puhe nauttii yhtä suurinta sananvapauden suojaa. Tästä huolimatta myös kansanedustajan puhevapauteen voidaan kohdistaa rajoituksia. Sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä että perustuslakivaliokunnan aiemmassa tulkinnassa on korostettu, että parlamentaarista suojaa ei ole tarkoitettu rikollisen toiminnan suojaksi. Toisaalta perustuslakivaliokunta on todennut, ettei perustuslaissa turvattua kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta voi käyttää pe-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

rustuslaissa yhtä lailla turvattujen ihmisarvon sekä yhdenvertaisuuden loukkauksiin. Muun muassa näistä syistä perustusvaliokunta puoltaa luvan antamista syytteen nostamiseen.

Arvoisa rouva puhemies! Syyttämisluvan kannalta on myös merkitystä sillä, mistä rikoksesta edustajaa epäillään. Perustuslakivaliokunta pitää kiihottamista kansanryhmää vastaan vakavana rikoksena. Samalla perustuslakivaliokunta on painottanut, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan ei nauti sananvapauden tai esimerkiksi yhdistymis- ja kokoontumisvapauden suojaa. Rikosnimike ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan” suojaa ihmisiä syrjinnältä ja rasismilta. Kyse siis ei todellakaan ole vähäisestä asiasta. Sen vakavuus pohjautuu useisiin Suomea sitoviin kansainvälisiin velvoitteisiin. Kiihottaminen kansanryhmää kohtaan loukkaa paitsi perustuslaissa määrättyä yhdenvertaisuutta myös ihmisarvon loukkaamattomuutta.

Arvoisa rouva puhemies! Päätöksellään perustusvaliokunta ei ota sinällään kantaa Mäenpään syyllisyyteen. Valiokunta arvioi vain, voiko kansanedustajan syytesuojaa purkaa tässä tapauksessa. Tavallisesti perustuslakivaliokunta pyrkii yksimielisyyteen lausunnoissaan ja mietinnöissään. Valitettavasti tällä kertaa sellaiseen ei päästy.

Perustuslakivaliokunnassa asiantuntijoilla on poikkeuksellisen merkittävä rooli. Heidän tehtävänsä on punnita käsiteltäviä asioita kaikilta kannoilta. Merkityksellisintä perustuslakivaliokunnan kannalta on, mihin lopputulokseen asiantuntijat ovat päätyneet kyseisessä asiassa. Suurin osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista esitti syytesuojan purkamista. Siis enemmistö asiantuntijoista oli sitä mieltä, että syytesuoja tulisi purkaa. Ja vielä selvennykseksi: kukaan asiantuntijoista ei myöskään esittänyt, että syytesuoja tulisi säilyttää. Siksi kovasti kummeksun vastalauseen allekirjoittaneitten ratkaisua.

Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Halla-aho on syyttänyt perustuslakivaliokuntaa politisoinnista. Tällaisen syytöksen esittää siis perussuomalaisten puheenjohtaja, joka ilmoitti jo etukäteen, että puolue estää kansanedustajan syytesuojan purkamisen. Jos jokin on asioiden politisointia, niin se, että kertoo kantansa ennen asian käsittelyä [Vasemmalta: Juuri näin!] ja siis ennen kuin yhtäkään asiantuntijaa on vielä kuultu. Tällainen toiminta ei kunnioita demokraattisen oikeusvaltion arvoja eikä periaatteita.

Arvoisa puhemies! Kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta ei yksiselitteisesti ole tarkoitettu perustuslaissa turvatun ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden loukkauksiin. Sen tarkoitus myöskään ei ole, että kansanedustaja asetettaisiin rikosoikeudellisesti erityiseen asemaan suhteessa muihin kansalaisiin. [Puhemies koputtaa] Ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta onkin tärkeää, että myös vallanpitäjien toimintaa voidaan tutkia, mikäli se on selkeästi tarpeellista.

13.17 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Viime aikoina miljoonat ihmiset ympäri maailmaa ovat nousseet toimimaan rasismia vastaan ja sanoneet, että jo riittää. Myös täällä Suomessa on tuotu esille, kuinka rasismia on rakenteissa, sitä on teoissa ja sitä on sanoissa. Sen takia onkin minusta hyvin surullista, että me joudumme nyt täällä miettimään sitä, saako valtakunnansyyttäjä selvittää, onko tässä salissa syyllistytty kansanryhmää vastaan kiihottamiseen.

Kansanryhmää vastaan kiihottaminen on vakava rikos. Kun me toimimme rasismia vastaan, niin me puolustamme demokratiaa, me puolustamme ihmisten yhdenvertaisuutta ja me puolustamme oikeusvaltion periaatteita eli juuri niitä asioita, joita meidän tässä salissa pitäisi vaalia ja pitäisi edistää.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Me käsittelemme tänään hyvin perustavanlaatuisia kysymyksiä. Olemmeko me kansanedustajat lain yläpuolella? Demokratian toteutumisen kannalta perustuslain linjaus kansanedustajien koskemattomuudesta ja puhevapaudesta on tärkeä. Meillä tulee olla vapaus olla keskenään eri mieltä, ja meidän tulee keskustella avoimesti. Meillä ei kuitenkaan tule olla vapautta vastuusta. Myös kansanedustajan on kannettava vastuu sanomisistaan. Koskemattomuuspykälää ei ole säädetty absoluuttisen immuniteetin suojaksi. Kansanedustajalla ei ole erivapautta vihapuheelle. Eduskunnan tehtävä ei ole toimia tuomioistuimena, mutta meidän tehtävä on antaa tuomioistuimelle se valta toteuttaa itse tätä oikeusvaltion kannalta elintärkeää tehtäväänsä.

Arvoisa puhemies! Nyt ensi kertaa tämän talon historiassa on ylitetty se raja, että valtakunnansyyttäjä on joutunut pyytämään lupaa asettaa kansanedustaja syytteeseen salipuheestaan. Oletteko te siis todella sitä mieltä, että meidän tulee estää oikeuslaitoksen vapaa työskentely? Oletteko todella sitä mieltä, että meitä kansanedustajia ei tulisi koskea samat lait ja samat säännöt kuin ketä tahansa muuta suomalaista? Minä ajattelen, että me edustamme täällä kansanvaltaa emmekä kansasta erillistä eliittiä. Me olemme kuulleet tänään tässä salissa minun mielestäni sellaista elitismia, joka pahimmillaan uhkaa demokratiaamme.

Me emme tänään kuitenkaan käsittele edustaja Mäenpään sanomisia. Me emme ole tuomioistuin. Me käsittelemme sitä, annammeko me oikeusjärjestelmän arvioida edustajan sanomisia Suomen lain mukaisesti.

Lopuksi haluan sanoa, että jokaisen keskustelun voi käydä niin, ettei loukkaa toisen ihmisarvoa. Siten me mahdollistamme sen, että samalla kun käymme kiivastakin poliittista keskustelua, emme kyseenalaista ihmisten yhdenvertaisuutta.

13.20 Jenni Pitko vihr: Arvoisa rouva puhemies! Me olemme tänään täällä vakavan asian äärellä. Punnitsemme sitä, luovummeko kansanedustajan syytesuojasta ja saatammeko mahdolliseen rikokseen syyllistyneen kansanedustajan valtakunnansyyttäjän pyytämään rikosprosessiin.

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on vakava rikos — rikos, jossa hyökätään etnistä, rodullista tai muuta kansanryhmää vastaan. Se on määritelty rikokseksi, sillä rasistinen vihapuhe uhkaa ihmisarvoa. Se on hyvin vakava rikos.

Me emme täällä salissa jaa tuomioita. Perustuslakivaliokunnan kuulemista asiantuntijoista ei kukaan suosittelen syytesuojan säilyttämistä. Kun olen lukenut tämän perustuslakivaliokunnan mietinnön, en voi olla päätyvästä muuhun lopputulokseen kuin siihen, että syytesuoja on tässä tapauksessa purettava.

Arvoisa puhemies! Me olemme Suomessa demokratian ja tasa-arvon edelläkävijä moneen maailman maahan nähden. Demokratia ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys. Se ei myöskään koskaan ole valmis, se etsii muotoaan kulloisessakin maailmanajassa. Tässä ajassa, jossa me nyt elämme, olemme taas, jälleen kerran uudenlaisten haasteiden edessä. Vihapuhe yleistyy, ja kaikkien jakamatonta ihmisarvoa kyseenalaistetaan yhä useammin. Vihapuhe heijastuu jo poliittiseen toimintaan. Vaikuttaa siltä, että yhä useammalla poliitikolla on kiusaus ammentaa kannatusta jopa pelkoa ja vihaa lietsomalla. Myös eduskunnassa keskusteluilmapiiri on muuttunut, niin sanoo moni kokenut kansanedustaja ja sitä tässä tilanteessa myös todistamme. Käymme yhteiskunnassa keskustelua rasismista enemmän kuin koskaan ennen. Me kannamme täällä eduskunnassa vastuuta siitä, mihin suuntaan yh-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

teiskuntamme kehittyä: annammeko rasismien hiipiä osaksi poliittista keskustelua vai vastustammeko tätä kehitystä.

Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme tässä salissa on puolustaa demokratiaa. Meidän tehtävämme on puolustaa ihmisarvoa. Poliittisen keskustelun vapaus on arvo, jota me kaikki tässä salissa vaalimme ja jota olemme valmiita puolustamaan, jos se on uhattuna. Demokratian yksi kulmakivistä on sananvapaus. Me voimme arvostella ja kritisoida instituutioita ja henkilöitä, ja meillä kansanedustajilla on siihen vielä laajempi vapaus. Sananvapaus on turvattu perustuslaissa. Ei voi kuitenkaan olla niin, että kansanedustaja voi puhua ihan mitä tahansa, että ihmisarvoa saisi sananvapauden nimissä loukata, miten haluaa, tai että kansainväliset velvoitteet eivät pätsisi tässä salissa. Se ei sovi arkijärkeen, eivätkä sitä mieltä ole myöskään oikeusoppineet. Myös kansanedustajalla on vastuu, näin esittää perustuslakivaliokunta, joka on kuullut asiantuntijoita [Puhemies koputtaa] ja jolla on ollut mandaatti pohtia näitä kysymyksiä. Kannatan tätä perustuslakivaliokunnan mietintöä.

13.23 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Täällä salissa on nyt moni edustaja sanonut, että täällä ei jaeta tuomioita, ja on sitten edellisessä tai seuraavassa lauseessa jo jakanut itse tuomioita. Oikeasti me emme kuitenkaan täällä jaa tuomioita, vaan me toteutamme perustuslain mukaista velvollisuuttamme tämä asia käsitellä.

Tämä syytesuoja on perustuslaissa säädetty yhtä vahvaksi kuin perustuslaki itse. Sen murtaminen vaatii saman enemmistön kuin perustuslain muuttaminen kiireellisessä järjestyksessä. Siksi se on erittäin vakava asia.

Perustuslain 30 § oikeuttaa kansanedustajan puhevapauden ja perustuslain 31 § sitä rajoittaa antaen puhemiehistölle mahdollisuuden puuttua kansanedustajan puheoikeuteen. Se on eduskunnan oma kontrollimekanismi parlamentaariselle koskemattomuudelle. Tätä mekanismia puhemiehistö voisi perustuslain 31 §:n perusteella varsin hyvin käyttää esimerkiksi näihin hallituspuolueiden puheenvuoroihin, joissa syytetään perustellun vastalauseen allekirjoittajia vihapuheen suosimisesta. Itse kannatan tätä vastalauseita.

Miten tämän suojan sitten voisi purkaa, ja mikä se peruste voisi olla? Sen perusteen täytyisi ainakin olla selvä rikos, selvä tämän kyseisen pykälän hyväksikäyttörikoksen tekeminen, sitä pykälää hyväksikäyttäen tässä salissa, ja mieluummin vielä sen teon toistuvuus eli se, että eduskunnan omat perustuslain 31 §:n mahdollistamat keinot eivät siihen käytökseen ole pystyneet puuttumaan. Nyt mitään tällaista ei ole tapahtunut.

Me käymme täällä keskustelua siitä, kun yhdeltä edustajalta lipsahti huonohko vitsi. Samalla koko keskustelu on eräällä tavalla huonohko vitsi. Kuinka monta edustajaa tässä salissa on, jolta itseltään ei pysty pääsemään lipsahdusta? Ymmärrätkö te, minkä pandoran lippaan te tässä avaatte, jos syytesuoja tässä tapauksessa purettaisiin? Ymmärrätkö te, että teidän jokaista omaa puheenvuoroanne tullaan tämän jälkeen käyttämään äärimmäisen tarkkaan? Niistä tullaan tekemään tutkintapyyntöjä ja jatkossa tullaan käsittelemään hyvin, hyvin tiukalla seulalla sitä, mitä te itse sanotte. Sitä, minkä te aiotte toiselta viedä, te ette itsekään pysty pitämään. [Iiris Suomelan välihuuto]

Arvoisa puhemies! Tämä koskemattomuus on tarkoitettu juuri sitä tilannetta varten, että lain tulkinta olisi politisoitunut tai lain tulkitsijaksi olisi päässyt merkittävään asemaan politisoitunut henkilö. Nyt juuri niin on tapahtunut. Valtakunnansyyttäjä Toiviaisen toiminta on erittäin huolestuttavaa. Hän on useissa tapauksissa kävellyt yli poliisin tekemien tutkimattajättämisspäätösten. Hän on julkisesti julistanut sananvapautta rajoittavaa poliittista agendaansa ja näyttää käytännössäkin toteuttavan tätä kyseistä agenda useissa viranhalti-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

japäätoöksissään. Ehkä meidän pitäisikin sen sijaan tutkia valtakunnansyyttäjän omien toimien lainmukaisuutta ja asianmukaisuutta.

13.26 Anders Adlercreutz r: Ärade talman! Grundlagsutskottet anser att det är skäl att häva åtalsimmuniteten i fallet som berör sannfinländarnas riksdagsledamot Juha Mäenpää. Svenska riksdagsgruppen stöder grundlagsutskottets slutsats. Det är inte värdigt för en riksdagsledamot, eller för någon annan att jämföra asylsökande med invasiva arter. Sådant språkbruk hör inte hemma i samhället eller i riksdagens plenisal.

Arvoisa puhemies! Syyttäjä pyysi eduskunnan kantaa, meillä on silloin vastuu antaa se. Se ei ole pelleilyä, ja yhtä lailla on selvää, että on syyttömyysolettama. Vallanpitäjien toimintaa pitää voida tutkia, jos epäillään, että he loukkaavat toisten ihmisoikeuksia tai ihmisarvoa. Tämä on eduskuntaryhmämme selkeä kanta.

Huomionarvoista on, että tällä kertaa perustuslakivaliokunnan päätös ei ollut yksimielinen. Myös se on huomionarvoista, että kaksi kolmasosaa kokoomuksen edustajista PeVis-sä äänesti perussuomalaisten vastalauseen puolesta. Se on huomionarvoista, ja siksi olen erityisen iloinen edustaja Keto-Huovisen hyvästä puheenvuorosta. Vastalauseessa vedotaan vahvasti sananvapauteen ja siihen, että tällä syytesuojan poistolla oltaisiin rajaamassa opposition toimintamahdollisuuksia. Poliittinen puhe on yksi asia, kansanryhmää demonisoiva puhe toinen. Jos oma politiikka sekoittaa nämä asiat tai jos nämä asiat kenties omassa politiikassa ovat riippuvuussuhteissa, niin silloin on itsetutkiskelun paikka.

Sanoilla on merkitystä, ja vihapuheen jäljet ovat historiassa huonot. Meidän yhteiskuntamme ei kaipaa sitä. Se tässä on vaakakupissa, ei poliittisen puheen vapaus. Tämä linjaus ei muuta sitä tosiseikkaa, että poliittinen puhe nauttii kenties suurinta mahdollista sananvapauden suojaa, mutta sekä Venetsian komissio että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ovat katsoleet vihapuheen tietyissä tilanteissa jäävän poliittisen sananvapauden ulkopuolelle. Juuri tästä on kyse tässä tapauksessa. Kiihottamista kansanryhmää vastaan voidaan perustuslakivaliokunnan mielestä pitää vakavana rikoksena, joka ei nauti perustuslain sananvapauden suojaa. Kuten mietinnössä todetaan, teon vakavuutta korostavat useat kansainväliset velvoitteet. Vakavimmassa muodossaan vihapuheen on myös katsottu pyrkivän tekemään tyhjäksi demokraattisen yhteiskunnan perustavia arvoja.

Perussuomalaisten puheenjohtaja Halla-aho on sanonut, että prosessi on politisoitunut. Siinä hän on oikeassa, koska jos ilmoittaa kantansa asiaan ennen kuin ensimmäistäkään asiantuntijaa on kuultu, niin silloin politisoi. [Sheikki Laakson välihuuto]

Kansanedustaja edustaa kansaa, mutta meidän ei tule langeta sellaiseen hybrikseen, että uskottelisimme, että olemme kansan yläpuolella. Meihinkin pitää soveltaa sääntöjä, meidänkin tekemme ovat rangaistavia, meilläkin on vastuu sanoistamme. Ei ole oikein, että laadimme sääntöjä kansaa varten ja oletamme, että ne eivät missään tilanteessa koskisi meitä. Ja korostan, että selvyuden saaminen tässä asiassa on myös edustaja Mäenpään edun mukaista.

Ärade talman! I reservationen till grundlagsutskottets beslut, som stöds förutom av sannfinländarna också av delar av samlingspartiet, hänvisas kraftigt till yttrandefriheten. Den argumenteringen håller inte. En riksdagsledamot åtnjuter en särskilt stark [Puhemies koputtaa] yttrandefrihet, men det betyder inte att han eller hon går fri från grova övertramp och

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

kränkningarna av människovärdet. [Puhemies koputtaa] Vi stöder [Puhemies: Aika!] grundlagsutskottets kristallklara slutsats i det här ärendet.

Puhemies Anu Vehviläinen: Arvoisat edustajat! Totean tässä kohtaa, että täällä on ollut muutamalla edustajalla halukkuutta vastauspuheenvuoroihin, mutta en tule antamaan tässä vastauspuheenvuoroja, enkä aukaisemaan debattia, joten pyydän, kellä on lisää sanottavaa, niin ottamaan sitten puheenvuoroa tänne keskustelulistan loppupäähän. Ja seuraavaksi edustaja Väättäinen.

13.29 Tuula Väättäinen sd: Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunnan jäsenenä tuen puheenjohtajan ja valiokunnan kantaa siitä, että eduskunta antaa suostumuksensa edustaja Juha Mäenpään syytteen asettamiseen hänen valtiopäivillä 12.6.2019 lausmansa johdosta.

Jokaisen ihmisarvo on perustuslain lähtökohta, ja sitä ei tule missään suhteessa murentaa. Kansanedustajien pitää näyttää tässä salissa mallia, eikä tässä salissa pidä sallia sellaista puhetta, mikä ei sopisi arvopohjaan liittyvistä syistä yleiseen keskusteluunkaan. Ihmisiä ei voi eikä pidä verrata vieraslajeihin.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että epäilty rikosta, kiihottamista kansanryhmää vastaan, voidaan pitää vakavana tekona, jolla loukataan perustuslaissa suojattuja ihmisarvoja ja yhdenvertaisuutta. Teon vakavuutta sekä sitä, että vihapuheeseen tulee suhtautua torjuvasti, korostavat useat kansainväliset velvoitteet ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen laaja vihapuhetta koskeva ratkaisukäytäntö. Vakavimmissa muodoissaan vihapuheen on myös katsottu pyrkivän tekemään tyhjäksi demokraattisen yhteiskunnan perustavia arvoja. Parlamentaarista immuniteettia ei ole tarkoitettu ulotettavaksi rikollisen toiminnan suojaksi. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan perustuslaissa turvattua kansanedustajan koskemattomuutta ja puhevapautta ei ole tarkoitettu eduskunnan valtiopäivätoiminnan käyttämiseen ihmisarvon ja yhdenvertaisuuden loukkauksiin.

Arvoisa rouva puhemies! En ota kantaa siihen, onko edustaja Mäenpää syyllistynyt rikokseen. Sen arvioiminen ei ole minun tehtäväni. Ajattelen kuitenkin, että olisi eduskunnan, oikeusvaltion ja muiden toimintaamme ohjaavien periaatteiden mukaisesti perusteltua antaa riippumattoman oikeuslaitoksen arvioida, onko kyseessä olevassa, sinänsä epäasiallisessa puheessa kyse sananvapausrikoksesta. Peräänkuulutan sitä, että poliittinen keskustelu ei saa siirtyä sellaisille rajoille, joilla ihmisarvoa aletaan loukata ja väheksyä.

13.32 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa rouva puhemies! On kestänyt, että valtakunnansyyttäjä lähtee murentamaan kansanedustajan syytesuojaa näinkin epämääräisen syyn perusteella. Mäenpään puhehan ei ollut sitä kamalinta mahdollista perustuslakivaliokunnan eikä ymmärtääkseni itsensä valtakunnansyyttäjänkään mielestä. Tässä me kuitenkin nyt käsittelemme tätä aihetta.

Haluan antaa kiitokseni edustaja Mäenpäälle, joka on istunut täällä koko tämän ajan kuuntelemaan kaiken sen loania, mitä vihervasemmisto on tuolta laidalta heittänyt valmiine tuomioineen, kuvaannollisesti murhanhimoineen katse kasvoillaan: kun hän vain sen tuomion saisi. Täällä on jopa vihjailtu rasismista. Edustaja — olkoon kuka hyvänsä vihervasemmistolainen tuolla alhaalla — vihjasi rasismista ja siitä, että tätä edustaja Mäenpään syytesuojaa kannattavat henkilöt olisivat vihapuheen tukijoita ja rasismin tukijoita. Minä olen ihan varma, että kyseinen edustaja on ihan varma, että tämä ei tule läpi menemään. Ni-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

mittäin jos hän olisi varma, että syytesuoja purkautuu tässä salissa, niin uskoisinpa, että hän ei rasismista tässä salissa vihjailisi, koska siitä on olemassa tuomioistuimen ennakkopäätös.

Arvoisa puhemies! Mikäli eduskunta antaa syytesuojan purulle hyväksynnän, on sillä kauaskantoiset ja yhteiskuntaa kahtia repivät vaikutukset. Se on täysin selvää. Lopputuloksena opposition kritiikki hallituksen toimia kohtaan voidaan tarvittaessa vaientaa. No, se ei ole demokratiaa vaan puhdasta totalitarismia, ja sitä tämän maan kansa ei ole eduskuntaa äänestäessään tilannut.

Arvoisa puhemies! Mäenpää nauttii kansalta saamaansa mandaattia ja perustuslaillista oikeuttaan sananvapauteen ja syytesuojaa, joita valtakunnansyyttäjä toimillaan nyt yrittää horjuttaa vain siksi, että jonkun mielestä kansanedustajan sananvalinnat eivät osuneet kohdalleen, vaikka hänellä on täysin perustuslaillinen oikeus ne lausua. Tällaisten asioiden tuominen eduskunnan käsiteltäväksi on pelkkää teatteria. Aivan kuin tässä maassa ei olisi tällä hetkellä mitään muuta tärkeämpää käsiteltävää. [Veronika Honkasalo: Katsokaa peiliin!] Se, että edes seison tässä antamassa tukeni kollegalleni tällaisen ajojahdin lopputuloksena, vetää kyllä hiljaiseksi. Maailma on anarkistien hyökkäysten kohteena, ja täällä käsitellään lillukanvarsia.

Perjantaina tulen käyttämään perustuslaillista oikeuttani ja tulen sen äänestyksen jälkeen katsomaan rinta röyheänä, murratteko te perustuslaillisen oikeuden vai ettekö. Me näytämme jokainen perjantaina karvamme. Minä olen perustuslain takana. — Kiitos.

13.35 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Juha Mäenpää vastasi vuosi sitten käyttämäni puheenvuoroon, jolloin minä reagoin siihen puheenvuoroon niin, että käytetyn terminologian vuoksi en pystynyt jatkamaan keskustelua. Silloin se veti hiljaiseksi. Nyt se ei vedä hiljaiseksi, nyt minä vastaan.

Minun vastaukseni lähtee liikkeelle määrittämisestä, keitä me suomalaiset olemme, mikä on Suomen kansa, ja, arvoisa puhemies, minä siteeraisin Sakari Topeliuksen Maamme kirjaa vuodelta 1875: ”Tässä maassa asuu kansaa erilaisista sukuperistä ja eri kielistä, ja he kantavat suonissaan erilaisten kansakuntien verta. Mutta se on sanottu, että kaikki, jotka tunnustavat tämän maan isänmaakseen ja rakastavat tätä sellaisena — kaikki, jotka tottelevat tämän maan lakia ja tekevät työtä tämän maan hyväksi — ovat yksi kansa.” Siis Sakari Topelius 150 vuotta sitten.

Me nyt täällä puhumme edustaja Mäenpään spontaanista heitosta, kieli poskella puhumisesta tai huonosta vitsistä, joita varmasti Ilmajoen markkinoilla kuuluu, mutta ne ovat loukkaavia sanoja sekä Ilmajoen markkinoilla että täällä täysistuntosalissa, ja ne muotoilut, mitä te käytitte, loukkaavat toista ihmistä ja ne loukkaavat nimenomaan myöskin toisia suomalaisia. Kyse on vihapuheesta sen perimmäiseltä sisällöltään. Minä arvostan valtakunnansyyttäjän sekä asiantuntemusta että arvostelukykä ja olen sitä mieltä, että jos hän epäilee, että tässä on mahdollisesti rikoksesta kysymys, niin on syytä käsitellä se riippumattomassa tuomioistuimessa eikä poliittisen prosessin tuloksena täällä eduskunnassa. Tämä on riippumattoman tuomioistuimen kunnioittamista.

Kun edustaja Halla-aho omassa puheenvuorossaan kiitteli teidän vuosi sitten käyttämänne puheen meriittejä, niin minä haluaisin kysyä perussuomalaisilta, miten te määritlette suomalaisuuden, mitä suomalaisuus on. Me puhumme eri kieliä, meillä on erilaista sukuperää, meillä on erilaisten kansakuntien verta, mutta eikö se riitä, että me asumme täällä ja me työskentelemme täällä yhdessä, me rakastamme tätä maata isänmaanamme ja me tot-

telemme tämän maan lakeja — eikö se ole suomalaisuutta? Ja silloin, jos me puhumme tästä, niin älkää loukatko meitä toisia suomalaisia. [Mauri Peltokankaan välihuuto]

13.38 Mari Holopainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Kansanedustajien kuten muidenkin ihmisten puheoikeutta on suojeltava sellaisilta pyrkimyksiltä, joissa ihmisiä yritetään vaientaa. Sananvapaus ja kritiikki kuuluvat sellaiseen yhteiskuntaan, jossa me elämme ja jossa me haluamme elää jatkossakin. Tässä tapauksessa, kuten on tuotu esiin, edustajan kritiikin, vähintään epäasiallisen ilmaisun, olisi voinut ilmaista toisinkin, siten ettei täällä eduskunnassa ihmisarvon loukkauksesta epäiltäisi, ei jouduttaisi käyttämään näin paljon aikaa ja energiaa. Kyse tuskin on yksittäisestä letkautuksesta. Näitä lukuisia esimerkkejä olemme nähneet sekä täällä salissa että somessa. Ne kertovat siitä arvopohjasta, jolla jotkut politiikkaa tekevät.

Verkossa vellovaan vihapuheeseen on puututtava, maalittamiseen täytyy puuttua. On kuitenkin myös niin, ettei maalittamista saa kääntää kritiikin vaientamiseksi. Asiallista kritiikkiä ei pidä nimittää maalittamiseksi. Vuoden 1932 valtiopäivillä omaksutun kannan jälkeen puhekuluttuuri on muuttunut. On monia areenoita, joilla kansanedustajat ja instituutiot osallistuvat keskusteluun. On edelleen mahdollista, että kansanedustajia tai muita yhteiskunnan toimijoita pyritään vaientamaan.

Toimittuani vuoden kansanedustajana olen voinut konkreettisesti huomata, kuinka poliittista lainsäädännön kirjoittaminen on, ja niin sen kuuluukin olla. Lainsäädäntövalta perustuu demokratiaan ja arvoihin, niihin tavoitteisiin, joita kansakuntana haluamme edistää. Lainsäädännön tulkintaa sen tekemisen jälkeen tekee kuitenkin oikeuslaitos. Lakien säätämisen jälkeen emme voi puuttua oikeuden päätöksiin. Tässä tapauksessa olisi perusteltua, kuten perustuslakivaliokunnan enemmistö ja sen kuulemat asiantuntijat ovat todenneet, että eduskunta mahdollistaisi oikeuslaitokselle oikeudellisen arvion tekemisen. Sitä meiltä vain pyydetään.

Itse olen huolissani siitä, millaisia lakeja vihapuhetta normalisoivat poliitikot haluaisivat säätää valtaan päästessään. Yleensä tällaiset ryhmät haluavat vaientaa sananvapautta ja rajoittaa median toimintaedellytyksiä. Demokratia on hauras.

13.40 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpään vieraslajien torjuntaan liittyvä salipuhe ei mitenkään edustanut puheiden parhaimmista. Päinvastoin, nokkelaksi heikoksi tarkoitettu sanavalinta oli kömpelö ja asiaton.

Nämä muutaman sanan tuomat ylilyönnit on nyt nostettu meidän eteemme. Meiltä haetaan lupaa purkaa kansanedustajan immunitetisuoja siltä osin, että puheiden painoarvoa ja oikeudellisuutta päästäisiin selvittämään. Eduskunta joutuu siis väistämättä eräänlaisen immunitetituomarin rooliin. Joudumme tässä kohta hankalaan tilanteeseen, jossa gladiattorinäytösten tavoin pitäisi näyttää peukkua ylöspäin tai alaspäin. Tunnen vastenmielisyyttä tätä tehtävää kohtaan.

Kansanedustajien puhevapaudella on demokraattisessa yhteiskunnassa huomattavan suuri merkitys. Edustuksellisen demokratian nimissä meidät on valittu toteuttamaan kansanvaltaa, ja se tehtävä on kovin merkityksellinen. Kansanedustajan poliittinen puhe nauttii kenties suurinta mahdollista sananvapauden suojaa. Sananvapauden rajoituksiin tulisi suhtautua hyvin pidättyväisesti.

Puhemies! Vaikka en millään tavoin ymmärrä, miksi edustaja Mäenpää käytti mainitsemiaan sanoja, en myöskään ymmärrä tätä mittakaavaa, jolla asiaa on lähdetty selvittä-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

mään. Edustaja on kohdannut, kuten kuuluu, eduskunnan kurinpitomenettelyn. Tämä tapa on ollut mielestäni riittävä ja tässä tapauksessa epäonnistuneen puheen mittakaavaan suhteutettuna oikea.

Puhemies! Itse toivon, että meidän puheissamme välittyy vakaa ja arvokas käytös, toistemme kunnioitus ja inhimillisen elämän ymmärrys, ihmisyyden ymmärrys. Sitä ei edustaja Mäenpään silloisessa puheessa ollut. Tunnen myös vastenmielisyyttä tätä roviota kohtaan.

Puhemies! Lopulta, kävi tässä asiassa miten tahansa, asian ratkaisevat kansalaiset, äänestäjät. Heidän tehtävänä on lopulta puntaroida, ovatko kansanedustajan laajan puheoikeuden perusteella pidetyt puheet sellaisia, että niitä seuraavilla kausilla täällä salissa pidetään.

13.43 Noora Koponen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni vihapuhetta ei koskaan käytetä vahingossa, vihapuhetta ei käytetä ajattelemattomuuttaan, vihapuhe on aina heijastus ihmisen arvomaailmasta, välinpitämättömyydestä tai tietämättömyydestä. Mutta vihapuheen ja rasismien voisi mielestäni kyllä rinnastaa tarkoittamaan yhtä asiaa, ja se on erilaisuuden pelko. Rasismi on aina rasismia riippumatta siitä, kohdentuuko se ihmisen rotuun, etniseen taustaan, biologisiin eroavaisuuksiin tai henkilön fyysisten tai henkisten ominaisuuksien erilaisuuteen. Jokaisessa on kyse pohjimmiltaan siitä, että toinen ihminen ei ole yhdenvertainen, ja siksi me keskustelemme tapahtuneesta tänään täällä.

Joskus maailman tapahtumia on vaikea selittää lapsille, ja siksi puhun täällä tänään myös äitinä. Kansanedustajan puheoikeus ei oikeuta vihapuhetta. Rasismi ei nauti edes sananvapauden suojaa. Edustaja Mäenpään tapauksessa perustuslakivaliokunnan kuulemisista asiantuntijoista — muistutan jälleen — viisi kuudesta esitti syytesuojan purkamista. Eduskunnassa tämä tapaus on vakava. Vanhemman vaisto epätasa-arvoisuudesta ja syrjinnän hyväksymisestä hälyttää nyt lujaa, sillä se, mitä päätämme, tulee toimimaan esimerkkinä meidän omille lapsillemme ja nuorillemme.

Eduskunnan tehtävä ei ole päättää, milloin kyseessä on rikos ja milloin ei, se tehtävä kuuluu yksinomaan Suomen oikeuslaitokselle. Kun edustaja Peltokangas, joka ei enää ole paikalla, täällä syytti hetki sitten, että osa edustajista olisi valmiita tuomitsemaan edustaja Mäenpään, niin tähän vastaan kyllä, että täällä nimenomaan vaaditaan, että Mäenpään teon arvioi Suomen oikeuslaitos, ei eduskunta. Näin ollen joka ikinen edustaja täällä on ylihuomenna vastuussa siitä, opettaako hän lapsillemme sen, että eduskunta voi estää Suomen oikeuslaitosta toteuttamasta työtään, opettaako hän sen, että erilaisuutta pitää pelätä, ja opettaako hän sen, että toinen ihminen ei ole yhdenvertainen. Ihmisarvo on jakamaton ihmisen ominaisuuksista riippumatta, ja se on meidän tehtävämme osoittaa, aivan jokaiselle. Inhimillisyys on aina, aina yhdenvertaista.

13.46 Ari Koponen ps: Arvoisa rouva puhemies! Täällä on vasemmalta laidalta kuultu, miten yhteistyö ja empatiakyky pelastaa ja että ”jokainen keskustelu voidaan käydä niin, ettei loukkaa toista”. Kuitenkin viime syksynä tässä salissa edustaja Arhinmäki käytti puheenvuoron: ”Ei ole sellaista teemaa tai aihetta, jota perussuomalaiset eivät yrittäisi kääntää maahanmuuttoon, koska teillä ei ole mitään näkemyksiä, mitään sisältöä, mitään osaa mistään teemasta.” Jälleen kerran puheenne ja tekonne ovat täysin ristiriidassa.

13.47 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on vakava rikos. Se kannattaa sanoa monesti. Rasismi ja vihapuhe eivät siis ole sananvapauden piirissä. Kansanedustajan koskemattomuus ei salli, että kansanedustajan olisi luvallista puhua täällä salissa ja eduskunnassa mitä tahansa. Parlamentaarista immuniteettia ei ole tarkoitettu ulotettavaksi rikollisen toiminnan suojaksi. Puhe, joka loukkaa meidän ihmisoikeusvelvoitteitamme, ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta, ei voi saada poliittista oikeutusta.

Perustuslakivaliokunta toteaa mietinnössään, että teon vakavuutta sekä sitä, että vihapuheeseen tulee suhtautua torjuvasti, korostavat useat kansainväliset velvoitteet ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen laaja vihapuhetta koskeva ratkaisukäytäntö. Vakavimmissa muodoissaan vihapuheen on myös katsottu pyrkivän tekemään tyhjäksi demokraattisen yhteiskunnan perustavia arvoja.

Vihapuhe on demokratian suurimpia uhkia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kiihottaminen kansanryhmää vastaan on ehkä sen vakavin muoto, ja siksi rikos on yleisen syytteen alainen. YK:n pääsihteeri António Guterres totesi vihapuhetoimintaohjelman julkaisemistilaisuudessa, että vihapuhe itsessään on hyökkäys suvaitsevaisuutta, osallisuutta ja monimuotoisuutta sekä ihmisoikeuksien peruseriaatteita vastaan, ja YK:n asiantuntijat komppaavat yhteisessä lausunnossaan vihapuheen uhkaavan demokraattisia arvoja, yhteiskunnallista vakautta ja rauhaa. Vihapuheella pyritään ei sananvapauden turvaamiseen vaan päinvastoin hiljentämään muiden sananvapautta, muiden osallistumista, ja dehumanisoidaan muita ihmisiä. Kansainvälisesti vihapuhe on esimerkiksi toiminut myös moottorina ihmisoikeusloukkauksien perustan luomisessa ja mobilisoinnissa: näin näemme esimerkiksi Myanmarin rohingya-kriisissä.

Emme näin voi ummistaa silmiämme vihapuheelta tai sen tuhoisilta vaikutuksilta ja seurauksilta demokratiaamme. Sen takia tänään asia on niin vakava. Kansanedustajan, joka käyttää väärin puhevapauttaan toisten vapauksien rajoittamiseksi tai hiljentämiseksi, tarkoituksena on sulkea toiset ihmiset ulos yhteiskunnastamme. Vihapuhe ja rasismi ovat uhka myös Suomen demokratialle, ja demokratia on ehkä se, jota meidän Suomen eduskunnassa tulisi kaikin keinoin puolustaa.

Jeremy Waldron on harvardilainen professori, och i sin bok *The Harm in Hate Speech* säger han så här: ”Hatspråkets syfte är alltid att stöta ut hela grupper av människor ur samhället och beröva dem deras medborgerliga rättigheter.” — Tack.

13.50 **Hanna-Leena Mattila kesk:** Arvoisa puhemies! Kyllä pitää olla joku roti siinä, mitä kansanedustaja päästelee suustaan. Ei voi olla niin, että voi möläytellä mitä tahansa edustajan sananvapauteen vedoten. Entisenä historianopettajana suorastaan kammoksen edustaja Mäenpään käyttämää retoriikkaa, sillä siinä on samankaltaisuutta sen kanssa, mikä oli yleistä 30-luvun Saksassa. Valtakunnansyyttäjän mukaan kansanedustaja Mäenpää on rinnastanut turvapaikanhakijat ja muslimit vieraisiin kasvilajeihin ja on puhunut niiden torjunnasta. Hänen mukaansa Mäenpään lausumat voidaan ymmärtää myönteisenä suhtautumisena kyseessä olevien ihmisryhmien hävittämiseen, joka täyttää rikoslaissa rangaistavaksi säädettyä tunnusmerkistön. Eduskunnan tehtävänä ei ole ottaa kantaa syyllisyyteen, mutta eduskunta joutuu kuitenkin jollain tavoin ottamaan kantaa siihen, onko puheena oleva kansanedustajan menettely ollut sellainen, että se ylipäättään voi olla aiheena syytteelle tuomioistuimessa.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Perustuslakivaliokunta on tehnyt oikeudellisen arvion pohjautuen esitykseen, jonka mukaan valtakunnansyyttäjä voi nostaa syytteen kansanedustaja Mäenpäätä vastaan. Äänestämme asiasta perjantaina, ja lopputulos on jo tiedossa. Syytettä ei tulla koskaan nostamaan, koska edustajan asettaminen siihen edellyttäisi viiden kuudesosan määränemistön eduskunnassa. Syytteen nostamisen torppaamiseen riittää yksin perussuomalaisten ryhmän edustajien määrä. Olen koko episodista surullinen, koska se ei tule edistämään fiksumpaa keskustelukulttuuria eduskunnassa, päinvastoin pelkään sen luisuvan uusille alhaisemmille tasoille.

Arvoisa puhemies! Parasta olisi, että aikuisilla ihmisillä olisi holtti omissa puheissaan, mutta tarvittaessa siihen pitäisi pystyä puuttumaan myös järeämillä keinoilla. Kansanedustajan jos kenen pitäisi osoittaa vakaata ja arvokasta käytöstä. Vuoden takainen lausahdus ei ilmentänyt sitä millään muotoa.

13.52 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Yttrandefriheten är en hörnsten i vårt demokratiska samhälle och som skyddas starkt i grundlagen. Den friheten är ändå inte helt obegränsad. Den får exempelvis inte användas för ärekränkning, hets mot folkgrupp eller att uppmåna till våld.

Riksdagsledamöter har därtill ett ytterligare skydd för yttrandefrihet, då vi gör uttalanden här i riksdagens plenisal, som ger oss ledamöter åtalsimmunitet. Den finns för att ledamöter ska kunna uttrycka sig fritt och utan rädsla för påtryckning av en regeringsmajoritet eller av en främmande makts intressen. Därför är skyddet principiellt viktigt och skyddas i grundlagen.

Men den åtalsimmuniteten har aldrig funnits för att beskydda sådant som en åklagare vill väcka åtal för, då det exempelvis går under brottsrubriken hets mot folkgrupp, och som således kränker en annan paragraf i grundlagen, nämligen alla människors lika värde. Därför ska inte heller yttrandefriheten i riksdagen vara helt obegränsad, och av den anledningen kan också riksdagen häva åtalsimmuniteten för en ledamot. Det kan riksdagen göra på rekommendation av grundlagsutskottet, med stöd av fem sjättedelars majoritet i riksdagen.

Grundlagsutskottet har noga behandlat ärendet och hört sakkunniga. Vi har också diskuterat ärendet ingående under många möten då ärendet är ganska unikt. Utskottet föreslår att man häver riksdagsledamot Juha Mäenpääs åtalsimmunitet. Riksåklagaren vill åtala Mäenpää för hets mot folkgrupp. Om han ska bli fälld eller inte ska inte riksdagen ta ställning till utan en oberoende domstol. Men för att domstolen över huvud taget ska kunna ta ställning till saken måste ledamotens åtalsimmunitet hävas, och det är det som grundlagsutskottet nu tagit ställning till då man föreslår att så görs.

Det var för mig ett enkelt beslut att vara med om att fatta, även om vi inte blev enhälliga. För mig är det nämligen otänkbart att en riksdagsledamot ska särbehandlas för något som en annan finländare skulle bli åtalad för då åklagaren vill lyfta åtal för hets mot folkgrupp. Åtalsimmuniteten var aldrig tänkt att skydda mot åtal för hets mot folkgrupp i riksdagen.

Arvoisa puhemies! Sananvapaus on demokraattisen yhteiskuntamme kulmakiviä ja on perustuslaissa vahvasti turvattu. Sananvapaus ei kuitenkaan ole täysin rajoittamaton. Sitä ei saa käyttää esimerkiksi kunnianloukkaukseen, kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, eikä sillä saa kehottaa väkivaltaan.

Kansanedustajalla on lisäksi erityinen sananvapauden syytesuoja, kun ilmaisemme itseämme eduskunnan täysistuntosalissa. Tämä siksi, että edustajat voisivat ilmaista asiansa

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

vapaasti ja ilman pelkoa hallitusenemmistön painostuksesta tai ulkovaltojen intresseistä. Syytesuoja on siksi periaatteellisesti tärkeä ja perustuslaissa turvattu. Syytesuoja ei kuitenkaan ole olemassa suojellakseen sellaista, josta syyttäjä haluaa nostaa syytteen rikosnimikkeellä ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan” ja joka siten loukkaa toista pykälää perustuslaissa, nimittäin ihmisten yhdenvertaisuutta.

Sananvapauden ei siis myöskään eduskunnassa pidä olla täysin rajoittamaton, ja siitä syystä eduskunta voi niin ikään kumota kansanedustajan syytesuojan. Se on myös perustuslakivaliokunnan kanta, kun perustuslakivaliokunta puoltaa luvan antamista syytteen nostamiseen.

13.56 Antti Lindtman sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on nyt monella tapaa vakava ja kauaskantoinen päätös. Hyvät debatit ja värikäs kielenkäyttö ovat tämän talon suola. Samalla täällä eduskunnassa on erityinen vaatimus siitä, että käytöksen ja keskustelun pitää olla toisia kunnioittavaa ja arvokasta. Kuten perustuslaissa sanotaan, kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä.

Sananvapaus on keskeinen vapaus oikeusvaltiossa, ja erityisesti kansanedustajan sananvapaus eduskuntatyössä on merkittävä, ja on tärkeää, että kansanedustajien puhevapautta suojataan. Se ei kuitenkaan tarkoita, että sananvapaus olisi rajoittamaton. Rikoslain määräykset, muun muassa kansanryhmää vastaan kiihottamisen kieltö, koskevat myös kansanedustajia.

Maahanmuuttajien vertaaminen haitallisiin vieraslajeihin eduskuntakeskustelussa on yksiselitteisesti tuomittavaa ja vaarallista. Se loukkaa perustuslain ja ihmisoikeussopimusten takaamaa ihmisarvoa ja laittaa ihmisiä vastakkain tavalla, joka ei kuulu suvaitsevaisen ja demokraattisen Suomen olemukseen. Paitsi että maahanmuuttajien vertaaminen vieraslajeihin tässä salissa ääneen sanottuna on hyvin epäkunnioittavaa ja loukkaavaa, sen seuraukset voivat olla vieläkin pahemmat. Mikäli tällaista puhetta sallitaan tästä salista, se näyttää esimerkkiä koko kansalle siitä, millainen puhe on hyväksyttävää. On muistettava, että meillä kansanedustajilla on paitsi oikeuksia myös suuri vastuu sanoistamme ja toiminnastamme.

Arvoisa puhemies! Valtakunnansyyttäjä on todennut, että edustaja Mäenpään epäillään todennäköisin syin syyllistyneen kiihottamiseen kansanryhmää vastaan. Tämä on äärimmäisen painava epäily. Eduskunta ei ole tuomioistuinlaitos. Täällä me emme arvioi syyllisyyttä emmekä jaa tuomioita. Sen sijaan meidän tehtävämme on arvioida, onko epäilty rikos laadultaan ja luonteeltaan sellainen, joka on syytä antaa tuomioistuimen arvioitavaksi. Perustuslakivaliokunta on maan parhaita asiantuntijoita kuultuaan päättänyt esittää, että Mäenpään syytesuoja tulisi poistaa. Meidän tulee antaa tälle arviolle sen ansaitsema painoarvo. Me emme voi ryhtyä jakamaan oikeutta, mutta me voimme mahdollistaa oikeuden toteutumisen myös kansanedustajan kohdalla.

Edustaja Halla-aho ilmoitti jo ennen perustuslakivaliokunnan käsittelyä, että perussuomalainen eduskuntaryhmä tulee estämään edustaja Mäenpään syyttämisen — tämä siis ennen kuin asiassa oli tehty mitään oikeudellisia selvityksiä ja ennen kuin perustuslakivaliokunta oli asiaan edes paneutunut. Samaan aikaan edustaja Halla-aho on todennut, että syytesuoja on luotu sitä varten, ettei politiikkaa siirretä eduskunnasta tuomioistuimeen. Arvoisa edustaja Halla-aho, yhtä lailla tuomiovaltaa ei tule siirtää tänne eduskuntaan. Se ei ole meidän tehtävämme.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Puhemies! Sanoilla on väliä. Edustaja Mäenpään sanat loukkaavat paitsi ihmisarvoa myös suomalaisia arvoja ylipäättään. [Puhemies koputtaa] Kansanedustajan asemaa ja tämän salin oikeuksia ei pidä käyttää suojakaapuna, jonka turvin voisi kiihottaa ihmisiä kansanryhmiä vastaan ja loukata kaikille ihmisille kuuluvia [Puhemies: Aika!] ihmisoikeuksia. Siksi sosiaalidemokraattiset kansanedustajat hyvin yksimielisesti katsovat, että tämä asia tulee antaa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

14.00 Mikko Kärnä kesk: Arvoisa herra puhemies! Aivan aluksi totean, että henkilökoh-
taisella tasolla pidän edustaja Mäenpään vieraslaji-puhetta törkeänä ja moitittavana. Tuomitsen kaikki tällaiset puheet jyrkästi ja katson, että eduskunnan on puututtava sellaisiin omalla arvovallallaan, ja näin käsittääkseni myös on tapahtunut. Edustaja Mäenpää on saanut puheistaan nuhteet puhemiesneuvostolta, joskin oli ikävää, että puheeseen ei välittömästi puututtu puhemiehen toimesta, silloin kun se tässä salissa esitettiin.

Arvoisa puhemies! Tämän sanottuani ilmoitan, että en itse aio äänestää edustaja Mäenpään syytesuojan murtamisen puolesta. Arvioisin tilannetta eri tavoin, jos Mäenpää olisi vaikkapa kehottanut joukkotuhontaan tai kapinaan maan laillista hallitusta vastaan, mutta nyt ei ole kyse siitä. Kyse on huonosta, moitittavasta rasistisesta kielikuvasta.

Tässä asiassa on kuitenkin kyse myös muusta kuin tämäntyyppisestä vihapuheesta, sillä tälle syytesuojalle on mielestäni erittäin vahvat perusteet. Meillä voi tässä maassa tulevaisuudessa olla monenlaisia hallituksia, jotka voivat kriminalisoida erilaisia asioita normaali-
lissa lainsäätämisjärjestyksessä. Otan tässä esimerkiksi vaikkapa nyt Unkarin, jossa maaliskuussa säädettiin sellainen laki, jossa Unkarin hallituksen koronatoimien kritisoinnista saattoi saada jopa viisi vuotta vankeutta. Siksi katson, että mikäli tällaisessa päiväsaakkotapauksessa lähtisimme murtamaan syytesuojaa, olisimme hyvin kaltevalla pinnalla, joka voi johtaa pahimmillaan sellaisiin vaikutuksiin ja seurauksiin, joita kukaan demokratiaa rakastava kansalainen ei toivo.

14.01 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Eduskunta ei ole tuomioistuin. Emme ota kantaa siihen, onko edustaja Mäenpää syyllistynyt rikokseen, vaan teemme oikeudellisen arvion kansanedustajan syytesuojan laajuudesta.

Edustaja Mäenpää ei tässä salissa verrannut ihmisiä vain kasveihin, vaan hän vertasi ihmisiä yleisesti torjuttaviksi ja hävitettäväksi tarkoitettuihin vieraslajeihin. Otamme kantaa siihen, missä määrin kansanedustaja on samalla viivalla muiden kansalaisten kanssa puheessaan muista ihmisistä. Kansanedustaja ei ole täysin samalla viivalla. Edustajan puhe-
vapaus on poikkeuksellisen laaja tässä salissa, mutta ei kuitenkaan absoluuttinen, ei kuitenkaan rajoittamaton. Sananvapaus on erityisen suuri arvo, mutta vielä sitäkin suurempi arvo on perustuslain takaama jokaisen oikeus elämään ja koskemattomuuteen sekä kielto kiihottamisesta kansanryhmiä vastaan.

Aiemmissa tapauksissa, kun perustuslakivaliokunta on käsitellyt näitä vastaavanlaisia tapauksia, ei ole ollut Suomessa voimassa kieltoa kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Se perustuu ihmisoikeussopimuksiin, ja silläkin perusteella esimerkiksi edustaja Kärnä tässä äsken nostama viittaus Unkariin ei ole millään tavalla relevantti. Oikeusvaltiossa tutkitaan ensin ja tehdään päätökset sen jälkeen. Tästä syystä pidän edustaja Halla-ahon ja perussuomalaisten päätöstä siitä, annetaanko syyttämislupa vai ei, omituisena ja oikeusvalti-
on vastaisena.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Nyt olemme perustuslakivaliokunnan muodossa kuulleet asiantuntijoita, jotka ovat hyvin yksimielisesti sitä mieltä, että syyttämislupa on syytä antaa, ja tämän oikeudellisen arvion perusteella olen sitä mieltä, että näin on toimittava. Asian politisoimista on se, että toimimme asiantuntija-arvioita vastaan ja poliittisin perustein päättämme, että tässä ei ole syytä syyttämisluvan antamiseen. — Kiitos.

14.04 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Meidät kansanedustajat on äänestetty eduskuntaan edustamaan Suomen kansaa. Me olemme kansalaisten ääni valtiopäivillä. Nyt tätä kansalaisten ääntä yritetään kuitenkin hiljentää täällä, demokraattisen maan parlamentissa. Kansanedustajan hyvin laajaan puheoikeuteen ja sananvapauteen puuttuminen on vaarallinen tie.

Mikäli edustaja Mäenpää tullaan asettamaan syytteeseen puheistaan eduskunnassa, niin kuka tahansa kansanedustaja voi tulevaisuudessa joutua yhtä mielivaltaisin perusteluin valtakunnansyyttäjän hampaisiin ja syytteeseen asettamiseen. Suomen perustuslain mukaan valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Miten eduskunta voi toimia kansanvallan parhaaksi, jos täällä ei saa enää puhua vapaasti? Edustaja Mäenpään salipuheiden johtaminen syytteeseen rikkoo hänen parlamentaarista immuniteettiaan puhua vapaasti kansan valitsemana edustajana valtiopäivillä. Samalla edustajan syytteeseen saattaminen loukkaa kansanvaltaa.

Arvoisa puhemies! Jos kansanedustaja ei voi enää puhua vapaasti eduskunnassa, niin sen jälkeen kansalaisetkaan eivät enää uskalla kertoa mielipiteitään, koska he joutuvat pelkäämään syytteitä ja esimerkiksi työpaikan menettämistä niin sanotun väärän mielipiteen takia. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää muistaa, että mikäli eduskunta antaa syyttämisluvan valtakunnansyyttäjälle, on myös kansalaisten sananvapaus vakavasti uhattuna. — Kiitos.

14.05 Hussein al-Taee sd: Arvoisa puhemies! Partalapset, haittamaahanmuutto, elintaso-pakolaiset — tässä ei ole kyse yhden edustajan sanomisista, [Leena Meri: No niin, sieltä se tuli! — Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] siitä, miten vieraslajeja pitäisi torjua niin kuin torjutaan rikkaruohoja ja eläimiä. Tässä on kyse tarinasta ja retoriikasta, joka toiseuttaa ihmisiä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Assosiaatio!]

Arvoisa puhemies! Olemme viime aikoina nähneet vastustusta esimerkiksi laille, joka yhdenvertaistaa lastensuojelussa maahanmuuttajat ja kantasuomalaiset. Tässä salissa on rakenteelliselle syrjinnälle ollut todella paljon tilaa nimenomaan siksi, että tällaiset toiseuttavat puheet ja ilmaisut on sallittu.

Arvoisa puhemies! Tässä ei ollut kyse lipsahduksesta millään tavalla. Tässä on kyse retoriikasta ja tarinasta, jota on opetettu yhdelle sun toiselle ja johon on koulutettu myöskin someväki: hyökkäämään sellaisten kimppuun, jotka toisenlaista politiikkaa haluavat. Hyvät kollegat, olen väsynyt ja aika kyllästynyt olemaan partalapsi, ja niin on moni muukin, työpaikoilla, kouluissa ja virastoissa. Kunnioittaisitte edes kollegaanne jättämällä sanomatta sellaisia asioita, jotka liittyvät minun geeniperimääni, [Leena Meren välihuuto] siihen, että minä vain olen ehkä teidän mielestänne erinäköinen kuin muut. [Jussi Halla-ahon välihuuto] — Minä olen ollut kyllä pakolainen. — Haluamme olla tavallisia suomalaisia: menestyä, tehdä työtä, voida hyvin.

Arvoisa puhemies! Tehdessäni töitä rauhanvälittäjänä kohtasin amerikkalaisen tutkimuksen, jossa haastateltiin päänsäikkäisiä ja terroristeja. Heiltä kysyttiin: ”Mitä ajattelitte

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

ennen kuin teitte tekonne?” He sanoivat: ”Poistimme ihmisyyden tältä henkilöltä, vertasimme häntä ötökkään, sikaan ja johonkin muuhun torjuttavaan. Silloin kun hän ei enää ollut silmissämme ihminen, teko oli paljon helpompi suorittaa.”

Minulla ei ole oikeudellista osaamista nyt päätellä, onko hän syyllistynyt kansanryhmää vastaan kiihottamiseen. Minulla on vain pyyntö, että tässä salissa opittaisiin kunnioittamaan kollegaa ja kaikkia muita ihmisiä, jotka tuolla kadulla ovat, [Puhemies koputtaa] että heitä ei nimiteltäisi ja että mekin voisimme olla [Puhemies koputtaa] ihan tavallisia suomalaisia joskus. — Kiitos. [Jussi Halla-aho: Melkoista itsesääliä!]

14.09 Anders Norrback r: Arvoisa puhemies! Eduskunnan tehtävä on säätää lait, jotka ohjaavat yhteiskuntaamme. Hallituksemme ja viranomaisemme toimeenpanevat päätöksemme, ja riippumaton — huom. riippumaton — oikeuslaitoksemme antaa tuomion sen mukaan, mitä laissa on säädetty. Minulle on tärkeää, että vallan kolmijako-oppia kunnioitetaan.

Meidän kansanedustajien poliittinen puhe nauttii suurinta mahdollista sananvapauden suojaa, niin kuin moni on tässä toistanut tänään. Perustuslain mukainen syytesuojamme on perusteltu ja tarpeellinen demokratiamme toimimisen kannalta. En ole kuullut kenenkään kyseenalaistavan tätä tänään salissa.

Ärade talman! Som lagstiftare ska vi inte ta ställning till om något brottsligt har skett, det ska våra oberoende domstolar göra. Jag tror på vår demokrati, jag tror på våra oberoende domstolar, och jag tror på vår förvaltning. Ur demokratins synvinkel, och allas synvinkel tycker jag därför att det är rätt att saken ges möjlighet att prövas rättsligt, också för alla inblandade parter.

Ärade talman! Jag understöder grundlagsutskottets betänkande och vill tacka majoriteten i utskottet för ett bra betänkande. — Tack.

14.10 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Olin tässä salissa silloin kun edustaja Mäenpää tämän lausahduksen sanoi — muistaakseni naurahdin hieman — eikä siihen kukaan millään tavalla täällä salissa silloin reagoinut. Se oli huumoria. Sen vuoksi minua ihmetyttää suuresti se keskustelu, mikä tästä on virinnyt jälkikäteen. Se on aivan suhteeton, siinä on ylitulkittu ihan kaikkea, mitä edustaja Mäenpää sanoi. Tilanne salissa oli rauhallinen: ei kuulunut välihuutoja, eikä täällä kovin montaa edustajaa ollut edes paikalla.

Minua ihmetyttää myöskin valtakunnansyyttäjän toiminta. Valtakunnansyyttäjä ei tee syyteharkintaa, vaan hän kysyy eduskunnalta, pitäisikö hänen syyttää vaiko ei. [Paavo Arhinmäki: Ei, ei kysynyt!] Sen pitäisi olla toisinpäin. Jos eduskunta tässä tilanteessa tekisi päätöksen, että okei, syyte voidaan nostaa, ja valtakunnansyyttäjä päättäisi, ettei hän nostakaan syytettä, se olisi eduskunnan halveksimista ja väheksymistä. Jos hän pyytää lupaa nostaa syyte, silloin hänen tulee myöskin, jos lupa tulee, sitoutua nostamaan syyte. Ei tällaista epämääräistä, että ”saapa nähdä, nostanko sitten syytteen vai en, riippuen siitä, mitä te sanotte”.

Me olemme vaarallisella tiellä. Minä toivon, että seuraavan kerran, kun tällainen pyyntö valtakunnansyyttäjältä tulee, perustuslakivaliokunta harkitsee tarkoin, lähdetäänkö sitä käsittelemään. Onko valtakunnansyyttäjä sitoutunut nostamaan syytteen, mikäli eduskunta antaa siihen luvan?

14.12 Ville Tavio ps: Herra puhemies! Nykyään nähdään rasismia jopa Eskimo-jäätelöpuikoissa ja Uncle Ben's -riisissä. Tällainen herkiminen rasismien näkemisessä kaikkialla ja jatkuva loukkaantumisen kulttuuri on pitkälti poliittinen ilmiö, jonka vihervasemmisto on luonut ja jota se pyrkii hyödyntämään kaventaakseen keskustelua. Maahanmuuton kritiikistä pyritään tekemään tabu. Siinä käytetään orwellilaista uuskieltä ja edistetään kaksinaamaista moraaliposeerausta. Suomalaisen kansallisvaltion kannattajat pyritään leimaamaan rasisteiksi.

Voi sanoa, että tähän asti maahanmuutosta on toki voinut keskustella syyllistymättä tässä kyseessä olevaan kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, mutta maalitolppien jatkuva siirtely tekee siitä pikkuhiljaa vaikeampaa. Olemme kaltevalla pinnalla ja matkalla väärään suuntaan, joten peli tulee puhalttaa poikki. Meillä ei ole sananvapautta, jos annamme sen pois. Loukkaava kielenkäyttö on itsessään epäsuotavaa, mutta sen ei tule olla laitonta. Kansanryhmää vastaan kiihottaminen oli alkuaan varmasti tarkoitettu tarkkarajaiseksi kielloksi, mutta sitä ollaan sittemmin huonolla oikeuskäytännöllä viety kohti mielivaltaista pykälää, jolla voidaan tuomita kaikesta kulloinkin rasistiseksi katsottavasta puheesta. Enää kukaan ei tiedä, millainen toiminta täyttää kansanryhmää vastaan kiihottamisen tunnusmerkistön ja mikä ei.

Tätä osaltaan osoittaa käsillä oleva Mäenpään tapaus, jossa valtakunnansyyttäjä tuo historiallisen syyttämislupapyyntönsä eduskuntaan kansanedustajan vitsinomaisesta heitosta. En sano, että vitsi olisi ollut hyvä, mutta huonoistakin vitseistä loukkaantuvat ovat joko tosikkoja tai liian politisoituneita. Tällä kertaa varmasti molempia. Tällaista radikalisoitumista kannattaisi välttää. Mäenpää ei ehkä ole ammatiltaan koomikko, eikä hänestä taida sellaiseksi olla, mutta komiikasta ei voi silti tehdä koomikkojen itseoikeutta. Mäenpään vitsejä karskimpa huumoria kuullaan kodeissa kuta kuinkin joka ilta televisiosta, vaikka South Park -piirityssä. [Perussuomalaisten ryhmästä: Kielletään se!]

Juridisesti kyseenalaista asiassa on erityisesti se, että valtakunnansyyttäjä ei edes itse tiennyt syyttämislupapyyntönsä eduskunnalle tehtyään, onko Mäenpään huumori täyttänyt syyttäjän omasta mielestä kiihottamisen kansanryhmää vastaan tunnusmerkistön, vaan hän ilmoitti, että syyttämislupapyyntö tehdään, vaikka hän olisi tekemässä syyttämättä jättämispäätöksen. Jokainen vähänkin rikosoikeudesta tajuava ymmärtää, miten sekavan kuvan tämä antaa valtakunnansyyttäjän toiminnasta. [Puhemies koputtaa] — Jatkan seuraavassa puheenvuorossa lisää tästä valtakunnansyyttäjistä.

14.15 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! En kannata syytesuojan poistamista tässä edustaja Mäenpään tapauksessa vaan kannatan perussuomalaisten ja kokoomuksen vastalauseita.

Avainasia on sananvapaus, josta keskustelemme. Onko edustaja Mäenpää kyseisessä puheenvuorossaan esiintynyt kansanedustajalta odotettua arvovaltaista käytöstä noudattaen? Vastaus on: ei ole. Mutta kun tarkastelee hänen kuuluisaa puheenvuoroaan, spontaanisti heitettyä vieraslaji-sanaa, sitaattia, puhemies ei silloin muun muassa huomauttanut asiasta ollenkaan. [Eva Biaudet: Kuka oli puhemies?] Voi vain ihmetellä tätä jälkikäteen noussutta rummutusta asian ympärillä. Se on ollut massiivista ja jatkunut kuukausi kuukauden perään jo vuoden ajan.

Edustaja Mäenpää on ollut nuhdeltavana puhemiesneuvostossa, hän on myös pahoitellut sanavalintaansa julkisuudessa, mutta se ei näköjään riitä. Ensimmäisen kauden kansan-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

edustaja — varmaan ei uskalla enää vähään aikaan puhua yhtään mitään, kun on tällainen jahti käynnissä.

Vuoden aikana on varmasti tullut selväksi, että tässä ajassa pitää miettiä tarkasti, mitä täällä salissa puhuu. Voi sanoa, että sananvapautta meidän kuitenkin pitää puolustaa. Se on tärkeää.

Väkisin tulee mieleen, halutaanko tämän asian yhteydessä jotakin muuta asiaa peitellä. Esimerkiksi jos ajatellaan, niin meillä on nyt EU-tasolla tämä elvytysrahaston perustaminen menossa, ja Suomenkin maksuosuus tulee olemaan 8,5 miljardia, jos siihen lähdetään. Eikö olisi nyt tärkeää puhua näistä asioista? Ensiarvoisen tärkeää. [Antti Lindtman: Valtakunnansyyttäjä juonessa mukana!]

Vielä kun edustaja Kiljunen vähän ihmetteli, mitä perussuomalaiset täällä edustavat, niin voin taas kerran sanoa, että perussuomalaiset ovat omaa isänmaataan rakastavia. Me emme ole rasisteja, me emme kannata vihapuhetta. Mutta vihapuhetta voi olla myös se, että meitä syyllistetään siitä jatkuvasti.

14.18 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Vaikka meillä kansanedustajilla on tässä salissa laaja puhe- ja sananvapaus, pidän tärkeänä, että kansanedustajat toimivat tehtävässään ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta kunnioittaen. Jos valtakunnansyyttäjä epäilee kansanedustajan loukanneen näitä puheellaan, ja kun perustuslakivaliokunta puoltaa syyttämislupaa myöntämistä, pidän myöntämistä perusteltuna, jotta tuomioistuimien voi puolueettomasti arvioida asiaa. Tuomioistuimen ratkaisulla olisi merkitystä oikeudellisten rajojen hakemisessa yhteiskunnallisesti olennaiseen asiaan kansanedustajan puhe- ja sananvapaudesta. Uskon, että tällainen puolueeton arviointi olisi kaikkien osapuolten etu.

14.19 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Tässä salissa on käyty laajaa keskustelua syyttämislupaa koskien, ja totesin jo ensimmäisessä puheenvuorossani, että syyttäjälaitoksen tai oikeuslaitoksen arviointiin poliittisin perustein ei ole meidän syytä ryhtyä. Tästä toivon, että todella pidämme kiinni, sillä vallan kolmijako ja oikeuslaitoksen riippumattomuus on yksi demokratian perusedellytyksistä: politiikka on pidettävä irrallaan oikeuslaitoksesta. Meidän on tässä keskityttävä siihen meidän rooliimme, mikä on nyt se syyteluvan antamisen harkitseminen. Tästä asiasta, kuten totesin, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella on hyvin selkeä linja: vihapuhe ja siihen liittyvät rikokset eivät nauti parlamentaarisen immunitetin suojaa.

Suomi on sitoutunut Euroopan ihmisoikeussopimukseen, sitä ei voi tässä asiassa ohittaa. Jos haluaisimme irtaantua ihmisoikeussopimuksista, niin silloin voisimme varmaan tehdä ihmisoikeuksista riippumattomia päätöksiä, mutta kun nyt olemme niihin sitoutuneita, niin kyllä tämä meitä määrittää ja meitä sitoo. Toivon todella, että tästäkin me kaikki pidämme yhdessä kiinni.

Kun todella niitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja katsotaan, niin se linja on harvinaisen selvä. Vastalauseen tueksi ei löytynyt yhtäkään Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisua, jossa tällaiset viharikosepäilyt oltaisiin katsottu jotenkin poliitikoille hyväksyttäväksi asiaksi. Myöskin se, miten tämä epäily kansanryhmää vastaan kiihottamisesta luokitellaan, on asia, josta eduskunta ei päättä. Kyse on nimenomaan ihmisarvoa polkevasta rikoksesta, vakavasta rikoksesta. Kyse on aika selkeästi rikoksesta, joka nimenomaan kuuluu tämän Euroopan ihmisoikeussopimuksen määrittämään kategoriaan, joka ei nauti sananvapauden tai kokoontumisvapauden suojaa. Tämän on myös Suomen

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

perustuslakivaliokunta toistuvasti todennut, ja Suomessa onkin tuomittu, kielletty muun muassa rasistiseen toimintaan syyllistyviä järjestöjä. Näinhän toimitaan Euroopassa maanosamme raskaan historian vuoksi. Me olemme valitettavasti nähneet, mihin se voi johtaa, jos kansanryhmää vastaan saa kiihottaa ja saa kiihottaa vieläpä vallankäytön paikoilta. Se ei kyllä ole johtanut sellaisiin lopputulemiin, että ne olisivat ihmisoikeuksien tai demokration perusperiaatteiden mukaiset, ja siksi tässä on kyse vakavasta rikosepäilystä, jonka pitäisi antaa mennä riippumattoman oikeuslaitoksen tutkittavaksi. Ei ole mitään kunnon perustetta ajatella, etteikö Suomen tulisi pitää tässä ihmisoikeusvelvoitteistaan kiinni.

14.22 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Ihmettelen, että tämän keskustelun aikana on edelleenkin moneen kertaan väitetty, että tässä edustaja Mäenpään puheessa olisi kyse rikoksesta, vaikka eduskunnan ei tätä asiaa käsitellessään tule todellakaan tutkia tätä syyllisyyskysymystä. Meillä ei ole siihen mandaattia, eli sitä emme täällä päättä, onko tässä syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitettu teko rikos vai ei.

Perustuslain mukaan kansanedustajalla on eduskunnassa oikeus vapaasti puhua kaikista keskusteltavana olevista asioista, ja tätä oikeutta on perinteisesti pidetty varsin laajana. Puhenvapautta rajoittaa momentti, jonka mukaan kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä, ja tähänkin meillä tässä talossa on olemassa menettely, eli puhemies voi puuttua asiaan, puhemies voi keskeyttää puheen, ja voidaan järjestää puhuttelu. No, edustaja Mäenpään kohdalla tällainen puhuttelu järjestettiin, mutta sitten olisi vielä mahdollisuus jopa pidättää edustaja kahdeksi viikoksi eduskunnan istunnoista, jos tätä rikettä pidettäisiin niin vakavana eduskunnan sisällä. Tätä eduskunnan vahvinta kurinpitomenettelyä ei Mäenpään tapauksessa käytetty, ja itse pidän senkin vuoksi merkillisenä, että tämä asia silti tulisi luovuttaa kärjäsaliin.

Sananvapaus on luonteeltaan poliittinen perusoikeus ja nauttii vahvinta suojaa nimenomaan poliittisen sananvapauden alueella. Täällä on useaan kertaan toistettu se, miten myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on katsonut, että poliittista puhetta ei saa rajoittaa ilman pakottavia syitä, eli kynnys asetetaan korkealle, vaikka vihapuhe todellakin jätetään sananvapauden ulkopuolelle. Mutta sitten on muistettava, että tätä käsitettä ”vihapuhe” ei ole määritelty kansallisessa laissa eikä itse asiassa myöskään ihmisoikeussopimuksessa, eli määritelty, mitä se tarkkarajaisesti tarkoittaa. Vihapuhe-käsite ei voi perustua pelkästään siihen, [Puhemies koputtaa] että puheen kuulija kokee sen loukkaavana, eli on siedettävä myös puhetta, joka tuntuu häiritsevältä.

14.25 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Jatkan siitä, mihin edellisessä puheenvuorosani jäin. — Nämä jahdit eivät kohdistu tasapuolisesti. Meillä on erityissuojeltuja ryhmiä, meillä on neutraaleja ryhmiä ja sitten kaatoluokka kaikille muille. Erityisesti tämä näkyy tietenkin kansalais- ja yhteiskunnallisessa keskustelussa, sosiaalisessa mediassa kaikkein räikeimmin, mutta myös muualla.

Suomalainen kantaväestö tai maamme valtauskonto kristinusko eivät ole myöskään oikeuskäytännössä saaneet samanlaista lainsuojaa kuin eräät vähemmistöuskonnot ja kansallisuudet tai lähtömaat. Valtakunnansyyttäjä on nostanut syytteen 15 vuotta vanhasta kirjoituksesta, jossa avioliittokäsitystä perustellaan Raamatulla. Vastaavasti on langetettu tuomioita esimerkiksi siitä, että henkilö on todennut asioita Euroopassa tapahtuneiden terroriiskujen tekijöistä. Vastaavaa ei tapahdu muiden uskontojen kohdalla.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Yhteiskunnallisessa keskustelussa on täysin hyväksytty haukkua ja panetella miessukupuolta, sen vääranlaiseksi ja turhaksi väitettyjä stereotyyppisiä ominaisuuksia. Sama ei koske naista, joka on erityissuojeluksessa. Etenkin nuori nainen on muutenkin glorifioitu yhteiskunnassamme, vaikka sukupuolen ei pitänyt merkitä mitään.

Sama koskee suomalaisia ja tiettyjä maahanmuuttajaryhmiä, ihonväreiltään erilaisia, valkoisia ja mustia, vaikka tämänkään ei pitänyt merkitä mitään. Eilen sosiaalisessa mediassa levisi video, joka oli kuvattu Helsingin keskustassa ja jossa hyvin humalassa oleva musta naishenkilö pitää melko ruman puheen valkoihoisista ihmisistä. Mikäs siinä, ihmiset puhuvat humalassa hulluja asioita, ja ei siinä mitään, mielestäni, sen ihmeellisempää ole, mutta mietin, mitä olisi tapahtunut, jos videolla ollut huutelija olisikin ollut valkoinen suomalaismies ja hän olisi puhunut tätä vihaa, halveksintaa ja alatyylisiä kieltä suhteessa tummaihoisiin ihmisiin. Luulen, että sosiaalisessa mediassa ja täällä vasemmalla laidalla suunniteltaisiin jo mielenosoitusta tai marssia, jonka nimessä puhuttaisiin sorrosta, rasismista, väkivallasta ja niin edelleen. Luulen myös, että tuo mies päätyisi käräjille.

Todettakoon, että itse en kannata tällaista kummassakaan tapauksessa. [Eva Biaudet: Tutkimus ei tue näitä väitteitä!] Humalaiset voivat puhua ja huutaa tuolla kadulla mielestäni aika tavalla, mitä haluavat, enkä kannata kummankaanlaista. Mutta nostin tämän vain esille tässä.

Perussuomalaisethan on esittänyt, että rikoslaissa kansanryhmää vastaan kiihottamisen tunnusmerkistö pitäisi muuttaa niin, että rangaistavaa olisi ainoastaan rikoksella uhkaaminen ja rikokseen yllyttäminen eikä tämä rangaistusvastuu saisi koskea tiedon tai mielipiteiden esittämistä.

14.28 Jussi Halla-aho ps: Arvoisa herra puhemies! Kaikkina aikoina ja kaikissa paikoissa ihmisillä on ollut taipumus uskoa, että juuri heidän aikanaan maailma on tulossa valmiiksi ja että juuri heidän aikansa suuret totuudet jäävät lopullisiksi totuuksiksi. Historia on ollut näille totuuksille armoton. Yhtä armoton se tulee olemaan tämän päivän rasismi- ja vihapuhehysterialle, jossa milloin mistäkin mitättömyydestä pöyristyvä lauma jahtaa soihtut ja talikot kädessä vääräoppisia ja inkvisitio tuomitsee heitä roviolle. Tällainen ei ole valistusta eikä edistystä vaan pimeää keskiaikaa. [Veronika Honkasalon välihuuto] Suurin osa normaaleista ihmisistä kokee jatkuvan lynkkausilmapiirin ahdistavana. Ongelma eivät ole fanaatikot ja mielipuolet, joita on vähemmistö. Ongelma on enemmistö, joka joko pelosta tai mukavuudenhalusta tanssii fanaatikkojen pillin mukaan. [Eva Biaudet'n välihuuto]

Aivan kuten edustaja Kärnä huomautti, suhdanteet ja vallanpitäjät vaihtuvat. Myös salin vasemman laidan olisi syytä ymmärtää, että jos tämä kynnys ylitetään nyt, te voitte itse tulevaisuudessa jäädä nyt luomanne hirviön uhriksi. Totalitaristisia pyrkimyksiä on syytä vastustaa silloinkin, kun ne palvelevat omia poliittisia mieltymyksiä, ja muuallakin kuin Unkarissa ja Puolassa. Ne, jotka aikoinaan ajoivat Neuvostoliittoon kohdistuvan kritiikin kriminalisoimista rauhan laeilla, olivat mielestään hyvällä asialla ja uskoivat olevansa historian oikealla puolella.

Perjantain äänestys jää historiaan. Itse kunkin on syytä miettiä edes sitä, millaisena hän itse haluaa siinä historiankirjoituksessa näytettyä.

14.30 Paavo Arhinmäki vas: Herra puhemies! Tämä keskustelu on ollut monelta osin varsinaista saivartelua ja kiertelyä ja loukkaantumisprosessia. On ollut mielenkiintoista

kuunnella, että sitä, että edustaja Mäenpää ei olisi syyllistynyt semmoiseen tekoon, jonka vuoksi syyttäjälle annettaisiin oikeus mahdollisesti viedä tämä [Mauri Peltokangas: Nytkö tuomitset?] tuomioistuimeen, on toisaalta perusteltu sillä, että oli epäonnistunut sanavalinta, oli vitsi, oli läppä, oli lipsahdus, oli huono vitsi, ja ne, jotka eivät ymmärrä, ovat tosikoja. Arvoisa puhemies, minä en usko, että edustaja Mäenpää on niin hölmö kuin näillä puheenvuoroilla annetaan ymmärtää. Nämä vitsit ovat tarkoituksellisia. Niitä käytetään vitsein varjolla tarkoituksellisesti, kiihötetään ihmisiä toisia ihmisiä vastaan.

Arvoisa puhemies! Toisaalta on tullut myös selvästi läpi se, miksi kaikkien perustuslakiasiantuntijoiden näkemystä ei haluta kuunnella. Sekä edustaja Purra että edustaja Halla-aho itse asiassa viimeisessä kahdessa puheenvuorossa hyvin paljastavasti kertoivat, mistä on kysymys. Ryhmätoverit eivät näe edustaja Mäenpään puheissa ilmeisesti mitään paheksuttavaa. Täällä hyvin selkeästi sekä edustaja Purra että edustaja Halla-aho toivat esille, että heidän mielestään laki kiihottamisesta kansanryhmää vastaan on väärä. Ja siihen teillä on täysi oikeus. Sen vuoksi me olemme eduskunnassa, että olemme muuttamassa lakeja. Mutta niin kauan kuin lakeja ei ole muutettu, pitää toimia lakien mukaisesti. [Mauri Peltokangas: Entä perustuslaki?]

Ja nyt kysymys onkin siitä — kun täällä on esitetty salaliittoteorioita siitä, että tällä prosessilla pyritään siirtämään huomiota toisaalle, tai kysytty, miksi tähän käytetään aikaa, tai sanottu, että tämä on poliittinen prosessi — että pitää muistaa, miksi tämä on täällä salissa: ei sen vuoksi, että yksikään kansanedustaja olisi aloittanut tätä prosessia, vaan sen vuoksi, että valtakunnansyyttäjä on pyytänyt syytelupaa ja perustuslakivaliokunnan täytyy se käsitellä ja täytyy tehdä siitä mietintö.

Arvoisa puhemies! Valtakunnansyyttäjä katsoo edustaja Mäenpään syyllistyneen todennäköisin syin kiihottamisrikokseen. Yksikään perustuslakiasiantuntija ei suosittanut valiokunnalle edustaja Mäenpään syytesuojan säilyttämistä. Nämä ovat kaksi vahvaa perustetta sille, miksi syytesuoja pitäisi purkaa. Ja kun täällä loukkaannuttiin siitä, että sanoin, että jos tätä syytesuojaa ei pureta, sillä suojellaan vihapuhetta ja rasismia mahdolliselta syytteeltä ja tuomiolta, niin tällä sanon sen, että jos epäillään syyllistyneen kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, [Puhemies koputtaa] niin kiihottaminen kansanryhmää vastaan on vihapuhetta ja se on rasismia. Ja sen vuoksi [Puhemies: Aika!] pidän sitä selkeästi perusteltuna, että tällä estetään mahdollinen syyte ja mahdollinen tuomio. [Mauri Peltokangas: Onko kaikki vihapuhe rasismia?]

14.34 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Perustuslaissa on todella kirjoitettu, että kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä. Kuinkahan monta kertaa tässä salissa on vuosien mennessä enempi tai vähempi epäonnistuttu tässä? Joka tapauksessa eduskunnassa on keinoja puuttua tähän. Puhemies voi huomauttaa asiasta, kieltää jatkamasta puhetta, voi antaa toistuvasti sääntöjä rikkovalle varoituksen ja voi pidättää hänet myös kahdeksi viikoksi eduskunnan istunnoista, niin kuin on tullut esiin. Aivan niin kuin edustaja Juuso tässä aiemmin paikalla olleena mainitsi, tuona kesäisenä iltana kukaan ei puuttunut sen kummemmin tuohon epäonnistuneeseen kommenttiin, vaan tilanne oli aivan rauhallinen. [Välihuutoja vasemmalta] Vähän myöhemmin käsittääkseni asia eteni sillä tavalla, että virkaa tekevä poliisimies omana tuomitsevana kommenttinaan antoi lausuman lehdistölle, joka vetäisi suuret otsikot, ja sen jälkeen asia lähti etenemään. Eli voitaisiinkin kysyä, pitäisikö tämän virkamiehen, poliisimiehen, toimia, asiallisuutta, tarkastella vähän tarkemmin. Ilman tätä episodua [Paavo Arhinmäen

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

välihuuto] meidän kansanedustajistamme tuskin suurin osa tietäisi yhtään mitään sen ke-säillän epäonnistuneesta kommentista.

No, joka tapauksessa tämä episodi on nostanut esiin meidän sanan- ja mielipiteenvapau-den tilan Suomessa, ja sen kaventuminen on todella, todella hälyttävää. Välillä mietin, olemmeko me Suomessa vai jossakin muussa maassa, elämmekö vuotta 2020, vai ollaan-ko hurautettu historiassa taaksepäin. Sananvapaus ja laaja sellainen, missä se on tänä päi-vänä Suomessa? Suomessa, jossa peräänkuulutetaan ja osoitetaan toisille maille oikeusval-tioperiaatetta ja sananvapautta demokratian peruspilarina, ei enää tiedetä, mistä sanan-käänteistä tai kuvauksesta voi napsahtaa syyte kiihotuksesta. [Eva Biaudet: Kyllä useim-mat tietävät! — Paavo Arhinmäki: Suurimmalle osalle ei ole mikään ongelma!] Sanan-, us-konnon- ja mielipiteenvapaus on Suomessa pahasti kaventunut.

Ihmisiltä on kyselty, ihmiset pelkäävät tänä päivänä sanoa mielipiteitään ja ajatuksiaan ääneen varsinkin, jos ne ovat yleisesti hyväksytyistä mielipiteistä poikkeavia kantoja. Yksi väärä kommentti tai mielipide saattaa tämän päivän Suomessa johtaa työpaikan menetyk-seen tai jopa rikosseuraamuksiin. Eikö sanan- ja mielipiteenvapauden pitäisi toteutua aina-kin eduskunnassa ja keskusteluissa ilman ennakkosensuuria?

Olen ihmetellyt pitkään meidän valtakunnansyyttäjämme toimia, joka näkee mahdolli-sia kiihotuksia kansanryhmää vastaan tuon tuostakin ja joka puolella. Mietinkin, kuinka-han pitkälle menneisyyteen valtakunnansyyttäjä Toiviaisen kiinnostus ulottuu. Täytyykö entistenkin kansanedustajien olla huolissaan jopa viime vuosikymmenillä valtiopäivillä pi-tämistään puheista? Näinhän valtakunnansyyttäjä on toisaalta toiminut. [Puhemies koput-taa] Tämä on minusta erittäin huolestuttavaa, ja tähän tulee tarttua.

14.37 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunnan oikeudellinen ar-vio ja päätös on perusteltu, ja sitä on helppo tukea, ja asia on siltä osin sitten oikeuslaitok-sen arvioitava.

Minusta edustaja Mäenpään kielenkäytöstä ja tämän salin muuttuneesta keskustelukult-tuurista pitää olla äärimmäisen huolestunut myös eduskunnan arvovallan ja arvostuksen näkökulmasta. Meitä kansanedustajia koskee, niin kuin on moneen kertaan todettu, perus-tuslain säädös, jonka mukaan esiintymisemme tulee olla arvokasta ja vakaata. Meistä jo-kaisen on syytä arvioida, onko näin kyseisessä tapauksessa tapahtunut. Tähän saliin kuu-luu aito ja värikäskin poliittinen keskustelu hallituksen ja opposition välillä. Lisäksi meillä kansanedustajilla on mielestäni erityisen laaja sananvapaus parlamentissa, mutta sen var-jolla ei voi sallia ihan mitä tahansa puheita. Tämän tapauksen yhteydessä arvioidaan myös edustajan puheiden hyväksyttävyyden rajaa. Mäenpään osalta asiaan on puuttunut valta-kunnansyyttäjä, ja perustuslakivaliokunnan kuulemat useat asiantuntijat tukevat valtakun-nansyyttäjän näkemystä. On aivan selvää, että meidän edustajien ei missään tapauksessa, eikä kenenkään edustajan, pidä loukata perusarvojamme, loukkaamatonta ja jakamatonta ihmisarvoa.

Arvoisa puhemies! Olipa lopputulos perjantaina mikä tahansa, toivon, että tämä keskus-telu herättää meidät, jokaisen edustajan, miettimään omaa käyttäytymistämme tässä salis-sa ja edustajan työssä. Perustuslakivaliokunnan oikeudellinen arvio ja kannanotto vahvis-taa myös periaatteen, että kansanedustajalla ei ole ehdotonta syytesuojaa. Tuen perustusla-kivaliokunnan esitystä.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

14.39 **Eva Biaudet r:** Ärade talman, arvoisa puhemies! Täällä on keskustelussa tullut mielestäni selkeästi ilmi se, että meillä on hyvin eri käsitys siitä, onko tämä laki, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, oikea laki vai ei, ja on ihan selvää, että se koskettaa myöskin tätä päätöstä, joka tänään on täällä keskustelussa. Ymmärrän, että edustaja Mäenpään puoluekollegat ja eduskuntaryhmäkollegat itse asiassa ovat yrittäneet puhua ikään kuin tässä olisi kysymys jostain sananvapauden rajoittamisesta ja hallituksen politiikan kritiikistä.

När det egentligen handlar om att ha spridit förödmjukande benämningar med avsikt att stämpla en utsatt grupp, en redan svag och diskriminerad grupp av utländsk härkomst till att vara mindre värda än andra människor, att avhumanisera deras människovärde. Om det här inte är rasism, så vad är det då?

Här är helt tydligt också, sannfinländarna har ju tidigare gjort flera förslag om att dekriminalisera hets mot folkgrupp och upplever inte att det här är en viktig sak, till skillnad från den rådande lagen och grundlagsutskottets åsikt som säger att det här är en allvarlig brottsbenämning. Man försöker förminska betydelsen av hatprat och säga att det bara handlar om skämt, trots att alla forskningar och utredningar visar att både rasism och diskriminering, speciellt av utlänningar är ett speciellt stort problem i Finland.

Jotenkin tähän kuvaan sopii vielä se, mutta se on kyllä aika huolestuttavaa, että vielä loppujen lopuksi sitten hyökätään meidän oikeuslaitosta kohti ja poliisia kohti ja levitetään täältä eduskunnasta sellaista epäluottamusta, että ikään kuin meidän erittäin hyvät, kaiken tunnustuksen ansaitsevat, itsenäiset oikeuslaitos ja poliisi ja heidän toimintansa olisivat jotenkin epäilyksen alla. Heidän pitää seurata lakia. He eivät voi seurata perussuomalaisten ajatuksia siitä, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan olisi jotenkin vähäpätöinen rikos. Mutta tässä loppujen lopuksi mielestäni on kuitenkin se ydin, että olemassa oleva laki sanoo, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan on erittäin vakava rikos. Tutkimukset sanovat, että se on uhka demokratiaa vastaan ja todellakin huono kaikissa yhteiskunnissa — se on johtanut vakaviin, väkivaltaisiin tilanteisiin ja niin edelleen, sekä yksilön että suuremman mittakaavassa. — Kiitoksia.

14.42 **Anders Adlercreutz r:** Ärade talman! Tässä on annettu kuva, että mielipiteen vapautta tai poliittista puhetta rajoitettaisiin. Kyllä meillä on laaja poliittisen puheen vapaus. Me voimme puhua taloudesta, koulutuksesta, sisäpolitiikasta, ulkopoliitiikasta, kulttuurista [Oikealta: Entä maahanmuutosta?] — maahanmuutostakin — mutta minkä ihmeen mekanismin kautta ajatellaan, että politiikan jotenkin oleellinen, välttämätön osa on se, että käyttää historian romukopasta otettua retoriikkaa, jossa verrataan ihmisiä — ihmisiä — vieraslajeihin, hävitettäviin asioihin, loisiin? Tästä on tullut esimerkkejä, mihin tämä on johtanut historian saatossa, ja kyllä nämä ovat asioita, jotka meidän pitää tiedostaa ja ottaa vakavasti. Poliitiikkaa voi tehdä muulla tavalla. Se ei rajoita enemmistön sananvapautta, että näitten asioiden kanssa käyttää järkeä ja harkintaa.

Edustaja Halla-aho totesi, että historia on ollut totuuksille armoton. Niinhän se on ollut. Me tiedostamme nämä asiat paremmin. Ei puhuta ihmisyyden spektristä samalla tavalla kuin puhuttiin 30-luvulla, ei käytetä samanlaisia rasistisia sananparsia, jotka saattoivat olla ihan arkea Suomessa 60-luvulla tai koulunpihoilla 80-luvulla. Se on oikein, ja se on hyvä kehitys. Mitä on herkistymisen rasismille? Se on sitä, että osoittaa empatiaa, osaa asettua

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

toisen kenkiin, ymmärtää, miltä tällainen puhe näyttää toisen näkökulmasta. Ei minulla ole oikeutta sanoa vaikka alkuperäiskansan edustajalle, että tämä ei ole rasismia, jos hän kokee sen niin. [Kimmo Kiljunen: Nimenomaan!] Se on hänen oikeutensa se määrittää. Se on vaikka inuiitin oikeus sanoa, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] kokeeko hän sen rasistisena, koska minulla ei ole sitä kokemusperustaa, että minä voisin sen hänen puolestaan tehdä. [Hussein al-Tae: Kiitos, Anders!] Siksi rasismille herkistyminen on tärkeä asia. Se on myöskin empatiakykyä, se on historian tuntemista, se on oman asemansa ymmärtämistä tässä isossa kontekstissa. [Perussuomalaisten ryhmästä: Nyt tulee pisteitä, ai että!] Se on hyvä kehitys.

Mitä tulee kansanryhmää vastaan kiihottamiseen, niin toki kaikkia pykälä voi varmaan pohtia, mutta ei enemmistölle suomalaisista ole minkäänlainen ongelma ymmärtää, mitä se on. Ei näitä tapauksia ole kovin paljon, paljon enemmän on toisenlaisia rikoksia. [Oikealta: Jos poliisi ei tiedä!] Muilta osin ilmeisesti rikoslainsäädäntö on huomattavan paljon epäselvempi, koska niitä tapauksia on enemmän. Kyllä me kaikki osaamme ottaa toisen ihmisen huomioon, ymmärtää, mikä on kiihottamista, mikä ei ole kiihottamista, ja toimia sen mukaan.

14.45 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa, kun tänään olen sitä seurannut, on ollut kaksi vähän yllättävää piirrettä. Toinen on ollut se piirre, että meillä kuitenkin Montesquieun vallanjako-oppi on aika selkeä. Meillä on erikseen juridinen tuomiovalta, ja meillä on erikseen lainsäädäntövalta ja toimeenpanovalta. Nyt tässä keskustelussa tämän salin yhteydessä poliittisen vallan, jos näin voidaan sanoa, lainsäädäntövallan ja tuomiovallan suhteet ovat menneet sekaisin. Minä ihmettelen muun muassa edustaja Tanuksen puheenvuoroa, ja täällä on muitakin puheenvuoroja, joissa on käytetty jopa valtakunnansyyttäjää ja joissa hänen riippumattomuutensa, valtakunnansyyttäjän riippumattomuus, on asetettu kyseenalaiseksi, jopa henkilönimien tasolla me käymme keskustelua siitä, onko hän tehtäviinsä pätevä, onko hänen arvostelukykynsä riittävä, ja myöskin näitä muita perustuslakivaliokunnassa esiintyneitä juristeja on aliarvioitu. Täällä on mennyt jopa pidemmälle, oikein tuomioistuimiakin on ruvettu jo miettimään. Tämä on ensimmäinen häkellyttävä piirre, että tämä poliittinen debatti ulottuu sinne lohkolle, joka on aidosti tähän saakka ymmärretty riippumaton tuomiolaitos. Toinen piirre on tämä ”vapaan sanan” käsite. Minun nähdäkseni tässä salissa, kun olen kuunnellut tätä keskustelua, ei ole yksikään kansanedustaja käyttänyt sellaista puheenvuoroa, jossa haluttaisiin kahlita poliittista ilmaisuvapautta. Sitä on korostettu kaikissa puheenvuoroissa koko ajan. Mutta on myöskin korostettu sitä, että se ”vapaa sana” ei voi tarkoittaa sitä, että sinä voit rasistisilla ilmauksilla, vihapuheilla ja maalittamalla kaventaa toisten mahdollisuutta ilmaista vapaasti mielipiteensä, ja tähän on se prosessi.

Edustaja Halla-aho täällä totesi omassa puheenvuorossaan, ensimmäisessä puheenvuorossa, edustaja Mäenpään puheen ”meriiteistä” — hän käytti tätä termiä selkeästi, viittasi siihen myöskin tässä jälkimmäisessä puheenvuorossa, että tänne on syntynyt tällainen rasismi- ja vihapuhehype. Kun hän puhuu, että puhumme ikään kuin meidän aikakautemme noitavainoista, inkvisitiojärjestelmistä, niin tätä jäin miettimään, miettimään ja miettimään sitä taustaa vasten, että jos otamme sananvapauden termin kaventaaksemme muiden sananvapautta, se on vähän niin kuin demokratiaa levitettäisiin aseilla [Mauri Peltokangas: Sitähän te teette juuri!] tai vapautta puolustettaisiin vangitsemalla. Tällä tiellä ei ole päätepistettä, jos tätä kautta mennään.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Jää vähän niin kuin mielikuva siitä, jos vanhaa venäläistä satua siteeraan, että kun varkaustilanne on päällä torilla, niin se varas huutaa kaikkein kovimmalla äänellä: ”Ottakaa varas kiinni! [Mauri Peltokankaan välihuuto] Ottakaa varas kiinni!” Tältä vähän tuntuu tämä keskustelu tällä hetkellä. [Eva Biaudet: Kyllä!]

14.48 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Hyvät demokratian viholliset siellä vasemmalla laidalla, en olisi koskaan kuvitellut, että tällainen päivä tulee toteutumaan eduskunnassa. [Välihuutoja vasemmalta] Te ette voi kuvitella — varsinkaan vanhemmat edustajat, jotka täällä olette istuneet pidempään ja olette sallineet tämän maan ajautua tähän tilaan, sallineet haittamaahanmuuttoa tähän maahan vuosikymmenten aikana — te ette voi kuvitella, miltä se tuntui silloin, [Eva Biaudet: Ei käy!] kun minä en itse ollut eduskunnassa vaan minä olin nuorisopoliitikkona ja yritin puhua niistä ongelmista, joista te ette suostuneet puhumaan, ja minä haaveilin siitä, että jos joku päivä voisin päästä tänne eduskuntaan, niin minun puheenvuorojani ei aleta sensuroimaan sen jälkeen. Nimittäin kun yritin ottaa kantaa näihin aiheisiin, niin valtakunnansyyttäjä kävi kiinni ihan vain siitä, että puhuin poliittisesti, että palauttamisautomaatti pitää saada tehokkaammaksi. Se oli yksi näistä sanamuodoista, joka oli oikeuden perusteluissa kirjattuna, ja minä sain siitä tuomion kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. Sen jälkeen uudelleen: minä listasin ihmisiä, jotka ovat tehneet terroristi-iskuja Euroopassa, ja tästä kuvasta myöskin valtakunnansyyttäjä otti pihtiotteeseensa, ja lopulta tuli tuomio. Ja nyt oli kolmas kerta [Eva Biaudet’n välihuuto] — kolmas kerta — ennen valtiopäiviä lausuttuja juttuja: kuntavaalit 2017, siellä valtakunnansyyttäjä otti sen tutkintaansa ja sanoi, että minun kampanjani oli rasistinen. Siis minä esitin mielipiteitä, joiden kautta yritin päästä vaikuttamaan valtuustoon Oulussa niin, että me saamme korjattua sitä politiikkaa siellä, ja valtakunnansyyttäjä sanoi, että sinun vaalikampanjasi on rasistinen. Ajatelkaa, millä tavalla oikeuslaitos tässä kohtaa tulee puuttumaan poliittisiin vapauksiin. [Kimmo Kiljunen: Jos se oli rasistinen se puhe! — Välihuutoja — Puhemies koputtaa]

Arvoisa herra puhemies! Minä niin haaveilin siinä kohtaa, että jos joku päivä pääsen tähän saliin puhumaan, niin sen jälkeen ei voida enää rajoittaa vaan demokratia edes tällä tasolla suojaa sitä, että kansalaisten mielipiteet, ajatukset, ideat, toiveet voivat tulla edustetuiksi laajemmin, mutta muilla kansalaisilla tällä hetkellä vielä tämä vapaus ei toteudu, koska meillä tällä hetkellä on tätä kiihottaminen kansanryhmää vastaan -lakia alettu tulkitsemaan oikeudessa aivan miten sattuu.

Ja miettikääpä sitä, että monesti sanotaan, että perustuslakia ei kunnioiteta: Nythän me olemme kunnioittamassa perustuslakia. Nyt me olemme puhumassa siitä, että sinne on se viiden kuudesosan määräenemmistöjuttu laitettu just sen takia, että kun me olemme se porukka, joka säättää lait, joita sitten oikeudessa sovelletaan, niin meillä pitää olla mahdollisuus esittää mielipiteitä, joiden kautta voidaan muuttaa niitä lakeja, joita sitten aletaan soveltamaan oikeudessa. [Iiris Suomelan välihuuto] Tämän pitäisi olla ihan peruslogiikkaa. Nyt ensi perjantaina tullaan katsomaan tarkkaan, mitä äänestätte. Katsotaan, kuinka moni teistä tulee olemaan demokratian vihollinen. [Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. [Hälinää — Välihuutoja] Arvoisat edustajat, tämä keskustelu koskee sitä, poistetaanko syytesuoja kansanedustaja Mäenpäältä vai ei. Pyydän, että siihen keskusteluun keskitytään.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

14.51 **Leena Meri ps:** Arvoisa puhemies! [Välihuutoja] — Yritän huutaa, että kuulen täällä oman ääneni. Kun puhutaan koko ajan siitä keskustelunvapaudesta, niin koetetaan antaa sitä vieruskaverillekin, niin että kuulee edes omat ajatuksensa.

Minä olen äärettömän huolestunut edustaja al-Taeen puheista. Hän sanoi, että ei ole kyse yhdestä sanomisesta. Tietääkö al-Tae, että rikosoikeus on nimenomaan sitä, että syyttäjä on velvollinen avaamaan sen teonkuvauksen? Ei tässä Mäenpää ole nyt syytteessä eikä edes harkittavana sellaisesta, mistä te puhuitte, jostakin partalapsista tai muusta. Te paljastitte sen, mitä te oikeastaan ajatte: te haluatte tästä ennakkotapauksen, te haluatte, että tästä joutuu tilille. Tämä oli erittäin vaarallinen puheenvuoro, koska te paljastitte sen, mitä te todella ajattelette. Te luettelitte kaikenlaisia partalapsiasioita, mitä en ole kuullutkaan täällä salissa kenenkään sanovan, en ole koskaan kuullut kenenkään edustajan kutsuvan teitä partalapseksi, [Eduskunnasta: Viime viikolla!] ja te sanoitte, että olette kyllästynyt siihen.

Minäkin muuten olen kyllästynyt siihen, että täällä jatkuvasti vihjaillaan, että minä olen rasisti. Haluan yhdenkin rasistisen puheenvuoron tähän pöytään nyt. Minäkin olen kyllästynyt siihen, että minun sananvapauttani rajoitetaan täällä jatkuvasti vihjailemalla. Olen kuullut viime eduskuntakaudella tuollaista salin käytävillä, että meidän ryhmäläiset ovat natseja. Miettikääpäs nyt vähän. Ja minä mietin sitä, että jos puhutaan esimerkiksi kristinuskosta tai tämmöisistä perusarvoista, joita suomalaiset haluavat harjoittaa, niin niillä ei ole mitään suojaa, mutta sitten on tiettyjä uskontoja ja tiettyjä tapoja, joiden arvostelusta pöyristytään ja ollaan aivan kauhuissaan ja tämä on ihan hirveätä ja ei tällä tavalla saa sanoa.

Täällä oli jokin puheenvuoro, se oli edustaja Adlercreutzin, että jos pahoittaa mielensä jostain asiasta. Minäkin olen pahoittanut usein mieleni monesta asiasta, mutta juristina ja varsinkin rikosoikeuteen perehtyneenä tiedän, että se ei ole rikos. Minäkin olen pahoittanut joskus mieleni siitä, mitä te sieltä huutelette, mutta se on eri asia kuin rikos. Meillä on siksi rikoslaki. Se on tarkkarajainen, pitää pystyä näyttämään, että se tahallisuus kattaa sen koko teon ja se on ollut rikollista menettelyä, ei niin, että se, joka pahoittaa mielensä, valitsee, onko tämä rikos. Eihän meillä muuten olisi mitään muuta kuin rikoksia. Kun te puhuitte siitä mielensä pahoittamisesta ja perustelit tätä asiaa sillä, niin halusin tuoda teille esille, että nythän ei ole kysymys mielensä pahoittamisesta, vaan rikoksesta [Eva Biaudet: Kyllä! — Kimmo Kiljunen: Sehän tässä tutkitaan!] eikä ollenkaan siitä.

Täällä on puhuttu, että valtakunnansyyttäjän toimintaa ei saisi arvioida. On se merkillistä. Minkälainen kriisi on meneillään oikeuslaitoksessa, jos poliisi jättää tutkimatta [Paavo Arhinmäen välihuuto] ja katsoo, ettei syytekynnys ylity, mutta valtakunnansyyttäjä... [Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Meri, hetkinen. Puhutaan täällä yksi kerrallaan, käykö niin? — Olkaa hyvä.

Kiitos puhemies! Yritän huutaa kovempaa, että kuuluisi. Ja Arhinmäellä varsinkin on ihan valtava puheripuli, ota puheenvuoro. Jatkan vähän pidempään, koska tässä on nyt niin monta keskeytystä ollut. [Välihuutoja]

Sanon tämän asian: Valtakunnansyyttäjä kertoi silloin virkaan astuessaan, että tämä vihapuhe, jota ei todellakaan rikoslaissa ole edelleenkään määritelty, on hänen ykkösasiansa. Ja kyllä se näkyy, että se on ykkösasia. Haluan muistuttaa, että haluammeko me tuonne hyllylle jatkuvasti jonkun valvomaan meidän puheita — kuten siitä rosvojoukosta, josta

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

SDP viime kaudella puhui. Se oli ihan mauton, [Puhemies: Nyt on aika!] siitä voisi joku ajatella, että väititte, että ministerit ovat syyllistyneet varkauteen. Tämmöisiäkö me alkaisimme täällä jatkossa tutkia? [Puhemies: Kiitoksia!] Miettikää, mihin tämä johtaa. [Naurua] — Naurakaa vain. Ei se mitään, olen tottunut siihen.

14.55 Jukka Mäkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Kun edustaja Adlercreutz otti puheessaan esille sen, että onko joku kantasuomalainen tai edustaja mahdollisesti törmännyt rasismiin, niin minä voin ihan hienolla ja puhtaalla omallatunnolla sanoa teille kaikille, että minä olen, ja jos joku haluaa siitä minun kanssani keskustella, niin minä olen heti valmis keskustelemaan, mutta en tässä. Ihan henkilökohtaisesti olen valmis keskustelemaan. Ihan kenenkä kanssa tahansa.

Mutta edustaja Mäenpään kohdistunut, jo vuoden päivät kestänyt suoranainen ajojahi on aiheuttanut hänelle kohtuutonta riepottelua. [Kimmo Kiljunen: Mielipahaa!] Kun tälle linjalle lähdetään, niin oletan, että seuraavaakin niin sanottua väärinpuhujaa riepotellaan samalla tavalla puoluetusta katsomatta. Haluammeko me oikeasti elää sellaisessa Suomessa, jossa kansanedustaja joutuu median ja oikeuslaitoksen systemaattisen vainoamisen kohteeksi siitä, että hän on ilmoittanut täysistuntosalissa mielipiteensä käsiteltävään asiaan? Jo tällä edustaja Mäenpään syytteen asettamisen pyynnöllä on kauaskantoisia vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan ja jopa eduskuntaan. Demokratiassa meidän ei edes pidä joutua miettimään sitä, voiko kansanedustaja ilmaista mielipiteensä istuntosalissa. Sen pitäisi olla itsestäänselvyys, vaan nyt totuus näyttää olevan aivan jotain muuta.

Kaikesta huolimatta toivotan teille kaikille oikein hyvää tulevaa kesäkautta, josta näytetään tulevan varsinainen intiaanikesä. — Kiitos.

14.57 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Tässä ei ole kyse ennakkotapauksesta. Tässä on kyse henkilöstä, joka käytti samaa termiä, mitä käytetään esimerkiksi rikkaruohojen torjuntaan ja niiden hävittämiseen liittyvissä kysymyksissä. Tässä kohtaa valtakunnansyyttäjä on nähnyt, että asia on pyrittävä oikeusteitse pohtimaan loppuun asti, ja siihen on annettava mahdollisuus.

Omassa puheenvuorossani vetosin kollegoihin siitä näkökulmasta, että olen itse kyllästynyt olemaan se henkilö, joka pitkin matkaa on saanut palautetta, joka vastaa sanamuodoiltaan täysin niitä sanoja, joita on käytetty tässä salissa. Minä en sitä ansaitse, kukaan muukaan ei sitä ansaitse, ja tämän salin pitäisi olla se sali, joka yhdistää suomalaisia. Suomalaiset ovat he, jotka ovat valmiita sitoutumaan näihin yhteisiin lakeihin ja määräyksiin, tekevät työtä, maksavat veroja. Ja jos he eivät tähän pysty, yhteiskunta kyllä heitä auttaa hyvän elämän tielle.

Otin asiaan kantaa myös siitä näkökulmasta, että toivoin, ettei tässä salissa sitten tulevaisuudessa sallittaisi sitä, kun nyt tällä kertaa toiseutettiin minua, minunlaisiani ihmisiä, ja käytettiin sanaa ”partalapsi” muun muassa viime viikolla puheenjohtaja Halla-ahon toimesta. Geeniperimäni oli silloin hieman väärä, se tuntui todella pahalta. Pelkäänpä isänä, jolla on tytär, että joku päivä vielä tässä salissa toiseutetaan naisia vielä voimakkaammin. Raiskausfantasioita saattaa kuulua tästäkin salista. Mitä silloin tehdään? Mihin vedetään raja, arvoisa puhemies? Mikä on sitten sallittua, mikä ei? Nyt on oikein kuunnella valtakunnansyyttäjää ja antaa oikeuden pohtia tämä asia loppuun asti. Se on demokraattista, se on järkevää ja se on oikeuteen, riippumattomaan oikeuteen, puuttumatta olemista. Sitä tuen ja sen vuoksi aion äänestää syytesuojan poistamisen puolesta.

14.59 Kai Mykkänen kok: Arvoisa puhemies! Minä luulen, että tässä salissa on kahdesta asiasta yhteinen käsitys. Ensinnäkin siitä, että on tarpeen, että Suomen laki suojaa kiihottamiselta kansanryhmää vastaan, suojaa perustuslain tasolla ihmisarvoa ja yhdenvertaisuutta niitä loukkaavalta teolta myös silloin, kun se teko on puhetta.

Varmaan toinen asia, josta on yhteisymmärrys, on se, että me kaikki tiedämme suurin piirtein, mistä taustasta eurooppalaisissa demokratioissa lähtee useiden maiden perustuslaissa vaatimus, että kansanedustajan asettaminen syytteeseen hänen käyttämänsä puheen perusteella on rajoitettua. Se liittyy siihen, että enemmistö tässä salissa ei voi alkaa mahdollisesti muita vallankäyttöelimiä hyödyntäen järjestelemään, ikään kuin marginalisoidaan vähemmistöä silloin, kun puhutaan yhteiskuntajärjestelmästä ja sen suunnasta. Historiasta nähdään niitä esimerkkejä, niin kuin kaikki tiedämme, viimeisen sadankin vuoden ajalta.

Mutta silloin, kun on kyse siitä, että kansanryhmää vastaan kiihotetaan ja henkilöön, ihmisten yhdenvertaisuuteen käydään kiinni, niin ei tämä pykälä sitä suojaamaan ole Suomessa koskaan ajateltu eikä muissakaan länsimaaisissa demokratioissa. Totta kai rajankäynti on välillä veteen piirrettynä viivana, ja juuri sen takia perustuslaki on myös ennakoinut tämän niin, että meillä on mahdollisuus perustuslakivaliokunnan mietinnön pohjalta poiketa syytesuojasta tämän salin päätöksellä. Kovasti toivon, että tämä sali pystyisi tämän rajan myös vetämään. Se tietysti riippuu äänestyksestä tällä viikolla, koska se myös liittyy legitimizeettiin, joka tällä kansanedustajan syytesuojalla yleensä tulevaisuudessa nähdään eurooppalaisen kansojen perheen keskuudessa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmässä tästä on käyty keskustelua eilen, ja me olemme todenneet, että kokoomuksen linja on tukea perustuslakivaliokunnassa muodostunutta mietintöä, tukea sitä, että tässä suojataan perustuslain takaamaa ihmisarvoa, yhdenvertaisuutta. Tämä oli ylivoimaisen enemmistön linja ja tahto se myös kokoomuksen eduskuntaryhmän linjaksi todeta. Tapauksen oikeudellisen luonteen vuoksi emme katso sinänsä sopivaksi määrätä sitovaa ryhmäpäätöstä äänestyskäyttäytymiseen, vaan edustajat toimivat ryhmässä käydyn keskustelun pohjalta.

Henkilökohtaisesti totean tässäkin, että minusta on tärkeää, että käydään tämä keskustelu. Sille oman väreensä antaa se, että hieman yllätyin kyllä kollega Tavion kommentteista tässä, että hän viittaa eskimoihin tai siihen, että ei voida käydä maahanmuuttokeskustelua. Kyllä sitä keskustelua pitää voida käydä muulla tavalla kuin rinnastamalla ihmisiä [Puhemies koputtaa] eläimiin. Siitä tässä on kysymys, että sitä voidaan arvioida myös tuomioistuimen toimesta. Mutta täällä me emme tuomiota julista, vaan annamme sen mahdollisuuden.

15.03 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Suomalainen yhteiskunta on viime vuosien aikana kokenut rajuja muutoksia. Vastakkainasettelu eri ryhmien välillä on kiihtynyt. Meillä on somessa, Twitterissä yksityishenkilöitä ja muita tahoja, jotka tahallaan provosoivat tähän vastakkainasetteluun — oletteko huomanneet? [Eva Biaudet: Kyllä!] Erityisesti perussuomalaiset ovat luupin alla ja suurennuslasin alla. [Eva Biaudet: Vai niin!] Välillä tuntuu, että joka ikistä meidän lausettamme ja sanomaamme tarkastellaan hyvin tarkasti. Tarkoitus lienee, että me lopettaisimme puhumisen. Eilen kun puhuin vanhustenhoidon mitoitusesta, olin kirjoittanut puheeseen, että Suomessa on vanhustenhoidon kohdalla ”musta aukko”. Minun piti miettiä, uskallanko minä sanoa ”musta aukko”, pitäisikö sanoa ”väritön aukko”. Tähän on menty. Minä ajattelen, että kansanedustajan pitää asettua tällaisen pro-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

vosoinnin ja vastakkainasettelun yläpuolelle. Pitää nähdä ja kuunnella muita edustajia ilman ennakkoluuloja, ilman mustamaalaamista, rehellisesti ja avoimesti. Ei eduskuntasalisita voi tulla uutta Twitteriä.

15.04 Ville Tavio ps: Herra puhemies! Tässä valtakunnansyyttäjän pyynnössä oli erikoista se, että siinä syyttäjä ei itse tiennyt, onko Mäenpään käyttämä sanamuoto täyttänyt kiihottaminen kansanryhmää vastaan -tunnusmerkistön, vaan hän ilmoitti, että syyttämislupapyyntö tehdään, vaikka hän olisi tekemässä syyttämättäjäättämispäätöksen — rikosoikeudellisesti aika kestäväntöntä.

Valtakunnansyyttäjä kertoi, että hän ei voi tehdä syyttämättäjäättämispäätöstä ilman eduskunnan suostumusta. Tämähän on ilmeisen väärä laintulkinta. Näin juridiikaltaan virheellisen pyynnön tekeminen on itsessään aika pätevä juridinen peruste syyttämislupapynnön epäämiseen. Perustuslakivaliokuntakin kyllä huomasi tämän, ja perustuslakivaliokunta pyysi sitten tarkennusta sinänsä ihan asianmukaisesti, ja lopulta valtakunnansyyttäjä antoi kannan, että kyllä, hän olisi nostamassa syytteen. Valtakunnansyyttäjä siis vaihtoi kantansa entistä ankarammaksi kesken perustuslakivaliokunnan käsittelyn. Tämä antaa syyteharkinnasta aika mielenkiintoisen kuvan, voisi sanoa, poliittisävytteisen kuvan. Mutta poliittisävytteisen kuvan valtakunnansyyttäjästä on antanut se, että valituksi tultuaan hän nimesi pääintressikseen sananvapaussyytteet ja totesi valituksi tultuaan muun muassa Ylelle, että hän toivoo, ettei ”tietynlainen poliittinen puhe tai poliittinen retoriikka leviäisi”. Valtakunnansyyttäjä on toisin sanoen antanut ymmärtää, että hänen tehtävänsä on suitsia tietynlaista poliittista puhetta ja retoriikkaa. [Eva Biaudet’n välihuuto] Tällainen poliittinen syyttäjälaitos ei kuulu oikeusvaltioon.

Kynnyksen syyttämislupan pyytämiseksi tai antamiseksi tulee olla erittäin korkea sananvapauteen liittyvissä asioissa. Tätä sinällään todistaa se täällä mainittu seikka, että näitä on historian saatossa tullut vain harvoin. Nyt tämä pyyntö tehtiin erittäin kevyin perustein, ja tämä osaltaan kertoo karua kieltä oikeuslaitokseen hiipivästä politisoitumisesta. Eduskunnassa on tapana sanoa, että jätä vallan kolmijako-opin mukaisesti tuomiovalta oikeuslaitokselle, mutta nyt oikeuslaitos on puuttunut kansanedustajan sananvapauteen, jonka kommentointi tietysti kuuluu eduskuntalaitokselle. Juridisena prosessinaan eduskunta on tällä kertaa poikkeuksellisesti osa oikeusjärjestelmää, sillä meidän tehtävänä on arvioida asian laatu, ja sen myös teemme, kun jokainen harkitsemme päätöstämme antaa [Puhemies koputtaa] tai olla antamatta syyttämislupa.

15.07 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Todetaan se nyt selkeästi: Eduskunta on eduskunta, eduskunta säätää lait ja sen jälkeen tuomioistuimet tulkitsevat ja soveltavat niitä. Se, että täällä lähdetään käymään keskustelua valtakunnansyyttäjän ammatissaan tekemästä toiminnasta, ikään kuin hänen toimintansa olisi meidän päätävävaltamme piirissä, on aika yksiselitteisesti vallan kolmijaon hämärtämistä ja vaarantaa ihmisten oikeuden riippumattomaan oikeuskäsittelyyn.

Me päätämme nyt tässä, myönnetäänkö valtakunnansyyttäjälle se syytelupa, jota hän on pyytänyt. Me emme päättä, onko valtakunnansyyttäjä pätevä tehtävänsä vai ei. Me emme käy täällä henkilöön menevää keskustelua valtakunnansyyttäjästä tai hänen mahdollisista tausta-ajatuksistaan. Sellainen ei yksinkertaisesti kuulu oikeusvaltioon, joka on jo vuosien ajan nojannut vallan kolmijako-oppiin. On demokratian peruskivi, että lait säätää eri

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

taho kuin se, joka toimeenpanee niitä, ja se, joka tuomitsee ihmisiä niiden perusteella. Jos tätä lähdetään hämärtämään, niin silloin ollaan todella oikeusvaltion murentamisen äärellä.

Aivan yhtä lailla, jos perustuslakivaliokunta lähtisi toimimaan vastoin yhdenkään asiantuntijan suositusta, myös silloin oltaisiin aika hämärällä tiellä, ja siksi onkin hyvä, että valiokunta toimi tässä asiantuntijoiden selkeiden näkemysten pohjalta. Kuitenkin, kun perustuslakia tulkitaan, nimenomaan heidän asiantuntemuksellaan on tässä suuri painoarvo, jotta me emme täällä keskenämme ikään kuin toisenlaisella asiantuntemuksella lähtisi yksinään näitä asioita tulkitsemaan. Lopulta toki päätämme itse, mutta kyllä se asiantuntijoiden kuuleminen on tässä tärkeää.

Aivan yhtä lailla nimenomaan se ihmisoikeussopimusten noudattamisen valvominen on perustuslakivaliokunnan tehtävä, ja se on selvää, että kansanryhmää vastaan kiihottaminen ei nauti sananvapauden suojaa eikä edes parlamentaarisen immuniteetin suojaa. Ja kun näistä teoista puhutaan, niin nythän puhutaan nimenomaan epäilyistä, se on selvää, mutta juurikin, jotta nämä asiat saataisiin tutkittua, meidän olisi annettava se syytelupa.

Viimeiseksi tahdon nostaa esiin, että tässä salissa on verrattu somekeskustelua lynkkauksiin, vainoihin ja rovioihin. Tosiasiassahan juuri syrjivä puhe on johtanut vähemmistöihin kohdistuneisiin lynkkauksiin, vainoihin ja rovioihin. Juuri näitä tekoja on pyritty oikeuttamaan riistämällä tietyiltä ihmisryhmiltä heidän ihmisyytensä, vertaamalla heitä eläimiin. Lynkkaus oli aikanaan mustan ihmisen rasistinen, julma murha, [Puhemies koputtaa] eikä ole mitenkään asiallista verrata itseen kohdistuvaa ikävää kommentointia tällaisiin järkyttäviin ihmisyyttä vastaan käyviin rikoksiin. [Puhemies: Aika!] Näitä meidän on pyrittävä ennalta ehkäisemään, ei lietsomaan.

15.11 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Ilmeisesti puhe täällä salissa kiihtyy, mitä pidemmälle asiassa päästään. Itse kuitenkin katson tätä asiaa ikään kuin prosessin näkökulmasta siten, että perustuslakivaliokunta on tässä talossa se, joka tekee sen oikeudellisen punninnan eli kuulee asiantuntijoita. Heillä on käytettävissään myös mahdollisuus kysyä asiantuntijoilta, toisin kuin meillä, jotka nyt täällä emme ole perustuslakivaliokunnan jäseniä. Jos perustuslakivaliokunnan selkeä enemmistö on päätenyt sille kannalle, että tässä tapauksessa edustaja Mäenpään sanomisten ei tulisi nauttia tätä syytesuojaa, niin itse nojaan oman punnintani nimenomaan tähän perustuslakivaliokunnan tulkintaan. Olisi vaikea sillä taustalla, mikä mahdollisuus itselläni on perehtyä tähän asiaan, tulla toiseen johtopäätökseen.

Tällaisia tapauksia meille tulee onneksi aika harvoin, ja tässäkin tilanteessa varmaan vaikuttaa siltä, että tämä asia ei tule menemään oikeuden punnittavaksi. Se olisi kuitenkin ihan suotavaa siinä mielessä, että uuden perustuslain aikana meillä ei ole vielä ollut tilanteita, joissa tämä kansanedustajan sananvapaus olisi tullut oikeuden harkittavaksi, ja meillä ei ole selkeää käytäntöä siitä, miten pitkälle se ulottuu ja mihin se ulottuu tai minkälainen mahdollinen rikos on mahdollista puheillaan tehdä. Sananvapaus on, totta kai, äärimmäisen tärkeä ja vaalittava asia, mutta kyllä sananvapautta pitäisi pystyä käyttämään ilman, että puheellaan rikkoo tai edes on lähellä rikkoa mitään meillä säädettyä lakia. Etenkin kun puhutaan ihmisryhmistä, ovat ne minkälaisia vähemmistöjä tahansa, meidän pitää olla puheissamme siinä mielessä hienotunteisia, kuten myös kohteliaita, kuten ihan ketä tahansa täällä meidän kanssamme elävää ihmistä kohtaan.

Itse tähän, mitä tässä tapahtui, vielä ihan lyhyesti mennäkseni olen myös ehdottomasti samaa mieltä siitä, että kyllähän eduskunnan sisäisillä kurinpitomenettelyillä pitäisi myös

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

tällaisiin tapauksiin puuttua ja sen pitäisi myös tapahtua siinä tilanteessa, jos tapahtuu kohdellaan ja arvokkaan käytöksen rajojen rikkomisia tässä salissa. Aika usein puhemiehet näin toimivat. Tässä tapauksessahan niin ei käynyt, ja mielestäni se ei ollut hyvä asia. Toivottavasti jatkossa puhemiehet ovat tarkkana, ja näinhän yleensä onkin.

15.14 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Täällä on nyt useamman kerran puheenvuoroissa vedottu siihen, että koska vuosi sitten salissa ei puututtu edustaja Mäenpään puheenvuoroon millään tavalla, ei puheessa ole voinut olla mitään väärää, että koska puhemies Eerolakaan ei mitään sanonut, niin se todistaa sen, ettei tässä ollut mitään väärää. Tällainen argumentaatio on kyllä kansanedustajalta hyvin omituinen. Se ikään kuin antaa olettaa, että vain se, jos asiattomaan puheeseen puuttuu heti ja ilmaisee kantansa välittömästi, on todiste puheenvuoron asiattomuudesta. Sanoisiko kukaan koulukiusaamisesta kertovalle nuorelle, että koska et puuttunut heti, ei kiusaaminen ole voinut olla vakavaa? Todellisuudessa vihapuheelle ominaista on se, että se lamaannuttaa sekä kohteen että usein myös ympärillä olevat ihmiset, se hiljentää ja se herättää ahdistusta. Ei voida myöskään ajatella niin, että vain äänekäs ja julkinen asiattoman puheen tuomitseminen laskettaisiin mukaan.

Voin omasta puolestani kertoa, että kyllä, puhe vieraslajeista vuosi sitten herätti laajaa keskustelua kulisissa ja se keskustelu ei kaikilta osin ollut näkyvää ja julkisuudessa.

Arvoisa puhemies! Minusta tälle keskustelulle tänään on ollut ominaista se, että ne ryhmät, jotka usein ovat vihapuheen kohteena, niin kuin tässä tapauksessa turvapaikanhakijat, harvoin itse ovat läsnä keskustelussa. Siksi minusta olikin erittäin rohkeaa, kun edustaja al-Tae kertoi henkilökohtaisesti, miltä tuntuu olla rasistisen nimittelyn kohteena — juuri sellaisen nimittelyn, jota tässäkin salissa on useampaan kertaan myös ihan hiljattain käytetty. Paljon kertovaa oli se, että edustaja Halla-aho huusi al-Taen puheenvuoron päälle ”itse-sääliä”.

Arvoisa puhemies! Täällä salissa varsinkin kristillisten edustajat ovat puhuneet siitä, kuinka sananvapaudessa on otettu rajusti takapakkia ja oikeastaan mitään ei voi enää sanoa. Tämä ei yksinkertaisesti pidä paikkaansa kansainvälisten vertailujen ja tilastojen valossa. Suomi on sananvapauden suhteen aivan huippuluokkaa, me olemme siellä maailmantilastoissa ihan kärjessä. Niin kuin sanoin ensimmäisessä puheenvuorossani, suurimmalle osalle kansasta ei näytä tuottavan minkäänlaista ongelmaa käydä kriittistä yhteiskunnallista keskustelua niin, että ihmisarvoa kunnioitetaan ja vältetään vihapuheen levittämistä. En kerta kaikkiaan ymmärrä, miksi tämän asian ymmärtäminen on niin vaikeaa.

15.17 Matias Mäkynen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpään syytesuojalle ei ole perusteita, kuten perustuslakivaliokunta asiantuntijoita kuultuaan on todennut.

Tässä salikeskustelussa on kaksi häiritsevää väärinymmärrystä. Perustuslaki takaa meille jokaiselle tietyt perusoikeudet. Nuo perusoikeudet eivät kuitenkaan ole absoluuttisia, vaan ne voivat olla keskenään ristiriidassa. Tällöin on arvioitava, miten eri oikeuksia rajataan ja sovitetaan yhteen. Tässä tapauksessa kysymys on sananvapauden ja toisaalta ihmisarvon jakamattomuuden punninnasta. Se punninta ei ole poliittista vaan oikeudellista, ja tuo oikeudellinen arvio on jätettävä tuomioistuimelle. Ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä määritetään, mitä kansanryhmää vastaan kiihottaminen tarkoittaa. Se perustuu Suomea sitoviin ihmisoikeussopimuksiin, jotka suojaavat myös sananvapautta ja estävät muun muassa ne pelot, joita tässä salissa on esitetty siitä, että kansanedustajien tai kansalaisten

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

vapauksia rajattaisiin liikaa. Itse asiassa, jos hyväksymme kansanryhmää vastaan kiihottamisen, rajaamme toisten ihmisten sananvapautta vielä voimakkaammin.

Toinen häiritsevä piirre tässä keskustelussa on, että kansanedustajat kokevat oikeudekseen hyökätä henkilökohtaisesti mutta varsinkin vallan kolmijako-opin vastaisesti valtakunnansyyttäjää vastaan. Me emme syytä, me emme tuomitse — me säädämme lakeja, ja niiden soveltaminen ei kuulu tähän taloon. Soveltaminen on annettava tuomioistuimen harkittavaksi.

Arvoisa puhemies! Jotkut tässä salissa haluavat esittää olevansa isänmaallisia. Nuo samat henkilöt rehastelevat tuomioillaan, hyökkäävät Suomen tasavallan lakia, oikeutta ja viranomaisia vastaan. Siinä ei ole mitään isänmaallista. [Veronika Honkasalo: Juuri näin!]

15.19 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Tänään on täällä eduskunnan istunnossa vasemmistolainen ”inkvisitio” hyökännyt kansanedustajan syytesuojan ja sananvapauden kaatamisen puolesta. Maahanmuuttajat sekä elintasosurffarit ovat tälle porukalle pyhä lehmä. Ne ovat niin pyhiä, että osa vasemmistolaisesta aineksesta näkee kaikessa puheessa assosiaatioita kyseisiin ihmisiin. Valtakunnansyyttäjällä tämä johti ennennäkemättömään kliimaksiin. Valtakunnansyyttäjä on tullut kuuluisaksi siitä, että poliisin esitutkinta on hänen mielestään väärä ja hän omassa päässään on löytänyt assosiaation kiihottamiseen kansanryhmää vastaan.

Mäenpään puhe vieraslajeista ei osunut kaikkien mielestä oikeaan, mutta lähtisin kyllä pohtimaan ja haluaisin vierelleni oikeusoppineen, joka kertoisi, mitä kansanryhmää vastaan siinä kiihotettiin. Mitä tarkalleen ottaen? [Eva Biaudet’n välihuuto] Nyt jos me ajatellaan tässä, että kun puhutaan, että täältä tulee sitä ja täältä tulee tätä, niin täällä ihan oikeasti esimerkiksi edustaja Arhinmäki ja siellä edustaja Suomela ynnä muut vihervasemmistolaiset heittävät tänne puolelle natsikortteja ja kaikkia karmeuksia. Tässä kohtaa voisin nostaa esiin sellaisen asian, että on myöskin se toinen yhtä kamala aate sieltä sodan ajoilta, kommunismi, ja kommunismi murhasi kolme kertaa enemmän ihmisiä, mikä on mielestäni karmeaa! Tässä salissa istuu myöskin muutama henkilö, jotka ovat julkisesti — julkisesti — kertoneet kannattavansa tätä karmeaa ajatusta. Ei teitä kiinnosta patkääkään, mitä siellä takana mahtaa olla ajatuksissa. Miettikää tarkkaan, kun puhutte ihmisoikeuksista. [Eva Biaudet’n välihuuto]

Jokaisella meistä on puhevapaus täällä, ja tiedän sen, että edustaja Biaudet siellä on nyt kamalan pahoillaan siitä, että Peltokangas puhuu suoraan. Minä olen pohjalainen mies, joka olen tullut tänne saliin äänestäjäni mandaatilla kertomaan sen mielipiteen, mikä mielipide mihinkin asiaan kulloinkin on. [Eva Biaudet: Te ette hyväksy ihmisoikeuksia!] Minä hyväksyn kaiken yhteisen keskustelun, mutta minä en hyväksy sitä, että ihmiset syyttelevät toisia täällä jollain esihistoriallisella nimityksellä, joka ajettiin 1945 tuolta Lapista pihalle, ja lähtevät syömään munkkia kahvilaan hihitellen mennessään. Kuvittelevat olevansa ihmisoikeuksista välittäviä, haukkuvat kollegansa täällä ja lähtevät sen jälkeen pihalle hihittelemään. Ei ole edes miestä kuunnella täällä vastapuhetta. [Välihuutoja]

Sanoisin, että jatkakaamme tätä keskustelua hyvässä mielessä, mutta mennään perustuslain mukaan, [Puhemies koputtaa] ja se perustuslaki antaa syytesuojan edustaja Mäenpäälle. — Kiitos.

15.22 Toimi Kankaanniemi ps: Herra puhemies! Edustaja Mäenpää on ensimmäisen kauden kansanedustaja, ja 12. kesäkuuta 2019 oli ensimmäinen varsinainen poliittinen asia

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

tässä salissa uudella eduskunnalla käsittelyssä eli hallitusohjelma. Sitä ennen ei ollut mitään varsinaisia, tuolileikkiä oli käyty, mutta varsinaisia poliittisia asioita ei ollut käsitelty.

Tuossa keskustelussa, ensimmäisessä varsinaisessa asiassa, ensimmäisen kauden edustaja käytti mielestäni harkitsematonta kielikuvaa. [Eva Biaudet: Aikuinen kuitenkin!] — Aikuisia me täällä olemme kaikki, koska meidän perustuslakimme vaatii, että kansanedustaja on iältään aikuinen, mutta kuka meistä ensimmäisen ensimmäisellä kaudella — tai varmaan jotkut — kun tulevat maakunnista, osaavat soveltaa perustuslain 30 ja 31 §:ää ja vetää rajoja sille, mikä on sallittua, mikä ei ole, ja mikä on sopimatonta, mikä ei ole? — [Eva Biaudet: Kiihottaminen kansanryhmää vastaan!] Se on aika vaikea asia ihan tavalliselle kansalaiselle, ja kyllä se on aika vaikea asia myös ensimmäisen kauden edustajalle heti ensimmäisenä asiana.

Hän käytti siis mielestäni sopimatonta ilmaisua ja sellaista ilmaisua, jota en pitänyt harkittuna, mutta kun tällainen tilanne oli, niin mielestäni puhemiesneuvoston moitteet, puhuttelu asiasta olisi ollut täysin riittävä siihen tilanteeseen nähden. Näin ilmeisesti tapahtuikin, että tällainen puhuttelu oli, ja olen ymmärtänyt, että edustaja Mäenpää on ottanut puhuttelusta jopa vaarin, koska ei ole toista kertaa tällaista syytöstä vääristä sanoista minun tietääkseni täällä saanut. Nyt vuosi, runsas vuosi tuon tapahtuman jälkeen sitä täällä puidaan ja tehdään tässä asiassa äärimmäisen raskauttavaa ennakkopäätöstä, jota ei Suomen satavuotisen historian aikana ole tehty. Kysymys on tältä osin siis erittäin periaatteellinen, erittäin vakava, ja päätösvalta on tällä salilla.

Itse punnitsen tätä näistä lähtökohdista ja pidän täysin kohtuuttomana, että tuollaisten sanojen perusteella kansanedustaja, jonka äänestäjät ovat juuri tänne valinneet, viettäisiin käräjäsalin tuomiolle niistä sanoista, jotka ovat hyvin tulkinnanvaraisia. Enemmistön logiikka tässä näyttää olevan se, että kaikki valtakunnansyyttäjän vaatimukset pitäisi hyväksyä ja näin viedä edustajia silloin tällöin oikeuteen. Äänestäjät saavat ratkaista tämän kohdalon jatkossa. [Eva Biaudet: Sitä kutsutaan oikeusjärjestelmäksi!]

15.25 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron, kun oli joi-takin edustajia, jotka nostivat nimeni esiin muun muassa siksi, että mainitsin valtakunnan-syyttäjän. Nämä edustajat ovat valitettavasti nyt jo poistuneet, mutta halusin kuitenkin käyttää puheenvuoron sanoakseni, että en minä eikä kukaan muukaan kristillisdemokraa-teista ole millään tavalla saattanut kyseenalaiseksi vallan kolmijako-oppia ja tätä jakoa. Mutta samanaikaisesti täytyy voida sanoa, että valtakunnansyyttäjän toimet ovat hämmäs-tyttäneet ja huolestuttaneet, koska sanan-, mielipiteen- ja uskonnonvapauden piiriin kuulu-vista asioista — ainakin niin kuin ne ovat vuosikymmenten ajan kuuluneet sanan-, mieli-piteen- ja uskonnonvapauden piiriin — on viime aikoina tuon tuostakin tullut syytettä, syy-tettä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan tai vihapuhesytytöksiä valtakunnansyyttäjän ta-holta. Jopa sellaisissa tapauksissa, joissa kokenut poliisi on tehnyt huolellisen tutkinnan ja kartoittanut kirjallisuuden ja niin edelleen ja todennut, että mitään lainvastaista rikkomus-ta ei ole tapahtunut, kuitenkin siitä huolimatta meillä korkein syyttäväviranomainen haluaa asian suhteen toimittavan toisin. Eli ei vain minun mieleni ole hämmästynyt ja huolestunut tästä, vaan monet toisetkin, Suomessakin, ovat tästä hämmästyneet. Kun on aivan hiljak-koin tullut kyselyjä kansalaisilta heidän mielipiteidensä ilmaisusta, niin kyllä, monet ovat sanoneet, että he miettivät, mitä uskaltaa sanoa ja mitä siitä seuraa. Se on aivan totta.

Edustaja Honkasalo mainitsi tästä, että sanan- ja mielipiteenilmaisun vapaus ei olisi Suomessa kaventunut. Se on ehkä näin silloin, kun puhutaan kovaan ääneen hyvin liberaa-

leista ajatuksista ja mietteistä, mutta sitten, jos mielipiteet ovatkin tällaisesta valtavirrasta vähän poikkeavia... Mietin esimerkiksi sitä, kuinka paljon viime kaudella kävimme keskustelua siitä, että haluamme kunnioittaa jokaisen ihmisen jakamatonta ihmisarvoa ja puolustaa myös heikoimpien, pienimpien oikeutta elämään tai oikeutta opiskeluun ja elämän kunnioittamiseen, olipa kyse elämän alku- tai loppuvaiheesta, ja mietinpä vain, että jos samanlaisella tarkkuudella valtakunnansyyttäjä katselisi viime kauden kansanedustajien puheita tässä salissa, sitä, mitä me jouduimme kuulemaan ja kehtämään silloin, kun me halusimme puolustaa myös pienimpien ja heikoimpien oikeutta elämään ja myös niitten naisten oikeuksia, jotka ovat joutuneet käymään läpi monenlaisia hankaluuksia ja raakuuksia elämässä, niin kyllä sieltä tuli melkolaista kommentointia.

Että siinä mielessä vallan kolmijako-oppi on... Enkä missään vaiheessa ole kyseenalaistanut [Puhemies koputtaa] valtakunnansyyttäjän kompetenssia vaan hämmästellyt tätä linjanmuutosta, ja sitä on hämmästellyt [Puhemies koputtaa] kyllä myös Euroopassa, ei vain Suomen rajojen sisällä.

15.28 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Luonnollisesti kannatan perustuslakivaliokunnassa tehtyä vastalauseita. Puolustan kaikkien kansanedustajien sananvapautta ja oikeutta pitää poliittisia puheita täällä täysistuntosalissa ilman, että niitä lähdetään viemään oikeussaliin.

Nyt minä yritän parhaani mukaan perustella, minkä takia tämä viiden kuudesosan sääntö on niin tärkeä, ja minä perustelen sen teille, vihervasemmisto, tärkeästä aiheesta.

Otetaan tällainen teoreettinen transesimerkki. Kuvitellaan, että tässä maassa olisi semmoinen puolue, joka vastustaa sitä, että alaikäisille, siis lapsille, tehtäisiin mitään transhoitoja tai tehtäisiin minkäänlaisia leikkauksia sukupuolielinten osalta tai muuta. Ja kuvitellaan, että tämä puolue myöskin vaatisi agendassaan, että jos joku kehottaa tai edes rohkaisee lapsia, niin vanhempi kuin lääkäri, kuka tahansa, että kyllä teidän kannattaa, kun nyt koette tuolla tavalla, mennä leikkauksiin, niin siitä tehtäisiin rikollista, koska tämä puolue kokisi, että se ehdottomasti on väärin sitä lasta kohtaan, joka ei välttämättä ole vielä hoksannut, mitä hän tahtoo elämältä. Kuvitellaan näin. Ja sitten tämä puolue pääsisi valtaan, saisi valtavan paljon paikkoja, saisi tukijoita, ja sen jälkeen myöskin tekisi laitonta tästä kehottamisesta alaikäisiä kohtaan, että he menisivät tällaisiin leikkauksiin. Ja sen jälkeen te vihervasemmiston edustajat pitäisitte täällä salissa puheenvuoroja, joissa te haluaisitte muuttaa tätä lakia, mutta nythän laki sanoo niin, että tällaisesta kehottamisesta ei saa puhua, joten jälleen kerran teidän puheenne pitäisi viedä oikeussaliin tarkasteltavaksi, koska laki on se, mikä se on.

Mutta siinäkin tapauksessa me perussuomalaiset puolustaisimme [Eva Biaudet'n välihuuto] teidän sananvapauttanne. Tänäinkin me olemme hyvin selkeästi tehneet sen selväksi, että me tulemme puolustamaan kansanedustajien sananvapautta tässä salissa. [Eva Biaudet: Vihapuhe kohdistuu vihaan!] — Te, edustaja Biaudet, joka tykkäsitte siitä peräsuolitviitistä, mikä oli laitettu minusta ja kumppanistani, tuosta mamupatjatviitistä, [Mauri Peltokangas: Törkeää!] te voisitte hetken aikaa kuunnella, kun minä puhun. Minulla on puheenvuoro. — Miettikää tällaisesta tilannesta. Tämän takia se viiden kuudesosan säännös on siellä olemassa, jotta niitä olemassa olevia lakeja, joita sovelletaan, ei voida muuttaa toisenlaisiksi ja päästä siihen tilanteeseen, mihin ehkä te itse tällä osalla haluaisitte mennä. Miettikää tätä tästä näkökulmasta.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Tässä ei ole kyse kenenkään yhden puolueen edustajasta tai näin. Tässä on kyse ihan yleisestä periaatteesta. Minä kysyn teiltä vielä: Onko teidän mielestänne olemassa semmoista tilannetta, että tätä säännöstä ei pitäisi käyttää? Onko niin, että joka kerta kaikkien puheiden pitäisi mennä valtakunnansyyttäjälle, tämä perustuslain kirjaus olisi turha? — Kiitos, puhemies.

15.31 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Semmoinen juridinen kommentti, että kun erityisesti kokoomuksessa tuntuu olevan halua vetäytyä tämän perustuslakivaliokunnan kiistanalaisen äänestyspäätöksen taakse ja pyrkiä pakoon vastuustaan, niin tämä ei tule onnistumaan, koska perustuslaki määrittelee tässä asiassa yksiselitteisen päätösvallan eduskunnan suurelle salille.

Täällä on puhuttu liikuttavasti oikeuslaitoksen puolueettomuudesta ja riippumattomuudesta. Tässä asiassahan se menee niin, että luottamus on sitä, miltä se näyttää, ja nyt ei todellakaan näytä hyvältä. Ei tarvita mitään salaliittoteorioita oikeuslaitoksen ja tuomioistuinten riippumattomuuden kyseenalaistamiseen tässä asiassa, vaan riittää, että tutkiskelee muutamia julkisen median lähteitä.

Kyseinen valtakunnansyyttäjä, jonka kompetenssia en kyseenalaista mutta jonka ideologian minä kyseenalaistan, on julkisuudessa kehuskellut sillä, kuinka monta poliittikkoa on saanut tuomion sananvapauserikoksista. Hän on aktiivisesti kertonut aikovansa saada näitä tuomioita aikaan lisää ja jopa kovennettua niiden tasoa. Miltä tämä kuulostaa?

Vihreiden ehdokkaana ollut rikoskomisario Pekka Hätönen on toiminut tutkinnanjohtajana edustaja Mäenpään tapauksessa. Sama vihreä poliisi on tutkinut myös edustaja Räsäsen Raamatun sitaatteja sekä edustaja al-Taeen vihapuheita Facebookissa. Miltä tämä näyttää? Miltä tämä näyttäisi, jos Unkarissa poliittinen vastustaja poliisin riveissä tutkisi poliittisen vastustajansa puheita ja kirjoituksia sananvapauserikoksissa? [Mauri Peltokangas: Se olisi lööppikamaa!] Miltä tämä näyttäisi, jos Unkarissa toimittaisiin näin? [Perussuomalaisten ryhmästä: Oikeusvaltio olisi uhattuna!] — Oikeusvaltio olisi uhattuna. — Näin tämä asia on.

Sinänsä arvostan edustaja al-Taeen kannanottoa tähän asiaan, koska onhan hän vihapuheen kokemusasiantuntija. [Oikealta: No näin on!] Se oli kovaa tekstiä — en halua siteerata sitä tässä salissa — siinä ei ollut mitään tulkinnanvaraista.

Arvoisa puhemies! Tämä kyseinen rikosnimike, kiihottaminen kansanryhmää vastaan, on suorastaan räätälöity poliittisen toimintavapauden viemiseen. Sen tulkinnanvara on aivan liian suuri. Periaatteessa mistä tahansa voidaan tuomita nimikkeellä ”kiihottaminen kansanryhmää vastaan”. Tästä on keskusteltu aikaisemmin tässä salissa, kun teimme lakialoitteen tämän kyseisen rikosnimikkeen muuttamisesta siihen muotoon, missä se olisi oikeudenmukainen, ymmärrettävä ja selvärajainen.

Kysyn vielä: onko yhtään syytettä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan johtanut syyteiden raukeamiseen? En ole kuullut yhdestäkään sellaisesta tapauksesta. Se on rikosnimike, jossa rikos ja syyllinen tiedetään jo valmiiksi, tuomio pitää vain muodon vuoksi lukea. Tämä ei ole mitään oikeusvaltiotoimintaa. [Eva Biaudet: Syyttämiskynnys on niin korkea!]

15.34 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Kankaanniemi vetosi siihen, että edustaja Mäenpää oli ollut vasta muutaman viikon kansanedustajana ja sen vuoksi ei ymmärtänyt oikeastaan, mistä puhui, kun siihen viittasi, eikä ollut ymmärtänyt perustuslain kohtia näihin asioihin liittyen. Nyt yli vuosi tämän jälkeen tästä salista tänään kuultiin sa-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

nat ”elintasosurffarit”, [Sebastian Tynkkynen: No sitähän ne ovat!] ”elintasopakolaiset” ja lopuksi toivotettiin vielä ”hyvää intiaanikesää”. [Sebastian Tynkkynen: Voi kamala paikka!]

Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että täällä halutaan kokeilla, missä se raja kulkee. Minä olen nähnyt vastaavaa kouluissa ollessani lapsi, sitä, että minäpä sanon nyt tämän ja tämän ja katsotaan, milloin tuo suuttuu, milloin tuo lyö, milloin jotakin vielä pahempaa ja pahempaa voisi tapahtua, että kokeillaan kepillä jäätä, missä vaiheessa olemme tarpeeksi räväköitä, että koko kansa voisi meille jostakin suuttua. Siltä tämä kuulostaa — uhmakasta, uhmakasta.

Arvoisa puhemies! On tärkeätä, että annamme valtakunnansyyttäjän nyt tässä asiassa jatkaa ja hänelle oikeuden tästä asiasta päättää, sillä tämä julkeus, mitä täällä on tänään kuultu, on vain merkki siitä, että tämä julkeus tulee jatkumaan myöskin loppukauteen asti ja ties vaikka tulevaisuudessa pidemmällekin.

Täällä on myöskin valtakunnansyyttäjistä, joka on naissukupuolinen, [Mauri Peltokangas: Oho! — Eduskunnasta: Ei saa olettaa!] käytetty muun muassa sanaa ”kliimaksi”. Arvoisa puhemies, täällä vihjaillaan kerta toisensa jälkeen tällaisilla sanoilla ja edelleen rajaa viedään pidemmälle ja pidemmälle: toiseutetaan ihmisiä sukupuolensa, ihonvärinsä, jonkun muun ominaisuutensa vuoksi. [Ville Tavio: Arvoisa puhemies, ei liity asiaan millään!] Nyt sille on tehtävä loppu, ja senkin vuoksi aion äänestää syytesuojan poistamisesta.

15.37 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Täällä on sanottu, että politiikkaa ei pidä tehdä oikeusistuinten kautta. Ei niin, mutta oikeutta pitää käydä oikeusistuinten kautta eikä jakaa täällä, ja siksi juuri tämä syytesuojan purku on perusteltu, jotta oikeuslaitos voi tehdä sen rikosoikeudellisen arvioinnin. On myös totta, että kansanedustajan sananvapaus on huomattavan korkea, mutta se ei ole loputon. Myös sananvapauden rajat koskettavat meitä, se on aivan selvää.

Täällä on myös tuotu nyt jo useasti esille vallan kolmijako-oppi, josta olen täysin samaa mieltä. Me säädämme lait, me emme arvioi niiden noudattamista. Lisäksi on aivan normaalia oikeuskäytäntöä, että näitä eri oikeuksia pitää sovittaa yhteen, mutta senkin arvion tekee oikeuslaitos, emme me.

Täällä puhuttiin tästä meille annetusta mandaatista. Oletteko te siis sitä mieltä, että teille annettu luottamus tehdä tätä työtä vapauttaa teidät rikosoikeudellisesta vastuusta? Minä en ainakaan ole sitä mieltä. Ja vastuusta puheen ollen itse ajattelen, että tällä salilla on suurempikin merkitys kuin vain yksittäiset sanat siinä vastuussa, mikä meillä on yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyen. Jos kansanedustaja etuoikeutetusta ja näkyvästä roolista käsin käyttää rasistista puhetta, niin ensinnäkin sen on mahdollisuus saada erittäin suuri näkyvyys mediassa ja yhteiskunnassa, ja on ymmärrettävä, että politiikassa sanat ovat tekoja. Ne ovat tekoja, joilla on vaikutuksia, ja kansanedustajien poliittiset puheet voivat muokata ihmiskäsityksiä, eli kansanedustaja voi puheellaan vahvistaa erittäin haitallista yhteiskunnallista kehitystä. Vihapuheella on erittäin haitallinen vaikutus meidän yhteiskuntaan, ja se voi painaa alas ihmisten oikeuksia ja ihmisten turvallisuutta ja toimintamahdollisuuksia. Vihapuheella voi käytännössä heikentää sitä ihmisten yhdenvertaisuutta, joka on meidän perustuslakimme perusta. Siksi siihen pitää kaikissa tilanteissa puuttua.

Perussuomalaiset pyrkivät luomaan sellaista tunnelmaa, että sanoillahan ei ole merkitystä tai ne olisivat jotenkin vapaita merkityksistä, ja niin ei ole. Vihapuhe on selkeästi määritelty, [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei ole!] ja se on sellaista puhetta, jolla halvennetaan

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

kansanryhmää tai uhkaillaan ihonvärin, kansallisuuden, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen tai muun sellaisen ominaisuuden pohjalta. Rasistiksi kutsuminen ei ole vihapuhetta, vihainen puhe ei ole vihapuhetta [Puhemies koputtaa] — edustaja Koposelle myös sanoisin, että perussuomalaisten kritisoiminen puolueena ei ole vihapuhetta.

Lopuksi, kuten täällä on tullut esille, [Puhemies: Aika!] on aivan selvää, että sananvapaus ja edustajien puhevapaus eivät ole tästä rikosarvioinnista vapaita, ja sen takia kannatan tätä syytelupaa.

15.40 Ville Tavio ps: Herra puhemies! Keskustelu on ollut erittäin mielenkiintoista. Siinä paistaa läpi jollain tapaa se jaottelu, jossa hallituspuolueet toimivat syyttäjänä ja oppositiopuolueet puolustajana, ja tässä on tällainen erikoinen niin kuin miniversio jostain oikeudenkäynnistä. [Hussein al-Taeen välihuuto] Se on tässä tullut varmasti selväksi, että perussuomalaiset ovat voimakkaasti sananvapauden puolella, [Mauri Peltokangas: Kyllä! — Välihuutoja] myös meidän kanssamme eri mieltä olevien sananvapauden puolella.

On erittäin vaarallinen tie lähteä rajoittamaan sananvapautta. Ei saa kevyin perustein valjastaa rikosoikeusjärjestelmää rajoittamaan ihmisten puhetta poliittisessa kontekstissa. Kun vähäisempikin kiihottavaksi määritelty puhe tehdään laittomaksi, niin se lähestyy jo oikeuslaitoksen resurssien tuhlaamista, mutta vakavimpana se lähestyy sananvapausvainoa, se, että vihapuhepoliisi ja vihapuhesyyttäjä suurennuslasilla yrittävät kytätä toisinajattelijoiden sanomisia ja etsiä sieltä kansalaisten ja poliittiseen keskusteluun osallistuvien keskuudesta jatkuvalla tarkkaavaisuudella, kuka sanoi väärin, ja ”minä loukkaannuin tuosta” ja ”tuo oli kyllä nyt törkeätä”. Se, että loukkaantuu ja että on törkeätä, että käydään tätä debattia, sehän on suotavaa, mutta se, että aletaan viemään sitä laittomuudeksi, se on se raja, missä pitää olla todella varovainen.

Kansanryhmää vastaan kiihottaminen on itsessään erittäin huono kriminalisointi, niin kuin perussuomalaiset ovat täällä puhuneet, kun kyseessä on uhriton rikos. Kriminalisoinnin taustalla on sinänsä ihan perusteltu ajatus siitä, että agitaation seurauksena jonkinlainen kansanryhmän vaino pääsisi alkamaan. Sehän on ihan perusteltu ajatus. Tuskin kukaan toivoisi sellaista kansanryhmän vainoa Suomeen, mitä esimerkiksi kristityt kokevat islamilaisessa maailmassa. Suomeen tulleet vieraat, kunniavieraat, ovat kyllä syyllistyneet täällä ihan oikeisiin vakaviin rikoksiin, ja näistä me perussuomalaiset haluamme avoimesti puhua ja kritisoida sitä maahanmuuttajaongelmaa. Sehän oli kuitenkin — kun täällä puhutaan siitä, miten vakava tämä sanarikos oli — kyllä vakava rikos, kun Turun torilla terroristi alkoi puukottamaan ohikulkevia naisia. [Puhemies koputtaa] Kyllä se oli vakava rikos. [Eva Biaudet: Kyllä!] Täytyy laittaa asiat sinänsä myös suhteellisuuteen. [Puhemies koputtaa] Kaikki rikokset tietysti tuomitaan, mutta vähän suhteellisuudentajua nyt. [Eva Biaudet: Paitsi kiihottamisesta kansanryhmää vastaan!]

15.43 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Kannatan vastalauseita, joka on jätetty perustuslakivaliokunnassa, että perustuslakivaliokunta esittää, että eduskunta ei anna suostumustaan edustaja Mäenpään syytteeseen asettamiseen siitä rikoksesta, jota syyttämislupaa koskevassa pyynnössä tarkoitetaan.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Olin paikalla silloin, kun edustaja Mäenpää piti puheenvuoronsa. Se oli pitkä ilta. Kävin siinä välissä Orimattilassa tupaillassa, ja tulin takaisin tänne istuntoon vielä jatkamaan keskustelua, mikä liittyi hallitusohjelmaan. Meitä ei monia ollut täällä paikalla, mutta he, jotka olivat täällä paikalla, kokivat, että oli tärkeää

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

olla pitämässä puheenvuoroja. Mielestäni edustaja Mäenpään puheenvuoro oli rauhallinen ja se oli hyvä, ja siinä oli toki sellainen sanankäännö, jota hän ei ehkä enää uudelleen käyttäisi. Jokainen meistä joutuu harjoittelemaan täällä ja miettimään, mitä suustaan päästää, mutta puheenvuorossa oli kuitenkin asia, minkä hän halusi tuoda esille.

Arvoisa puhemies! Olen itse nyt kolmannen kauden kansanedustaja, ja minut ehkä tunnetaan hillittynä ja rauhallisena. Se ei johdu siitä, etteikö kieleni olisi terävä, vaan se johdetaan siitä, että välillä pelottaa, mitä täällä uskaltaa sanoa, ettei käy niin, että joutuu siitä siten ristituleen. Olen kuullut täällä, kun olen pitänyt hyvän puheenvuoron, että puheenvuoroni aiheutti vatsanpuruja. Olen viime syksynä nähnyt puheenvuoroni jälkeen, miten RKP:n edustaja Adlercreutz repi meidän vaihtoehtobudjettimme minun silmiäni edessä. Siitä tuli tunne, että ”työsi ja tekosi on täysi roska, minä revin sen, ja se laitetaan päreiksi”. [Eva Biaudet:n välihuuto] Minun mielestäni sellainen toiminta ei sovi eduskunnan saliin. Minulle ei tulisi ikinä mieleeni, että minä repisin jonkun vaihtoehtobudjetin nenän edessä. [Eva Biaudet: Nyt tämä menee jo liiallisuuksiin!] — Ei tämä mene liiallisuuksiin. [Puhemies: Arvoisa edustaja Juvonen!] Me puhumme eleistä ja ilmeistä. Me puhumme siitä, millä tavalla...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Arvoisa edustaja Juvonen ja hyvät edustajat! Täällä keskustellaan tällä hetkellä syyttämisluvasta, [Perussuomalaisen ryhmästä: Al-Tae puhui vihapuheesta! — Välihuutoja] ja mennään sen ympärillä keskustelua.

— Kyllä, aivan, juuri näin.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni vihapuhetta ei ole selkeästi määritetty laissa. Se on toki väärin. Jokaisen pitää miettiä, mitä suustaan päästää, mutta itse kokisin, että ensimmäisen kauden edustaja hakee omat rajansa ja kaikkeen ei tulisi tarttua siten kuin täällä on nyt tartuttu. Olin itse sen kuulemassa, ja sen takia myös puolustan sitä, mitä kuulin.

Ihmisiltä on tullut paljon viestejä, ja he kysyvät, että onko tämä todellakin eduskunnan arvovallan mukaista, että täällä käytetään koko päivä keskusteluun. Me olemme juuri koronakriisistä nousseet, tai emme edes nousseet, vaan toinen aalto on tulossa, meidän tulisi keskittyä olennaiseen.

Mutta on mielenkiintoista huomata, miten täällä syytöksiä heitellään ja miten rajuksikin tämä keskustelu on välillä yltynyt, mutta minä puolustan ensimmäisen kauden kansanedustajan puheoikeutta ja sitä, että hän myös harjoittelee. [Eva Biaudet: Vihapuhetta!]

15.46 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Minun käsitykseni mukaan me kyllä nyt teemme työtämme täällä ollessamme tästä asiasta keskustelemassa, emmekä käytä tässä millään tavoin ikään kuin kenenkään aikaa siinä mielessä hukkaan. On meidän tehtävämme käsitellä tämä asia täällä, ja sen me nyt teemme.

Pohdin tuossa aiemmin, kuinka vaikeaa tätä perustuslain 31 §:ää ”Kansanedustajan puhevapaus ja esiintyminen” on oikeasti noudattaa. Tämähän kuuluu seuraavasti: ”Kansanedustajalla on eduskunnassa oikeus vapaasti puhua kaikista keskusteltavana olevista asioista sekä niiden käsittelystä. Kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä. Jos kansanedustaja rikkoo tätä vastaan, puhemies voi huomauttaa asiasta tai kieltää edustajaa jatkamasta puhetta.” Tässä myös jatketaan näin: ”Eduskunta voi antaa toistuvasti järjestystä rikkoneelle kansanedustajalle varoituksen tai pidättää hänet enintään kahdeksi viikoksi eduskunnan istunnoista.” Ilmeisesti näitä mitään

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

ei tässä kyseisessä tapauksessa tapahtunut, vaikka voidaan ajatella, että ehkä tässä nyt ei ollut vakaasta ja arvokkaasta käytöksestä kyse. Toki sitähän voidaan kyseenalaistaa monesti muutoinkin. Ehkä välillä eduskunnan keskustelu menee asiattomuuksiin. Kuitenkin aika harvoin se puhe ylittää sellaista kynnystä, että valtakunnansyyttäjällä tulisi tarve pyytää tämän syytesuojan poistoa, ollaan sitten hänen syyttämistarpeestaan mitä mieltä tahansa. Tämähän on ensimmäinen kerta, kun meillä on tällainen tilanne käsiteltävänä sinä aikana kun itse olen kansanedustajana toiminut, eli viime kauden ja tämän kauden aikana, ja ensimmäinen kerta uuden perustuslain elikkä vuoden 2012 jälkeen. Eli aivan herkästi tällaista tilannetta ei synny.

Silloin kun tällainen tilanne syntyy, ei itselläni ainakaan ole tarvetta mennä kenenkään selän taakse. Minä vain käytän niitä dokumentteja ja niitä lähteitä, mitä minulla on mahdollisuus käyttää, eli perustuslakivaliokunnan mietintöä ja vastalauseita. Sinällään on ehkä todettava täällä siitä, millä tavalla täällä käytetään vastalauseita ikään kuin perusteena, että se vastalausehan lähtee hyvin pitkälti täysin samoista perusteluista kuin varsinainen perustuslakivaliokunnan mietintö. Siinä vain katsotaan, että se syyttämissuojan puron kynnys olisi hieman korkeammalla kuin nyt tässä kyseisessä tapauksessa on. Kuitenkin mielestäni on ihan selvää, että kun eduskunnan perustuslakivaliokunta on huolellisen harkinnan jälkeen päättänyt lopputulokseen, että tässä ylittyy kynnys, jonka jälkeen tuomioistuimen — ei siis tämän salin, kuten monet ovat täällä väittäneet, vaan tuomioistuimen — tulisi punnita, missä kulkevat kansanedustajan sananvapauden rajat, niin näin tulisi mielestäni toimia.

15.49 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Jokaisella on jakamaton ihmisarvo, se lie nee tässä maassa aivan itsestään selvää, tai ainakin pitäisi olla. Se ei todellakaan riipu ihmisen iästä, ei toimintakyvystä, ei taustasta, ei ihonväristä, ei uskonnosta eikä myöskään asuinpaikasta. Mainitsen tämän siksi, että myös niillä kaikista pienimmillä, joilla on asuinpaikka siellä äidin kohdussa, on jakamaton ihmisarvo ja oikeus elämään.

Mutta minkä takia noston tämän asian esiin — oikeastaan pyysin puheenvuoron edustaja al-Taeen puheenvuoron vuoksi, koska myös Suomessa riippuen siitä, mistä päin Suomea tulemme, mistä taustasta tulemme, puhumattakaan siitä, kun tulemme eri puolilta maailmaa, eri kulttuuritaustoista, eri kasvuympäristöistä, niin meille samat sanat voivat merkitä hyvin eri asioita. Itse Itä-Suomesta tulevana savolaisena, tuplasavolaisena on aivan eri asia, kun tuttavilla tulee Pohjanmaalta, ja sama sana voi tarkoittaa aivan eri asiaa.

Tällä tavalla tämän asian halusin nostaa esiin, että kun me arvioimme myös toisten puheita ja niiden loukkaavuutta ja kuinka itse koemme jonkun lauseen tai jonkun sanan, niin ehkä meidän olisi kuitenkin hyvä opetella paitsi niitä hillittyjä käytöstapoja myös sitä empatiisuutta ja sitä harkintakykyä ja ehkä myös rohkaistua menemään vaikka tässä salissa sen edustajan luo ja kysyä, että mitä sinä oikeastaan tarkoitat, mitä tuo sana tai tuo lause sinulle tarkoittaa. Hämmästykseni voi olla iso, kun voimme huomata, että toinen itse asiassa miettikin ehkä jotakin aivan toista kuin toinen edustaja. Minä ymmärrän, että silloin varsinkin — ja näin terveydenhuollon ammattilaisena — jos meillä on kasvuympäristö ollut hyvin erilainen tai meillä on traagisia, ikäviä, satuttavia, haavoittavia kokemuksia, niin varsinkin tällaisiin kokemuksiin liittyvät sanat tai lauseet voivat sattua eri tavalla syvältä ja me voimme kokea ne eri tavalla voimakkaasti kuin joku toinen, jolla ei ole mitään kokemusta tästä ja käyttää sanaa aivan toisessa merkityksessä.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Tässäkin salissa tämän päivän pitkässä keskustelussa on tullut esiin — en puhu nyt edustaja Mäenpään käyttämistä sanoista — monia muitakin sanoja, joissa joku on tiennyt niiden historiallisen taustan, mitä se on tarkoittanut, ja toinen on käyttänyt sitä samaa sanaa ihan eri merkityksessä, ja monet meistä eivät ole välttämättä tienneet ollenkaan tai kuulleet sellaista sanaa. Vaikka nyt ajattelen, että kohtalaisesti nyt ainakin jotakin tiedän, niin ainakin minulle tuli useampia, että pitäisikin etsiä sanakirjasta, mitä tämä oikeastaan tarkoittaa. Itse asiassa jonkun viestinkin tuossa jo sain, jonkun selvennyksen, että mitä tämä oikeasti tarkoittaa. Eli myös tässä ihmisten välisessä kanssakäymisessä ja toinen toisensa ymmärtämisessä, että tullaan puoliväliin vastaan, minä ajattelen, että tässä salissa varmasti [Puhemies koputtaa] meillä useimmilla on myös opettelemisen paikka.

15.52 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Olen kyllä usein kuullut, kuinka hyvässä asemassa olevat ihmiset sanovat, että nyt pitäisi tulla puoleenväliin vastaan, kun jotakin sanotaan, oikein neuvotaan.

Arvoisa puhemies! Sanoissa ”vieraslaji” ja ”sen torjunta” ei ole mitään sellaista, mitä kukaan voisi ymmärtää jollain toisella tavalla silloin, kun sitä käytetään ihmisiin liittyen. Sana ”elintasosurffarit” ei ole millään tavalla sellainen, että sen kukaan voisi ymmärtää toisin. Se toiseuttaa: sillä on tarkoitus alentaa ja väheksyä. Minusta on täysin kohtuutonta pyytää niitä ihmisiä, jotka kuuluvat vähemmistöihin ja ovat alisteisessa asemassa, tulemaan puoleenväliin ja ymmärtämään tämän toisen hyökkäystä ja rumaa kielenkäyttöä vähemmistöä kohtaan, koska hän on tietämätön. Hän on kansanedustaja, hän ei ole tietämätön. Hänellä on tietty vastuu tässä salissa, ei sillä, jota toiseutetaan. Tämä on väärin. Tämä on samansuuntaista selittelyä kuin se, että avioliitossa ei muka voisi raiskata. Täysin sama logiikka ja täysin hyväksymätöntä.

Arvoisa puhemies! Täällä on paljon viitattu perustuslakiin. Minäpä luen täältä ensimmäisen pykälän.

”Valtiosääntö.

Suomi on täysivaltainen tasavalta.

Suomen valtiosääntö on vahvistettu tässä perustuslaissa. Valtiosääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa.

Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Suomi on Euroopan unionin jäsen.” [Jani Mäkelä: Senkin vielä! — Puhemies koputtaa]

Tässä kohtaa, arvoisa puhemies, on haluttu käyttää perustuslakia jonain aseena tätä asiaa vastaan. Perustuslaki on kokonaisuus, ja se pitää lukea ensimmäisestä pykälästä lähtien. Jos perustuslaissa sanotaan aktiivisesti ”Suomi osallistuu”, niin emme me voi odottaa sellaisia vaihtoehtobudjetteja, joissa esimerkiksi kehitysapu on leikattu nolliin. Silloin se ei ole aktiivista. [Hälinää]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pysytäänpä asiassa.

Tässä kohtaa perustuslakia ei ole siteerattu oikein eikä ole käytetty oikein, joten perustuslaki täytyy nähdä kokonaisuutena eikä sellaisena, mikä hyödyttää vain sitä yhtä ja kyseistä asiaa. [Mauri Peltokankaan välihuuto] Sen vuoksi toivoisin, että tästä keskustelusta

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

siirtyisimme nyt siihen, miten tämä sali voisi tulevaisuudessa yhdistää kansalaisia, [Puhemies koputtaa] ei toiseutta. Tätä toivon todellakin tältä salilta — me pystymme siihen.

15.56 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Tämän keskustelun aikana on valitettavasti hyvin monta kertaa virheellisesti yritetty toistaa semmoista narratiivia, että ei kansanedustajilla voi olla erilaisia oikeuksia suhteessa kansalaisiin, ei niin, että he olisivat vapaat rikosvastuusta, vaan aivan samalla tavalla heidät täytyy saattaa oikeuteen. On aivan selvää, että kaikissa muissa keisseissä — oli se rattijuopumusta, oli se jotain väkivaltaa tai mitä tahansa — aivan samalla tavalla kansanedustajat viedään oikeuteen, mutta nyt me puhumme siitä, että perustuslaissa on tämä poikkeus sitä varten, että jos kansanedustaja tekee sitä työtä, mitä hänen pitää tehdä, esittää poliittisia mielipiteitä, lakiehdotuksia, valtiopäivätoimia, joilla voidaan muuttaa lakeja, niin tässä kohtaa suojataan se toiminta, ja tähän liittyen ei voida viedä oikeuteen näistä puheista, ellei sitten viisi kuudesosan määränemistö tätä syytesuojaa pura.

Minä esitin tuossa hetken aikaa sitten kysymyksen vihervasemmistolle. Minä en ole saanut keneltäkään vastausta siihen. Te olette monta kertaa sanoneet, että ei voi olla niin, että jos valtakunnansyyttäjä lähtee syyttämään, niin me sitten täällä eduskunnassa estämme oikeuslaitosta toimimasta, ja meidän pitäisi antaa tämän keissin mennä suoraan oikeuteen, koska valtakunnansyyttäjä on syyttänyt. Minä esitin sen kysymyksen, että ovatko teidän mielestänne mahdollisia sellaiset tilanteet, että valtakunnansyyttäjä syyttää ja sitten eduskunta päättäisikin jossakin kohtaa, että eipä annetakaan valtakunnansyyttäjälle. Kun te tällaisella retoriikalla menette, niin tarkoittaako se käytännössä sitä, että jos valtakunnansyyttäjä syyttää, niin sen jälkeen automaattisesti laitetaan perustuslaki roskeen ja mennään siitä vain suoraan oikeuslaitokselle, koska eihän meillä voi olla erilaiset oikeudet päättäjinä puhua poliittista puhetta kuin taas sitten kansalaisilla? Mitä varten tarvitaan tuollaista pykälää, jos te käytätte tällaisia perusteluja, että vain sitten, kun valtakunnansyyttäjä syyttää, voidaan edetä?

Ja minä sanon: jos valtakunnansyyttäjä saa tässä kohtaa nyt oikeuden lähteä syyttämään poliittisista puheista — moni teistä on sanonut, että no, tämä on niin harvinaista, että vain erittäin perustelluista syistä tällaisista tulee tapahtumaan — niin minä voin luvata teille, että jos tuossa kohtaa me nyt joustamme, näin pienessä asiassa, niin sen jälkeen, kuulkaa, alkaa satelemaan keissejä ja syyttämispyyntöjä valtakunnansyyttäjältä, koska me olemme nähneet mediassa niistä lausunnoista, että hänen tavoitteensa on selkeästi kaventaa sananvapautta, ilmaisunvapautta ja sitä, mitä tässä maassa saa poliittisesti puhua. Hän on aivan julkisesti sanonut nämä asiat ääneen.

Ja muistakaa, että tämä koskee takautuvasti myöskin muita kansanedustajia, niitä, jotka täällä ovat meitä aikaisemmin olleet. Tiedätkö, että ne tekstit ovat olemassa samalla tavalla kuin edustaja Päivi Räsänen tekstit, joita 15 vuoden takaa alettiin katsomaan. Siellä alkaa, kuulkaa, olemaan vanhoja kansanedustajia kohta syytteessä — aletaan purkamaan asioita. Tämä on hirveä ketju, mikä tässä toteutuu. Älkää menkö äänestämään purkamisen puolesta. [Puhemies koputtaa] — Kiitos.

15.59 Toimi Kankaanniemi ps: Arvoisa puhemies! Todellakin noin neljä viisi vuotta sitten, kun nykyinen valtakunnansyyttäjä nimitettiin apulaisvaltakunnansyyttäjäksi, hän Laakimiesuutisten haastattelussa totesi, että hän tulee tekemään kaikkensa, kääntämään kaikki kivet, jotta kiihottaminen ja vihapuhe saadaan kitkettyä pois. Näyttää siltä, että siihen on

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

nyt kaikki panokset pantu, ja monet talousrikokset ja muut vastaavat saattavat olla toissijaisia. Tätä menettelyä on syytä kyllä käydä myös eduskunnassa läpi, onko tämä todellakin asioiden oikea tärkeysjärjestys — väheksymättä mitään rikosta sinänsä. En hyväksy kiihottamista enkä vihapuhetta, mutta rajanvedon pitäisi olla kyllä paljon selkeämpi kuin tällä hetkellä on.

Arvoisa puhemies! Kun olen tässä salissa runsaat 30 vuotta ollut, niin olen kuunnellut tuhansia ja tuhansia puheita, ja silloin aikaisemmin ei tietysti tätä pykälää, kiihotuspykälää, laissa ollut, mutta kyllä niinä aikoina varsinkin sieltä äärivasemmalta tuli sellaisia tekstejä, että tänä päivänä niistä pitäisi saada kyllä erittäin kovat tuomiot. Verrattuna siihen, mistä nyt keskustelemme, ero on ollut valtava. Meillä oli silloin aitoja kommunisteja, jotka halusivat vallankumousta ja halusivat tuhota tietyn ryhmän suomalaisista jopa kokonaan tai ainakin panna koville niin, että ihmisarvoa kyllä olisi loukattu. Onneksi nyt tällaista puhetta ei tänä päivänä ole tässä salissa eikä maassa enää muutoinkaan, mutta jos joku tutkisi näitä puheita, niin sieltä löytyisi paljon pahempia ilmaisuja kuin mistä nyt on tällainen valtava revohka saatu aikaiseksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kankaanniemi, toivon, että keskitytään tähän asiaan.

Joo. — Arvoisa puhemies! Sitten täällä on puhuttu tästä vallan kolmijako-opista, ja se on tietysti meidän järjestelmämme perusta, mutta tässä kysymyksessä, herra puhemies, lainsäädäntövalta ja tuomiovalta menevät kyllä väistämättä nyt jonkin verran lomittain. Kun me joudumme tällaista tilannetta pohtimaan, niin tässä ei pysty erottamaan näitä täydellisesti, ja silloin joudutaan miettimään sitä, mitä on tapahtunut, mitkä ovat sen tunnusmerkit, täytyykö rikos vai ei, ja siltä pohjalta arvioimaan asiaa. Mutta kaikkein tärkeintä on se, että eduskunta pitää äärettömän tiukasti kiinni sananvapaudesta, erityisesti tässä salissa. Meillä täytyy olla sananvapaus, me tuomme viestiä kentältä, mikä meidän tehtäväksemme on annettu, ilman että me joudumme pelkäämään tuomioistuimen kautta kulkua telkien taakse.

16.02 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustajat Tynkkynen ja Kankaanniemi jo hie-
man aloittivat tuosta syytesuojan olemuksesta, ja jatkan minäkin siitä. Eli Suomessahan tämä kansanedustajien parlamentaarinen syytesuoja koskee nimenomaan tarkkarajaisesti sitä, mitä sanotaan eduskuntasalissa ja miten toimitaan eduskuntatyössä. Meillä ei ole sellaista laajempaa syytesuojaa, niin kuin ehkä joissain toisissa maissa, että parlamentaarikkoja tai poliitikkoja kohtaisi yleisempi syytesuoja rikoslakia vastaan. Eli tässä puhutaan erityisesti eduskunnan työskentelystä ja täällä puhutuista asioista.

Tässä perustuslain pykälässä ja muutamissa muissa itse asiassa me lainsäätäjien asemassa olemme lain tulkitsijan asemassa. Puhemies tulkitsee 31 §:ää, mikä on sitä soveliasta käytöstä — puhemiehellä on siihen tulkintavalta tietyillä ehdoilla — ja sitten taas eduskunta tulkitsee, mikä on sellainen asia, että kansanedustaja voidaan siitä asettaa syytteeseen. Se on yksinomaan eduskunnan tulkintavallassa oleva asia, ja tässä mielessä vallan kolmijako-oppi tämän pykälän suhteen ihan täsmälleen toimisi samalla tavalla kuin normaalissa lainkäytössä.

Tähän liittyen keskustelussa ovat monesti menneet puurot ja vellit sekaisin. Meidän pitäisi nyt pystyä tulkitsemaan tätä asiaa objektiivisesti. Tässä keskustelussa on puhuttu nyt

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

siitä, mikä keskustelu on sopivaa, kohteliasta, kaunista, hienopuheista, hienotunteista, toisia huomioon ottavaa. Ihan hyvä, mutta kun nyt tässä ei keskustella siitä. Tässä keskustellaan nyt siitä, purammeko me perustuslain säätämisyjärjestyksen tasoisen syytesuojan, jotta yksilöä kohtaan voidaan käyttää yhteiskunnan pakkovaltaa. Tämä on se keskustelunaihe, mistä me nyt täällä tällä hetkellä keskustelemme, ja olisi hyvä, että sen kaikki ymmärtäisivät. Täällä on käytetty sellaisia puheenvuoroja, että tyyliin ”minäpä olen siviiliammattilani opettaja ja vedänpä sinua korvasta, kun puhut rumasti”. Sellainen puhe ei ole tässä asiassa tämän salin arvon mukaista, ja toivoisin, että nämä ihmiset, jotka näitä puheenvuoroja käyttävät, ymmärtäisivät, mistä puhuvat.

16.04 Ville Tavio ps: Herra puhemies! Yhteiskunnassa, eduskunnassa tarvitsee käydä keskustelua yhteiskunnan asioista, jotta nähdään, mitä kannattaa tehdä. Argumentointia tarvitaan. Tätä keskustelua käytäessä on jatkuvaa toisen väärinymmärtämistä ja toisen syytelyä, ja sen sijaan tarvitaan keskustelua, jota jatketaan ja jossa löydetään sitten ne asiat, joista ollaan samaa mieltä, joita voidaan sitten korjata.

Minun nähdäkseni tämän stabiiliin, turvallisen yhteiskunnan avain on juuri tämä keskustelu, avoimempi demokratia ja laajempi sananvapaus. Rajatumpi, kontrolloidumpi yhteiskunta sen sijaan on epästabiilimpi.

Tässä käsillä olevassa Mäenpään sanamuodossa ei sinänsä viitattu suoraan turvapaikanhakijoihin, en tiedä niin kuin sinänsä ihan tarkkaan, mihin siinä viitattiin, sitä täytyy kysyä varmaan Mäenpäältä itseltään, mutta tässä jotenkin taustalla on itselläni enempi se huoli, miten maahanmuuttokritiikistä tehdään tabua ja varsinkin islamin kritiikkiä tahdotaan kitkeä, tehdä vaikeaksi. Ja kun islamin kritisointia rajoitetaan, niin ollaan askel kauempana sivistyneestä länsimaasta ja askeleen lähempänä kivikautista islamilaista valtiota.

Käytännössä ihmisten näkökulmasta tämä sananvapauden rajoittamisen ongelma on se, että maahanmuuttokeskusteluun osallistuvien kansalaisten voi olla erittäin vaikea tietää, milloin puheiden loukkaavuus ylittää kielletyn rajan. Tämä itsessään voi johtaa itsesensuuriin, eli ollaan mieluummin hiljaa kuin otetaan riski tuomitukseksi tulemisesta. Siitä seuraa yhteiskunnallisen keskustelun päättymistä, ja siksi se loukkaavakin, mahdollisesti loukkaavakin, poliittinen keskustelu on sallittava. Se on käytävä. Kaikki keskustelu on pidettävä käynnissä, jotta kaikki argumentit pääsevät esille. Keskustelun salliminen ja sen käynnissä pitäminen merkitsee yleensä sitä, että myöskään maalaisjärjen käyttö ei pääse unohtumaan.

Herra puhemies! Suomessa ei ole mitään syytä heittäytyä ruotsalaisen sosiaalidemokratian kaltaiseen sinisilmäisyyteen.

16.07 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Tässä edustaja Tynkkynen ja edustaja Mäkelä toivat esille sen, mistä ajattelin nyt vielä jokaista muistuttaa minäkin osaltani, että tässä ei ole kysymys tosiaankaan kansanedustajan yleisestä syytesuojasta. Jos on mikä tahansa rikos, niin kansanedustaja joutuu siitä esitutkinnan kohteeksi ja syytteeseen ihan samalla tavalla kuin kaikki muutkin ihmiset. Kysymys on siitä, mitä täällä salissa on puhuttu, ja sitä on haluttu suojata, jotta erilaiset mielipiteet, onnistuneet tai epäonnistuneet sellaiset, voivat tulla esille.

Täällä edustaja Suomela totesi, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta ei löytyisi tälle vastalauseelle juurikaan tukea. Itse kyllä katsoin, että tuolta mietinnöstä löytyy esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu, jossa on todettu, että epäsuora tai

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

suora väkivaltaan yllyttäminen on sentyyppinen kynnys, jonka yli jos mennään, sitten syytesuojia voitaisiin purkaa ja ei puhuta enää sananvapaudesta. En ainakaan itse henkilökohtaisesti tuosta teonkuvauksesta — mikä se sitten lieneekään, sen täytyy olla tuo sanominen — löydä tämmöistä, että suorasti tai epäsuorasti olisi yllytetty väkivaltaan, enkä tiedä edes ketä kohtaan. Itse juristina epäilen, että tämä syyte menisi joka tapauksessa hylkyyn, mutta en voi sitä tietenkään varmuudella tietää.

Minusta oli erittäin huolestuttavaa, ja haluan vielä palata tähän — harmi, että edustaja al-Tae poistui täältä — että edustaja al-Tae totesi, että kyse ei ole vain yhden kansanedustajan sanomisista, ja kertoi omista kokemuksistaan ja omasta turhautumisestaan. Nyt meidän pitää pitää huoli siitä, että me olemme tässä prosessissa mukana antamassa prosessinedellytystä tai poistamassa prosessinedellytystä, joka on siis se, että syyte voidaan nostaa tai ei voida nostaa, ja me olemme osa prosessia. Se on vastaava kuin asianomistajan syytelupa, jotta syyttäjät voi viedä asiaa eteenpäin. Jos tässä niin kuin henkilökohtaisilla mielituntemuksilla halutaan jonkinlaista yleistä esimerkkiä, ollaan aika vaarallisella tiellä. Elikkä silloinhan esimerkiksi edustaja al-Tae äänestää sen mukaan, miten hän kokee yleisesti itse tullessa kohdelluksi elämässä, ja siitähän tässä ei ole kysymys — yritetään pysyä siinä aiheessa — vaan nimenomaan me päätämme täällä siitä, mitä edustaja Mäenpää sanoi tuossa kyseisessä tilanteessa, emmekä siitä, minkälaista keskustelua yhteiskunnassa yleisesti on käytössä. Mäenpää ei ole tuomiolla tässä nyt kaikkien ihmisten sanomisista, mitä al-Tae on kokenut, ja tietysti hänen kohdallaan pohtisin ehkä syvällisesti, mitä hän on itsekin joskus puhunut. Ei nyt ehkä ihan kannattaisi niin kovasti hurskastella.

Vielä sanon lopuksi sen, minkä minusta edustaja Kärnä toi hyvin esille, että rikoslakeja säädetään yksinkertaisella enemmistöllä ja niitä rikoslajeja voi tulla uusiakin. Me olemme ennakkotapauksen äärellä. Eduskunta ei ole koskaan aikaisemmin myöntänyt syytelupaa.

16.10 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Olen tässä asiassa perustuslakivaliokunnan enemmistön kannalla, sanon sen aluksi, mutta pyysin tämän puheenvuoron sen vuoksi, että kun olen nyt 18:tta vuotta tässä salissa istumassa — se on toki lyhyt aika siihen nähden, mitä edustaja Kankaanniemi on ollut, mutta kuitenkin jonkun verran — ja olen saanut joskus olla myös sillä tuolilla, missä tällä hetkellä varapuhemies Rinne on, että olen myös tätä keskustelua ollut johtamassa, niin kommentoisin tätä keskustelua turvapaikanhakijoihin liittyen.

Olen ollut tekemässä monia lakeja, joissa turvapaikkapolitiikkaa on kiristetty. Olen myöskin ollut itse niitä esittämässä, ja minun mielestäni sellainen keskustelu ilman muuta kuuluu tähän saliin. Itsestään selvää tähän turvapaikkapolitiikkaan liittyen on myös se, että totta kai turvapaikanhakijoita ja heitä, jotka turvapaikan saavat, koskee Suomessa sama lainsäädäntö kuin kaikkia muitakin ihmisiä, että se on ihan itsestään selvä asia. Tietysti se keskustelu, mikä liittyy sitten siihen, että jos sortuu lain rikkomiseen tai sosiaaliturvan väärinkäyttöön, on ihan saman luokan kysymyksiä kuin se, että siihen syyllistyy joku Suomessa syntynyt, kantaväestöönkin kuuluva. Eli tämän tyyppiset asiat mielestäni kuuluvat poliittiseen keskusteluun, mutta sen sijaan se, mikä minun mielestäni ei kuulu, on se, että lähdetään leimaamaan koko ryhmää, ja se on mielestäni iso asia. Minä olen ihan varma, että jokainen meistä täällä tuntee ja tietää näitä tapauksia, tuntee turvapaikanhakijoita ja tietää, että sen takiahan meillä on koko turvapaikkajärjestelmä olemassa, että sieltä seulotaan ne, joilla on oikeus turvapaikkaan, ja ne, joilla ei ole. Siis koko järjestelmä on olemassa sen takia, ja siellä joukossa on myös niitä, joilla on oikeutettu turvapaikka ja jotka elävät Suo-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

men lakien mukaan ja toimivat täällä asiassa hyvin. Sen takia sellainen keskustelu, jossa on sellainen riski, että leimataan koko porukka, ei mielestäni ole oikein, ja tämä on se asia, jonka halusin tähän yhteyteen sanoa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Täällä ovat nyt edustajat Niemi, Tynkkynen ja Kivelä ennen valiokunnan puheenjohtajan yhteenvetopuheenvuoroa.

16.13 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Haluan hieman puuttua tuohon juurisyyhyyn tässä teossa elikkä yleensä tähän teon syyksi luettavuuteen ja rangaistavuuteen. Siihenhän oleellisesti liittyvät tietoisuus ja tahto. Edustaja Mäenpäällä on ehkä ollut tietoisuus lauseen loukkaavuudesta, mutta entä tämä tahtopuoli? Mäenpäällä ei varmaankaan ole ollut tahtoa loukata ketään, ja kun tilanne on näin, että toinen puuttuu — on tietoisuus mutta ei tahtoa — silloin tämä tulisi käsitellä ihan tapaturmana eikä suinkaan missään tapauksessa ole rangaistava teko. — Kiitos.

16.13 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Nyt kysyn viimeistä kertaa — täällä on vielä kolme vihervasemmiston edustajaa tuettuna keskustan edustajalla. Tämä on kolmas kerta, kun minä kysyn tätä asiaa. Te olette käyttäneet puheenvuoroja koko ajan sen puolesta, että meillä ei voi olla erilaisia oikeuksia liittyen siihen, että me voisimme täällä poliittisia puheita pitää ilman, että viedään oikeuteen, verrattuna kansalaisiin. Eli onko olemassa semmoinen tilanne, että teidän mielestänne, jos valtakunnansyyttäjä haluaa syyttää jotakin edustajaa poliittisesta puheesta, joka on pidetty täysistuntosalissa, pitäisi käyttää tätä perustuslain kirjausta? Vai onko niin, että tämä perustuslain kirjaus teidän mielestänne voidaan laittaa roskiin ja tämä voi mennä sellaiseksi demokratiaksi, mikä on paljon huonompi demokratia, mikä meillä tällä hetkellä on? Tämä siis perustuu siihen, että muissakin demokratioissa Euroopassa me noudatamme tätä sääntöä. Onko niin, että tällä ei ole mitään merkitystä, vaan joka kerta, kun valtakunnansyyttäjä — oli kuinka politisoitunut tahansa — haluaa syyttää, te annatte mennä? Vai onko tässä kyse peräti siitä, [Mai Kivelän välihuuto] että te ajattelette niin, että jos jotakin punavihreätä kansanedustajaa tultaisiin syyttämään jostain puheesta, niin silloin te olisitte ehkä tämän pykälän puolella? Mutta minä haluaisin tähän kysymykseen vastauksen: onko tämä oikeasti turha pykälä, koska näin te olette antaneet ymmärtää omissa puheissanne?

Ja vielä viimeinen pointti, arvoisa herra puhemies: Kun täällä on sanottu, että meillä olisi esimerkiksi näitten poliittisten puheitten suhteen erilaisia oikeuksia verrattuna muihin kansalaisiin, niin tämä oikeus ei liity meihin henkilöinä, tämä liittyy rooliin. Jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus ja suoja pitää poliittisia puheita päästessään tämän 200 henkilön joukkoon eduskuntaan, ja meistä jokainen voi tippua kohta pois, ja sen jälkeen sillä samalla henkilöllä ei olekaan enää sitä samaa oikeutta. Eli se ei ole sidonnainen siihen, että me olisimme jotenkin elitistejä ja että meille annetaan syntymälahjana tämä asia, vaan jos me pääsemme tänne, niin se oikeus koskettaa meitä, ja kun kaikki Suomen kansalaiset voivat olla 18 vuotta täytettyään ehdolla, niin tämä koskee kaikkia heitä, ja piste. — Kiitos.

16.16 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Aloitetaan nyt sitten ensin kysymyksellä tästä syytesuojasta ja perustuslaista. Kyllä, minä olen sitä mieltä myös, että poliittinen puhe ansaitsee suurinta mahdollista sananvapautta, mutta meille perustuslaissa annettu syytesuo-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

jakaan ei ole absoluuttinen. Siksi meillä on perjantaina se äänestys. Jos se olisi absoluuttinen, ei perustuslaissa sitä olisi mahdollista myöskään purkaa, eli perustuslakiin on kirjattu myös se, että syytesuoja on mahdollista purkaa, ja me noudatamme perustuslakia, kun toimmimme näin.

No, sitten vielä tästä muusta oikeudellisesta arvioinnista, eli perustuslakiin on meidän lainsäädännön ydin, ja se lähtee ihmisarvon loukkaamattomuudesta ja se lähtee ihmisten yhdenvertaisuudesta. Siksi on niin tärkeää, että sitä puolustetaan, kun vihapuhe taas loukkaa näitä meidän koko lainsäädännön perusarvoja. No, nyt täällä on sitten sanottu, että emme tiedä, mitä vihapuhe tarkoittaa, tai eihän sitä ole missään määritelty. [Sebastian Tynkkynen: Ei sitä ole laissa määritelty!] — Onhan se määritelty, se on nimenomaan määritelty Suomen rikoslaissa siinä kohdassa, jossa on määritelty kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Se on meidän lainsäädäntömme vastine sille, mikä on esimerkiksi englanniksi ”crime speech”.

No, sitten täällä on sanottu muun muassa edustaja Kärnän toimesta — joka siis ei kannattanut, että syytelupa annetaan — että ei sentään ole puhuttu joukkotuhonnasta. Sitä varten meillä on erillinen pykälä, joka on tämä törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan, ja sitä pykälään me emme nyt tässä käsittele.

Sitten vielä on puhuttu tästä harjoittelusta. Sen takia meillä ihmisillä on lapsuus ja nuoruus, että me voimme harjoitella tässä yhteiskunnassa toimimista. Mutta aikuiset ovat rikosoikeudellisessa vastuussa, aikuisilla ei lainsäädäntö tunne tällaista harjoitteluperustetta, mitä täällä on nyt nostettu esiin.

Lopuksi: Mikä minusta on kaikista oleellisinta, on se, että vihapuheen kieltävä laki eli tämä laki, jolla kielletään kiihottaminen kansanryhmää vastaan, kuuluu rikoslaissa 11 lukuun, joka koskee rikoksia ihmisyyttä vastaan. Eli näitä lakeja ei ole tehty sattumalta, ne on tehty siksi, että säästyttyisiin niiltä hirveyksiltä, joita me olemme historiassa nähneet tapahtuneen ihmisyyttä vastaan, ja ne on tehty siksi, että kenenkään ihmisarvoa ei loukata. Siksi minusta tämän asian käsittely on tärkeää.

16.19 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut kaiken kaikkiaan juuri niin surullinen näytös kuin etukäteen pelkäsin. Täällä on puhuttu paljon asiasta ja vielä enemmän asian vierestä. Täällä on politisoitu valtiosääntöoikeutta, esitetty poliittisia mielipiteitä juridisina tosiasioina. Täällä on esitetty hyvin ehdottomia tulkintoja, vaikka syytesuojan avaamista on pidetty oikeudellisesti kiperänä kysymyksenä. On viitattu valiokunnan suullisiin asiantuntijakuulemisiin vastoin Valiokuntaoppaan nimenomaisista kieltoa. Haluan korjata muutaman selkeän asiaan liittyvän virheellisyyden, joka tässä keskustelussa on tuotu esille.

Ensinnäkin täällä on sanottu, että lakien pitää kohdella samoin sekä kansanedustajia että muita kansalaisia. Edustaja Kivelä väitti muuta elitismiksi aiemmin. Koko tätä keskustelua käydään juuri sen takia, että perustuslain 30 § nimenomaan asettaa kansanedustajan rikosprosessioikeudellisesti erityisasemaan valtiopäivillä lausutun johdosta. Säännöksessä lukee, että kansanedustajaa ei saa asettaa syytteeseen valtiopäivillä lausumiensa mielipiteiden johdosta, ellei eduskunta anna siihen lupaa viiden kuudesosan määräenemmistöllä. Parlamentaarista sananvapautta suojataan siis erityisellä rikosprosessioikeudellisella kynnyksellä perustuslaissa, koska se on sananvapauden ydinalueella.

Perustuslaki ei anna samanlaista suojaa lausumille tämän salin ulkopuolella, ei kansanedustajien lausumana eikä muidenkaan kansalaisten. Täällä ja vain täällä, parlamentaari-

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

sen puheen ytimessä, kansanedustajan sanomaa erityisesti suojataan. Tämä on perustuslaki. Jos perustuslaki ei miellytä kansanedustajaa, sitä voi esittää muutettavaksi lakialoitteella. Syytelupakysymystä on kuitenkin nyt arvioitava voimassa olevan oikeuden perusteella.

Toiseksi täällä on sanottu, että kaikki valiokunnan kuulemat asiantuntijat puolsivat syytesuojan murtamista muutoinkin, suullisessa kuulemisessa sanottuun on viitattu. Käsitykseni mukaan valiokunnan suulliset kuulemiset eivät ole julkisia eikä niihin voida täällä sallisakaan viitata, vai koskevatko tätä asiaa eri säännöt? Ilmeisesti jostakusta koskevat, koska suullisen kuulemisen asioita oli vuodettu myöskin julkisuuteen. Kirjallisista lausunnoista on kuitenkin luettavissa, että kaikki asiantuntijat eivät ottaneet kantaa siihen, tulisiko syytelupa antaa vai ei.

Kolmanneksi on sanottu, että kansanedustajan immuniteetilla suojattaisiin vain sitä, ettei poliittinen enemmistö voi käyttää oikeus- ja väkivaltakoneistoa sortaakseen vähemmistöä ja ettei syytesuojalla suojattaisi epämiellyttävää tai hyökkäävää puhetta. No, syytesuoja otettiin vuonna 2000 voimaan astuneeseen perustuslakiin, eikä se näin ollen ole sellainen oikeudellinen anakronismi, siis muinaisjäännös, vaan sillä täytyy olla jokin erityinen tarkoitus tällaisessa modernissa oikeusvaltiossa. Ja syytesuojan erityinen tarkoitus, kuten todettu — suora sitaatti perustuslakivaliokunnan saamasta asiantuntijalausunnosta — ”on ollut taata kansanedustajille mahdollisimman laaja vapaus julkisten asioiden hoitamisen arvosteluun”. Tuosta oikeudellisesta vastalauseesta [Puhemies koputtaa] esille käyvien perustelujen johdosta sitä kannatan.

16.22 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puhemies! Kiitän tästä mahdollisuudesta valiokunnan puheenjohtajana vielä loppupuheenvuoroon. Niin kuin tiedetään, tässä talossa perustuslakivaliokunta tekee juridista arviota, ja yritän tässä vielä avata tätä enemmistön näkemystä tässä asiassa.

Mihin valiokunta sitten otti tässä asiassa kantaa? Kysymys kuului, täyttääkö tämä Mäenpään puhe rikoksen tunnusmerkistön, ja jos täyttää, niin miten vakavasta rikoksesta on kysymys. PeVin arvion kohteena oli se, voidaanko kansanedustajan perustuslaissa säädetty immuniteetti murtaa tämänkaltaisessa rikosasiassa. Valtakunnansyyttäjä katsoi Mäenpään syyllistyneen todennäköisin syin kiihottamisrikokseen. Kiihottamisesta kansanryhmää vastaan säädetään rikoslain 11 luvun 10 §:ssä. Arvioitavana oli myös se, minkätyyppisestä rikoksesta ja teon vakavuudesta tässä on kyse. Asiantuntijat olivat sitä mieltä, että kyse on vakavasta rikoksesta, joka pohjautuu useisiin kansainvälisiin sopimuksiin. Valiokunnan enemmistön mielestä, kun rinnastetaan maahanmuuttajat eläimiin ja kasveihin, jotka eivät kuulu Suomen luontoon ja tulisi näin ollen hävittää, kyse on ihmisarvon alentamisesta ja tämä lausuma on halventava. Sen katsottiin loukkaavan yhdenvertaisuutta, ja perustuslaki Suomessa lähtee siitä, että se turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden.

Tässä ei ollut kyse rangaistuksesta ja rangaistusasteikosta eikä tullut arvioitavaksi sitä kysymystä. Siinä suhteessa, vaikka tässä on aika pieni rangaistus — sakkorangaistus tai enintään kaksi vuotta vankeutta — tämä ei ole ollut valiokunnan arvioinnin kohteena. Valiokunnan enemmistön mielestä tämä syyttämislupa tuli antaa, mutta se ei merkitse kannanottoa syyllisyyskysymykseen eikä edes siihen, tulisiko tässä asiassa nostaa syyte. Eli emme voi ennakoita tuomioistuimen ratkaisua emmekä mennä sinne asti tässä johtopäätöksessä. Tämä myös koski sitä, onko kysymys tahallisesta vai tuottamuksellisesta teosta. Tämä olisi ollut sitten jo syyteharkinnan tekemistä, jos siihen asti oltaisiin menty, ja siltä osin valiokunta pidättäytyi tässä omassa asiassaan.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Sananvapauden osalta on totta, että kansanedustajan puhesuoja on laaja, mutta se ei ole kuitenkaan koskematon. Mäenpään eduksi voidaan katsoa se, että kyse oli tosiaan hallitusohjelmasta puhumisesta ja edustaja edustaa täällä oppositiota. Eli katsotaan silloin, että myös sillä on tavallaan merkitystä tässä kysymyksessä, mutta katsotaan kuitenkin, että kansanedustaja ei ole rikosoikeudellisesti vastuusta vapaa. No, valiokunnan enemmistölle ei tässä riittänyt se, että perustuslakivaliokunta olisi todennut, että Mäenpään puheet ovat olleet sopimattomia ja harkitsemattomia, mutta ettei luvan antamista olisi puollettu. Eli moni mietti asiaa taas päinvastoin myös siltä kannalta, mitä seuraisi ja millainen vaikutelma syntyisi, jos asiassa hyssyteltäisiin, se painettaisiin villaisella ja katsottaisiin, että talon säännöt riittävät tämän asian hoitamiseen.

Syyttäjä on suorittanut tämän syyteharkinnan loppuun. Täällä oli jossakin väärinymmärrys myös siitä, että näin ei olisi tapahtunut. Näin on tapahtunut, ja syyttäjä on silloin maaliskuussa ilmoittanut syyttävänsä siinä tapauksessa, että saa luvan.

Ja toisin kuin täällä on väitetty, tässä ei tehdä maahanmuuttokritiikistä tabua, vaan kyllä pystytään jatkossakin puhumaan — pitää pystyä vakavastikin arvostelemaan maahanmuuttopolitiikkaa. Mutta tässäkin tapauksessa edustaja Mäenpäällä olisi ollut mahdollisuus valita sanansa toisin ja tehdä se niin, ettei tässä asiassa ihmisarvoa loukata.

Tässä oli ratkaisupakko, ja valiokunnan enemmistö nyt sitten päätyi tälle kannalle.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 neljänneksi lisätalousarvioksi Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2020 neljännen lisätalousarvioesityksen (HE 88/2020 vp) täydentämisestä

Hallituksen esitys HE 88/2020 vp

Hallituksen esitys HE 97/2020 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 23-27/2020 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 13/2020 vp

Mietinnön pöydällepano

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Pöydällepanoa varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että mietintö pannaan pöydälle 25.6.2020 pidettävään täysistuntoon.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että neljännen lisätalousarvioehdotuksen ainoassa käsittelyssä noudatetaan seuraavaa menettelytapaa: Asian käsittely alkaa torstaina 25.6.2020 kello 12. Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen seuraa 1,5 tunnin debatti, joka jakaantuu kahteen 45 minuutin osaan siten, että ryhmät voivat vaihtaa debatin puolivälissä debatoijia. Debatin jälkeen siirrytään yleiskeskusteluun, jossa etukäteen varatut puheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Muiden puheenvuorojen pituus on enintään 3 minuuttia.

Muutosehdotukset on jätettävä keskustakansliaan viimeistään torstaina 25.6.2020 kello 12. Asiaan liittyvät äänestykset ovat perjantaina 26.6.2020. Siltä osin kuin neljänteen lisätalousarvioehdotukseen ei ole ehdotettu muutoksia, se katsotaan hyväksytyksi valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisena.

Pöytäkirja PTK 102/2020 vp

Menettelytapa hyväksyttiin.

Mietintö pantiin pöydälle 25.6.2020 pidettävään täysistuntoon.

5. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 25.6.2020 klo 12.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola